

**YAKIN İLİŞKİLERDE BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞLAR İLE
BENLİK ALGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİDE: SOSYAL ONAY,
DIŞSAL UTANÇ VE GÜÇ ALGISININ ARACI ROLÜ**

ŞEYMA AKKUŞ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANABİLİM DALI**

**DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ PINAR ÖZDEMİR YILMAZ**

DÜZCE, 2025

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YAKIN İLİŞKİLERDE BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞLAR İLE
SOSYAL ONAY, DIŞSAL UTANÇ VE BENLİK ALGILARI
ARASINDAKİ İLİŞKİDE GÜÇ ALGISININ ARACI ROLÜ

Şeyma AKKUŞ tarafından hazırlanan tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından Düzce Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Pınar ÖZDEMİR YILMAZ

Düzce Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Dr. Öğr. Üyesi Pınar ÖZDEMİR YILMAZ

Düzce Üniversitesi

Doç. Tuğba Seda ÇOLAK TURAN

Düzce Üniversitesi

Doç. Dr. Betül DÜŞÜNCELİ

Sakarya Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 02/07/2025

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

2 Temmuz 2025

(İmza)

Şeyma AKKUŞ

TEŞEKKÜR

Sayfaları arasında gezindiğiniz tezi bitirebilmenin benim için bir anlamı var “ben buradayım!” demek, benden bir parçayı ortaya çıkartmak, görünür kılmak. Görülmeyi ve kabul edilmeyi herkes kadar istiyorum ancak bazen ürkekçe, bazen sevinçle. Her cümleyi yazmak bu sebeple benim için güç oldu ama şimdi burada, benden bir parça sizinle, sahnedeyim...Sahneye çıkmak konusunda bana cesaret veren, bakışları ile kalbimdeki sıcaklığı arttıran herkese teşekkür ediyorum. Sayın tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Pınar Özdemir Yılmaz’a tüm emekleri için teşekkür ediyorum. Tez yazmayı bıraktığım bir noktada beni ayağa kaldırdı ve saatlerini, ilgisini benimle paylaştı, her kaybolduğumda yürüyebileceğim rotayı bana gösterdi. Jürimde yer alan Sayın Doç. Dr. T. Seda Çolak Turan’a hem ders döneminde geçirdiğimiz kıymetli vakitler için hem de tez sürecime katkıları için teşekkür ediyorum. Jürimde yer alan Doç. Dr. Betül Düşünceli’ye katkılarından dolayı teşekkür ediyorum. Psikolojik danışmanlık becerilerim konusunda beni cesaretlendiren sevgili Doç. Dr. Abdi Güngör’e katkıları için çok teşekkür ediyorum, hayatımın zor döneminde dersleriniz içimde umudu yeşertti. Sevgili ailem tüm adımlarımda arkamda olduğunuzu bilmenin rahatlığına minnettarım. Kıymetli annem İncigül Akkuş, elimden tuttuğun için; canım babam Kâmil Akkuş, sırtımı sana yasladığın için; kardeşim Sena, yapabileceğimi hep söylediğin için; kardeşim Akif, bilgisayarını bana verdiğin için teşekkür ediyorum. Biricik dostum Şeyma Saim, tezi bitirmiş olmamdaki büyük katkından dolayı minnettarım. İlmek ilmek ördüğümüz sevgi ve güven bağının tezden daha kıymetli olduğunu hissediyorum, iyi ki varsın. Sevgili çocukluk arkadaşım Aleyna Nur Koçyiğit, eğitim hayatına erken başlamamı sağladığın için; sevgili dostum Yaren Dinçay en iyi halimi ortaya çıkarmaya çabaladığın ve sevgini kendi dilinde bana hissettirdiğin için ve sevgili dostum Menşure Nihal Bayrakçı lisans döneminden itibaren her halimle kabul ettiğin için teşekkür ediyorum. Kocaeli Psikoloji Evi’nin her bir üyesine verdikleri desteklerden ve sevgiden ötürü teşekkür ediyorum, beni gördünüz, sizinle büyüdüğümü, değiştiğimi hissediyorum. Sevgili terapistim Özlem, benim koltuk değneğim-kendilik nesnem- oldun, hayal ettiğim huzur dolu ormana gideceğimizden şüphem yok. 5 yaşındaki arkadaşım Salih Enes’e oyunlarını benimle paylaştığı için teşekkür ederim. Sevgi Soysal’a “Olca bacaklarını deniyor” metaforunu kalbime kazıdığı için teşekkür ediyorum. *Gölgesi üzerime düşmüş, kendi sesini bulmaya ve duyurmaya çalışan tüm kadınlara...Kadınların ve Filistin’in özgürlüğüne adanmıştır.*

2 Temmuz 2025

Şeyma AKKUŞ

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET.....	xi
ABSTRACT.....	xiii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	3
1.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	4
1.3. ARAŞTIRMANIN SAYILTI LARI.....	7
1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIK LARI.....	7
2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	8
2.1. BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞ LAR.....	8
2.1.1. Boyun Eğici Davranış ları Açıklamaya Yönelik Deneyler.....	9
2.1.2. Boyun Eğici Davranış ları Açıklamaya Yönelik Kuramlar.....	11
2.1.3. Boyun Eğici Davranış lara İlişkin Yapılmış Araştırmalar.....	13
2.2. GÜÇ ALGISI.....	21
2.2.1. Güç Kavramını Açıklamaya İlişkin Yaklaşımlar.....	22
2.2.2. Güç Algısına İlişkin Yapılmış Araştırmalar.....	23
2.3. DIŞSAL UTANÇ.....	27
2.3.1. Utanç.....	27
2.3.2. Utanç ve Suçluluk.....	28
2.3.3. Dışsal Utanç.....	29
2.3.4. Dışsal Utanca İlişkin Yapılmış Araştırmalar.....	29
2.4. SOSYAL ONAY İHTİYACI.....	33
2.4.1. Sosyal Onay İhtiyacını Açıklayan İhtiyaç Kuramları.....	35
2.5. Sosyal Onay İhtiyacına İlişkin Yapılmış Çalışmalar.....	37
2.6. BENLİK ALGISI.....	38

2.6.1.	Özerk Benlik.....	40
2.6.2.	İlişkisel Benlik.....	40
2.6.3.	Özerk-İlişkisel Benlik.....	41
2.6.4.	Benlik Algısına İlişkin Yapılmış Çalışmalar.....	41
3.	YÖNTEM.....	45
3.1.	ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	45
3.2.	ÇALIŞMA GRUBU.....	45
3.3.	VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	46
3.3.1.	Sosyodemografik Bilgi Formu.....	46
3.3.2.	Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği (BEDÖ)	46
3.3.3.	İlişkilerde Güç Algısı Ölçeği (İGAÖ)	47
3.3.4.	Utandıran Diğeri-2 Ölçeği (UDÖ-2)	49
3.3.5.	Özerk-İlişkisel Benlik Algısı Ölçeği (ÖİBÖ)	50
3.3.6.	Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği (SOİÖ)	50
3.4.	VERİLERİN TOPLANMASI.....	50
3.5.	VERİLERİN ANALİZİ.....	51
4.	BULGULAR.....	53
4.1.	ÖLÇEKLERİN BETİMSSEL İSTATİSTİKLERİ VE VERİLERİN NORMALLİK DAĞILIMLARI.....	53
4.2.	SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE İLİŞKİN BULGULAR.....	54
4.2.1.	Cinsiyete Değişkenine İlişkin Bulgular.....	54
4.2.2.	Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular.....	56
4.2.3.	Medeni Durum Değişkenine İlişkin Bulgular.....	58
4.2.4.	Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular.....	61
4.3.	DEĞİŞKENLERİN KORELASYON DEĞERLERİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	63
4.4.	DOĞRUSAL REGRESYON ANALİZİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	65

4.5. YOL ANALİZİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	66
4.5.1. Boyun Eğici Davranışlar Değişkenini Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulgular.....	69
4.5.2. Güç Algısı Değişkenini Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulgular...	70
4.5.3. Sosyal Onay İhtiyacı Değişkenini Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulgular.....	70
4.5.4. Dışsal Utanç Değişkenini Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulgular..	70
4.5.5. Özerk-İlişkisel Benlik Algılarının Sosyal Onay İhtiyacı, Dışsal Utanç ve Güç Algısı Aracılığı ile Boyun Eğici Davranışları Yordamasına İlişkin Bulgular.....	70
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	75
5.1. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	75
5.1.1. Sosyodemografik Değişkenlere Göre Boyun Eğici Davranışlar, Benlik Algıları, Sosyal Onay İhtiyacı, Dışsal Utanç ve Güç Algısının Tartışılması.....	75
5.1.2. Boyun Eğici Davranışlar ile Benlik Algıları, Sosyal Onay İhtiyacı, Dışsal Utanç ve Güç Algısı Arasındaki Doğrudan İlişkilere Yönelik Bulguların Tartışılması.....	81
5.1.3. Benlik Algılarının Sosyal Onay İhtiyacı, Dışsal Utanç ve Güç Algısı Aracılığı ile Boyun Eğici Davranışları Yordamasına Yönelik Bulguların Tartışılması.....	85
5.2. ÖNERİLER.....	88
5.2.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	88
5.2.2. Psikolojik Danışmanlara Yönelik Öneriler.....	88
6. KAYNAKÇA.....	90
7. EKLER.....	121
7.1. EK-1: KATILIM ONAM FORMU.....	121
7.2. EK-2: KİŞİSEL BİLGİ FORMU.....	122
7.3. EK-3: BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞLAR ÖLÇEĞİ.....	123

7.4.	EK-4: UTANDIRAN DİĞERİ ÖLÇEĞİ -2.....	125
7.5.	EK-5: İLİŞKİLERDE GÜÇ ALGISI ÖLÇEĞİ (YAKIN İLİŞKİLER İÇİN UYARLANMIŞ)	126
7.6.	EK-6: SOSYAL ONAY İHTİYACI ÖLÇEĞİ.....	127
7.7.	EK-7: ÖZERK-İLİŞKİSEL BENLİK ÖLÇEĞİ.....	129
7.8.	EK-8: ÖLÇEK İZİNLERİ.....	131
7.8.1.	Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği Kullanım İzni:.....	131
7.8.2.	Utandırın Diğer Ölçeği-2 Kullanım İzni:.....	131
7.8.3.	İlişkilerde Güç Algısı Ölçek Kullanım İzni:.....	132
7.8.4.	Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği Kullanım İzni.....	132
7.8.5.	Özerk- İlişkisel Benlik Ölçeği Örnek Maddeler ve Ölçek Kullanım İzni.....	132
	ÖZGEÇMİŞ.....	133

TABLO LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 3.1: *Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri* 46

Tablo 3.2: *DFA Model Uyum İyiliği İndeks Değerleri*49

Tablo 4.1: *Ölçeklerin Betimsel İstatistikleri ve Normallik Testinin Sonuçları*53

Tablo 4.2: *Cinsiyete Göre Boyun Eğici Davranışlar, Güç Algısı, Dışsal Utanç, Sosyal Onay İhtiyacı, Özerk Benlik Algısı, İlişkisel Benlik Algısı ve Özerk-İlişkisel Benlik Algısı Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t-testi Sonuçları*54

Tablo 4.3: *Eğitim Düzeyine Göre Boyun Eğici Davranışlar, Güç Algısı, Dışsal Utanç, Sosyal Onay İhtiyacı, Özerk Benlik Algısı, İlişkisel Benlik Algısı ve Özerk-İlişkisel Benlik Algısı Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*56

Tablo 4.4: *Medeni Duruma Göre Boyun Eğici Davranışlar, Güç Algısı, Dışsal Utanç, Sosyal Onay İhtiyacı, Özerk Benlik Algısı, İlişkisel Benlik Algısı ve Özerk-İlişkisel Benlik Algısı Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*58

Tablo 4.5: *Yaş Gruplarına Göre Boyun Eğici Davranışlar, Güç Algısı, Dışsal utanç, Sosyal Onay İhtiyacı, Özerk Benlik Algısı, İlişkisel Benlik Algısı ve Özerk-İlişkisel Benlik Algısı Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*61

Tablo 4.6: *Korelasyon Değerlerine İlişkin Analizi Sonuçları*63

Tablo 4.7: *Güç Algısı, Dışsal Utanç, Sosyal Onay İhtiyacı, Özerk Benlik Algısı, İlişkisel Benlik Algısı ve Özerk-İlişkisel Benlik Algısının Boyun Eğici Davranışlar Üzerindeki Etkisini İnceleyen Regresyon Analizi Sonucu*66

Tablo 4.8: *Seçilen Modelin Model Uyum İyiliği İndeks Değerleri* 67

Tablo 4.9: *Modelde Yer Alan Değişkenlerin Regresyon Analizi Sonuçları*69

Tablo 4.10: *Değişkenler Arasındaki Doğrudan, Dolaylı ve Toplam Standardize Edilmiş Etkiler*71

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 3.1: *Doğrulamalı Faktör Analizi Standardize Faktör Yükleri*48

Şekil 4.2: *Boyun Eğici Davranışlar Değişkenine Yönelik Regresyon Analizi Sonucu*65

Şekil 4.3: *Hipotez Modeli*67

Şekil 4.4: *Özerk-İlişkisel Benlik Algıları ve Boyun Eğici Davranışlar Arasındaki İlişkide Sosyal Onay İhtiyacı, Dışsal Utanç ve Güç Algısının Aracılık Etkisini İnceleyen Yol Analizi Sonucu: Standartize Edilmiş Puanlar*68

ÖZET

YAKIN İLİŞKİLERDE BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞLAR İLE BENLİK ALGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİDE: SOSYAL ONAY, DIŞSAL UTANÇ VE GÜÇ ALGISININ ARACI ROLÜ

Şeyma AKKUŞ

Düzce Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim
Dalı

Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Pınar ÖZDEMİR YILMAZ
Temmuz 2025, 132 sayfa

Kişinin boyun eğici davranışları, yaşadığı kültür ve bu kültürden etkilenen bir benlik kurgusundan etkilenmektedir. Bazı bireylerin daha uyumlu, pasif ve geri çekilen davranış örüntüleri sergilenmesinde; benlik algısının, sosyal onay ihtiyacının, dışsal utanç duygusunun ve kişisel güç algısının etkisi olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda yürütülen çalışmada, boyun eğici davranışların yordanmasında benlik algısı (özerk, ilişkisel ve özerk-ilişkisel), sosyal onay ihtiyacı, dışsal utanç ve güç algısının etkileri yapısal eşitlik modellemesi kapsamında yol analizi ile incelenmiş; ayrıca benlik algılarının boyun eğici davranışlar üzerindeki etkisinde sosyal onay ihtiyacı, dışsal utanç ve güç algısının olası aracı rolleri değerlendirilmiştir. Korelasyonel modele dayalı olarak yürütülen bu araştırma, uygun örnekleme yöntemi ile belirlenen 633 katılımcı (349 kadın, 284 erkek) ile gerçekleştirilmiş, veriler; Sosyodemografik Bilgi Formu, Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, İlişkilerde Güç Algısı Ölçeği, Utandıran Diğeri-2 Ölçeği, Özerk-İlişkisel Benlik Algısı Ölçeği ve Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre cinsiyete göre dışsal utanç, sosyal onay ihtiyacı, ilişkisel benlik algısı ve özerk-ilişkisel benlik algısı; eğitim düzeyine göre boyun eğici davranışlar, özerk benlik algısı ve dışsal utanç; medeni duruma göre boyun eğici davranışlar, güç algısı, ilişkisel benlik algısı ve dışsal utanç; yaş değişkenine göre ise boyun eğici davranışlar, güç algısı, dışsal utanç, özerk benlik algısı ve ilişkisel benlik algısı anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Yol analizi sonuçlarına göre; özerk benlik algısı, sosyal onay ihtiyacı, dışsal utanç ve güç algısı boyun eğici davranışları doğrudan yordamaktadır. İlişkisel benlik algısı ve özerk-ilişkisel benlik algısı ise boyun eğici davranışları dolaylı olarak etkilemektedir ve yapılan yol analizi, tam aracılık etkisinin söz konusu olduğunu ortaya koymuştur. İlişkisel ve özerk-ilişkisel benlik algısı ile boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkide; sosyal onay ihtiyacı, dışsal utanç ve güç algısının tam ve sıralı aracılık etkileri gözlemlenmiştir. Özerk benlik algısı ile boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkide; sosyal onay ihtiyacı, dışsal utanç ve güç algısının kısmi ve sıralı aracılık etkileri gözlemlenmiştir. Kurulan model, boyun eğici davranışların toplam varyansının %32'si güç algısı; %23'ü sosyal onay ihtiyacı, %21'ini ise dışsal utanç (utandıran diğeri) tarafından açıklanmaktadır. Tüm bu bulgular, ilgili literatür çerçevesinde tartışılmış ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Benlik algısı, Boyun eğici davranış, Dışsal utanç, Güç algısı, Sosyal onay ihtiyacı.

ABSTRACT

THE MEDIATING ROLE OF SOCIAL APPROVAL, EXTERNAL SHAME AND POWER PERCEPTION IN THE RELATIONSHIP BETWEEN SUBMISSIVE BEHAVIORS IN CLOSE RELATIONSHIPS AND SELF-CONSTRUCTS: MEDIATING ROLE OF SOCIAL APPROVAL, EXTERNAL SHAME AND PERCEPTION OF POWER

Şeyma Akkuş

Düzce University

Graduate School, Department of Psychological Counseling and Guidance

Master's Thesis

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Pınar ÖZDEMİR YILMAZ

July 2025, 132 pages

A person's submissive behaviors are influenced by the culture in which they live and a self-concept shaped by that culture. Self-perception, the need for social approval, the experience of external shame, and perceived personal power are thought to contribute to the tendency of some individuals to exhibit more compliant, passive, and withdrawn behavior patterns. In this study, the effects of self-perception types (autonomous, relational, and autonomous-relational), need for social approval, external shame, and perceived power on the prediction of submissive behaviors were examined through path analysis within the scope of structural equation modeling. In addition, the possible mediating roles of social approval, external shame, and power perception in the relationship between self-perception and submissive behaviors were evaluated. This correlational study was conducted with 633 participants (349 women, 284 men) selected via convenience sampling. Data were collected using the Sociodemographic Information Form, Submissive Acts Scale, Sense of Power Scale, The Other As Shame-2, Autonomous-Related Self Scale and Need for Social Approval Scale. According to the findings, significant differences were observed in external shame, need for social approval, relational self-perception, and autonomous-relational self-perception based on gender; in submissive behaviors, autonomous self-perception, and external shame based on educational level; in submissive behaviors, perceived power, relational self-perception, and external shame based on marital status; and in submissive behaviors, perceived power, external shame, autonomous self-perception, and relational self-perception based on age. Path analysis results indicated that autonomous self-perception, need for social approval, external shame, and perceived power directly predicted submissive behaviors. Relational and autonomous-relational self-perceptions, on the other hand, had indirect effects, with full mediation observed through social approval, external shame, and power perception. In the relationship between autonomous self-perception and submissive behaviors, partial and sequential mediation effects were identified. The final model explained 32% of the variance in submissive behaviors through perceived power, 23% through social approval, and 21% through external shame. All findings were discussed in light of the relevant literature, and practical implications were presented accordingly.

Keywords: External shame, Need for social approval, Self-construal, Sense of power, Submissive behavior.

1. GİRİŞ

Boyun eğici davranışlar, bireyin sosyal ilişkilerinde (örneğin aile, toplum, kültür gibi yapılarda) otoriteye ve çevresindekilerin beklentilerine itaat etme, öfkesini ifade edememe ve uyum sağlama eğilimi göstermesi biçiminde tanımlanmaktadır (Gilbert ve Allan, 1994; Gilbert, 2000). Boyun eğici davranışlar, ortamda daha güçlü olduğu hissedilen bir başkasının beklentisi ve talebi olduğunda; kişinin kendi isteklerini ve ihtiyaçlarını görmezden geldiği davranışlardır (Deluty, 1985). Kişinin çevresini mutlu etmeye çalışması, öfkesini açıkça ifade edememesi, sürekli diğerlerinden onay araması, sınır çizmekte zorlanması; zamanla düşük benlik saygısı ya da psikolojik sıkıntılar yaşamasına sebep olabilir (Gilbert ve Allan, 1994). Literatürde boyun eğici davranışlar depresyon (Allan ve Gilbert, 1997; Erdoğan, 2016; O'Connor ve ark., 2002) benlik saygısı (Kaçar, 2021; Şen, 2023), çocukluk çağı deneyimleri (Yılmaz, 2023; Özçelik, 2020) gibi çeşitli kavramlar ile ele alınmaktadır.

Çiğdem Kağıtçıbaşı (1996), benlik algısı üzerinde bir model geliştirmiştir ve bu modelin temelinde kültür ve aile yapısının bireyin benlik gelişimindeki rolü ele alınmaktadır, tanımladığı üç temel benlik türü vardır. Özerk benlik, bireyin kendisini çevresinden ve ailesinden bağımsız olarak algılamasıdır, özerk benliğe sahip bireyler kendi davranışlarını içsel bir motivasyondan alarak gerçekleştirirler, dış baskılardan uzak bir şekilde karar verirler. İlişkisel benlik ise; bireyin kendisini kurduğu ilişkiler üzerinden tanımlaması olarak açıklanmaktadır, ilişkisel benliğe sahip bireyler karar alırken bireysel çıkarlarını değil, içinde bulunduğu ilişkinin (arkadaş, aile, sevgili gibi) çıkarlarını gözetirler, kendi ihtiyaçlarını önceliklendirmezler. Özerk-ilişkisel benlik ise; Çiğdem Kağıtçıbaşı (1996) tarafından psikolojik açıdan sağlıklı bir benlik algısı olarak tanımlanmaktadır, bireyci ve toplulukçu bakış açılarını katı bir şekilde ikiye bölmenin yetersiz açıklamalara sebep olduğunu açıklamaktadır. Bu bağlamda bireyin benliğine yönelik algısı, kendini sosyal ilişkilerinde nasıl gördüğü ile ilişkilendirilmektedir. Benliğini algılama türü; bireyin kendine yönelik beklentilerini, duygularını, düşüncelerini ve ihtiyaçlarını şekillendirmektedir (Bandura, 1991) ancak bireyin davranışlarını doğrudan etkilememektedir.

Utanç duygusu; sosyal bir normu ya da kuralı ihlal etmesi sonucunda kişinin benliğini olumsuz olarak değerlendirmesi sonucu ortaya çıkan bir kendilik bilinci duygusudur (Kim ve ark., 2011; Tangney, 2005). Gilbert (2003, 2019), utanç duygusunu içsel ve dışsal olarak ikiye ayırmıştır; içsel utanç kişinin benliğini belirli bazı özellikler (ideal benliğine yönelik kriterler) açısından olumsuz değerlendirmesidir, dışsal utanç ise bireyin benliğine yönelik değerlendirmelerin “diğerlerinin zihninde olumsuz algılandığına ilişkin” değerlendirmesidir. Kişi utanç hissettiğinde; buna değersizlik, güçsüzlük, aşağı ve küçük hissetme gibi duygular, inançlar da eşlik etmektedir (Tangney ve Dearing, 2002). Yapılan çalışmalar göstermektedir ki; duygular, bilinçli farkındalığa gelmeden önce davranışları etkileyebilmektedir (Dolan, 2002), bu bağlamda değerlendirildiğinde kendilik bilinci duygusu olan dışsal utancın, bireyin boyun eğici davranışlar sergilemesini açıklayacağı düşünülmektedir. Mevcut alanyazında, boyun eğici davranışların açıklanmasına yönelik çalışmalarda sosyal kaygı (Acar, 2024; Şahin Ekim, 2023) ve öfke (Atış, 2019; Anlı, 2017) gibi duyguların ön plana çıktığı görülmektedir. Ülkemizde yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde; dışsal utanç kavramına yönelik çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Bu araştırma, boyun eğici davranışların bireyin duygusal deneyimleriyle olan ilişkisini açıklamaya yönelik alanyazındaki sınırlılığını gidermeyi hedeflemektedir. Sosyal onay ihtiyacı; bireyin diğerleri tarafından, kabul görme ve takdir edilme arzusunu ifade eder. Kişi içinde bulunduğu sosyal çevre tarafından kabul edilir olmak ister, bu ihtiyacı yoğun bir şekilde duydukça; diğerlerinin beklentilerine ve düşüncelerine karşı daha önem verir ve uyum sağlayıcı davranışlara yönelir (Karaşar ve Öğülmüş, 2016). Bireyin başkalarının beklentisine göre davranması, özerkliğini azaltır ve bu durum kişinin dışsal motivasyonlara yönelmesine sebep olarak kişiyi gerçek, doğal kendiliğinden uzaklaştırır (Ryan ve Deci, 2000). Güç kavramı; bireyin, sahip olduğu ya da başkalarına ait kaynakları istediği amaca uygun bir şekilde kullanması olarak açıklanmıştır ancak son yıllarda güç, psikolojik bir açıdan, yakın ilişkiler kapsamında da ele alınmaktadır (Galinsky, Gruenfeld ve Magee, 2006). Güç algısını incelemeye yönelik yapılan araştırmalar sıklıkla romantik ilişkiler üzerinden ele alınmaktadır. Kişilerin yakın ilişkilerinde sergiledikleri davranışların, güç algılarının düzeyine göre farklılık gösterip göstermediği ve bu ilişkinin boyutlarının ne olduğu yeterince açıklanamamıştır. Bu nedenle, benlik algısı ile yakın ilişkilerdeki davranışlar arasındaki ilişkide güç algısının etkisinin araştırılması hedeflenmiştir.

Literatür incelendiğinde araştırmanın odaklandığı değişkenlerin daha önce çoğunlukla ayrı ayrı incelenmiş olduğu, birlikte ele alındığı araştırmalara sınırlı sayıda rastlandığı görülmektedir. Özerk-ilişkisel benlik algısı, bireyin hem bireysel sınırlarını koruma hem de başkalarıyla ilişkisel bir bağ sürdürme kapasitesini yansıtmakta; dolayısıyla sosyal ortamlardaki davranışsal tercihler üzerinde belirleyici olabilmektedir. Bununla birlikte, bireylerin dışsal utanç düzeyleri, sosyal onay ihtiyacı ve ilişkilerde kendini güçlü ya da güçsüz hissetme algısı gibi psikolojik faktörler de boyun eğici davranışları şekillendirebilir. Teorik ve kuramsal çerçevede ele alındığında, bu değişkenlerin birbirine oldukça yakın ve iç içe geçmiş kavramlar olduğu görülmektedir. Ancak bu değişkenlerin bir bütün olarak, bireyin boyun eğici davranışlarını nasıl yapılandığına yönelik yapılan açıklayıcı araştırmalar sınırlıdır. Bu nedenle, bu araştırmada söz konusu değişkenlerin birlikte ele alınarak boyun eğici davranışlar üzerindeki etkilerini bir model aracılığı ile inceleyerek literatüre katkı sağlamayı ve elde edilen bulguların uygulayıcılar için yol gösterici olmasını hedeflemektedir. Bireylerin yakın sosyal ilişkilerinde sergiledikleri boyun eğici davranışlar, yalnızca dışarıdan gözlenen bir uyum olarak değil, aynı zamanda bireyin benlik yapısı, sosyal çevreyle kurduğu ilişki biçimi ve duygu durumlarıyla da ilişkili çok boyutlu bir kavramdır. Psikolojik danışmanlık süreçlerinde yalnızca gözlenen davranışlara odaklanmak yerine, bu davranışların ortaya çıkmasına zemin hazırlayan bilişsel, duygusal ve sosyal etkenlerin de değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, boyun eğici davranışların altında yatan mekanizmaların anlaşılması, hem kuramsal bilgi birikimine katkı sunmakta hem de uygulayıcıların bireylerin ihtiyaçlarını daha derinlikli değerlendirebilmesine olanak tanımaktadır. Bunun yanı sıra psikolojik danışmanlık süreçlerinde, bir davranışın ortaya çıkmasında etkili olan arka plandaki nedenlerin de incelenmesi önemlidir ve araştırmada açıklanan modelin uygulamalı alana ışık tutması beklenmektedir.

1.1.ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, bireylerin boyun eğici davranışları ile özerk-ilişkisel benlik algısı arasındaki ilişkide dışsal utanç, sosyal onay ihtiyacı ve güç algısının aracı rolünü incelemektir. Bu araştırma, boyun eğici davranışlar üzerindeki dört psikolojik faktörün nasıl bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu amaca yönelik araştırma soruları sıralanmıştır:

1. Boyun eğici davranışlar, güç algısı, dışsal utanç, sosyal onay ihtiyacı, özerk-ilişkisel benlik algısı değişkenleri; cinsiyet, eğitim düzeyi, medeni durum ve yaş gibi sosyodemografik değişkenlere göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Boyun eğici davranışlar, güç algısı, dışsal utanç, sosyal onay ihtiyacı, özerk-ilişkisel benlik algısı değişkenleri arasında anlamlı ilişkiler var mıdır?
3. Bireylerin boyun eğici davranışlarının anlamlı şekilde yordanmasında dışsal utancın, sosyal onay ihtiyacının, güç algısının ve benlik algılarının rolü var mıdır?
4. Bireylerin boyun eğici davranışları ile benlik algıları arasındaki ilişkide güç algısı, sosyal onay ve dışsal utancın aracı rolü var mıdır?
5. Bireylerin benlik algıları ile boyun eğici davranışları arasındaki ilişkide, sosyal onay ihtiyacı ve ardından dışsal utanç ve güç algısının seri aracılık rolleri var mıdır?

1.2.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Ülkemizde çocuk yetiştirme yaklaşımı çoğunlukla otoriter, baskıcı ve olması gereğinden fazla koruyucu-denetleyici tavırlardan oluşur, bu tavırlardan ötürü kişi, yetişkinlik döneminde de saygı gösteren, diğerlerinin memnuniyeti için boyun eğen, edilgen bir karakter geliştirebilir (Yavuzer, 2013). Bu tür toplumlarda kişinin; diğer insanların fikirlerini ve isteklerini dikkate alması, kendisini diğerlerine göre şekillendirmesi gibi özellikler istendik özelliklerdir, boyun eğici davranışlar yakın çevre ve toplum tarafından beklenir (Türküm, 2005). İlişkilerde sergilenen boyun eğici davranışlar, bireyin benlik algısında bozulmalara, sınırlarını koruyamamasına ve uzun vadede psikolojik sağlamlıkta zayıflamalara neden olabilmektedir. Özellikle otoriter ve denetleyici sosyal yapılarda yetişen bireylerde, sosyal onay ihtiyacı, dışsal utanç ve olumsuz güç algısı gibi etkenler, benlik algısının şekillenmesinde ve boyun eğici davranışların sürdürülmesinde önemli rol oynamaktadır.

Deci ve Ryan (2000) insan davranışlarının altında yatan motivasyonu içsel ve dışsal olmak üzere ikiye ayırmıştır; bu bağlamda özerklik kavramı önemli bir rol oynamaktadır, kişinin kendi seçimlerini yapabilmesi, özgürce davranabilmesi içsel motivasyonu artırırken, özerklik azaldığında kişi, boyun eğici davranışlar sergilemektedir. Literatürdeki bilgilerden yola çıkılarak; bireyin boyun eğici davranışlar sergilemesinde benliğini özerk, ilişkisel ve özerk-ilişkisel algılamasının bir rolü olduğu düşünülmüştür. İlişkisel benlik algısına sahip bireylerin; kararlarında diğerlerinin, içinde olduğu grubun iyiliğine, istek ve ihtiyacına göre davranışlar sergilemesinin boyun eğici davranışlar

üzerinde etkisi olacağı düşünülmüştür. Birey benliğini özerk ya da özerk-ilişkisel olarak algıladığında; daha az boyun eğici davranışlar sergileyebilir. Yani kişinin diğerlerine bağımlılığı azalacağından davranışlarında sınır çizebilme, kendi çıkarlarını ve ihtiyaçlarını dikkate alabilme gibi özellikler gözlemlenebilir.

Boyun eğme davranışı ile utanç ilişkilidir, utanç hisseden biri diğerlerinin zihninde olumlu bir izlenim bırakmakta zorlanır ve buradan yola çıkıldığında; boyun eğmek, bireyin sosyal ortamlarda daha az saldırganlığa uğramasını ve dışlanmamasını sağlar (Martens ve ark., 2012, Gilbert, 2003). Literatür incelendiğinde; ülkemizde boyun eğici davranışlar ve dışsal utanç kavramı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu doğrultuda, yürütülen araştırmanın söz konusu kavramlar arasındaki ilişkisel dinamikleri açıklığa kavuşturarak alanyazına anlamlı bir katkı sunması hedeflenmektedir. Dışsal utanç, bireyin kendisini başkalarının gözünden “olumsuz” algılandığına ilişkin bir duygudur. Bireyin sosyal ilişkilerinde olumsuz algılandığını hissetmesinin; daha fazla uyum sağlayıcı davranışta bulunmasına sebep olabileceği düşünülmüştür.

Güç algısı ile boyun eğici davranışlar arasındaki ilişki psikoloji literatüründe bireyin otoriteyle ve sosyal çevresiyle kurduğu ilişkiler bağlamında incelenmiştir. Psikoloji alanında sıkça referans verilen Milgram’ın (1963) İtaat Deneyi bu ilişkinin anlaşılmasında kuramsal bir zemin sunabilir. Milgram’ın çalışmasında, katılımcıların, kendilerini otoriteden daha düşük konumda gördüklerinde, kendi etik yargılarına aykırı olsa bile otorite figürünün talimatlarına uymaya meyilli oldukları görülmüştür. Bu bulgu, bireyin kendini etkisiz ya da güçsüz hissettiği durumlarda, diğerlerinin yönlendirmelerine boyun eğebileceğini göstermektedir. Buradan da yola çıkılarak; mevcut çalışmada bireyin olumsuz güç algılaması durumunda, bir diğer ifadeyle sosyal ilişkilerinde etkisiz hissettiğinde, daha fazla boyun eğici davranış sergileyeceği öngörülmektedir. Literatürde güç algısına dair yapılmış çalışmalar sıklıkla romantik ilişkiler bağlamındadır. Knudson-Martin ve Mahoney (2009); düşük güç algılayan kadınların romantik ilişkilerinde kendi ihtiyaçlarını gözetmediklerini ve partnerleri ile uyum sağlamaya çalıştıklarını açıklamaktadır. Yakın ilişkilerde bu durum öz belirleme teorisi kapsamında da ele alınmaktadır; Ryan’a (1993) göre; birey dışsal baskı (daha güçlü, daha kontrolcü ve otoriter bir yakın ilişki) altında olduğunda özerkliği kısıtlanmaktadır, gerçek düşüncelerini veya duygularını ifade etmekte zorluk yaşar.

Lise öğrencileri ile yapılmış bir araştırmaya göre (Sincar, 2021) sosyal onay ihtiyacının alt boyutları (başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma) ile boyun eğici davranışlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler vardır. Okur (2020) üniversite öğrencileri ile yürüttüğü çalışmada benzer bir bulguyu; sosyal onay ihtiyacı ile boyun eğici davranışlar arasındaki anlamlı ilişkiyi açıklamıştır. Yapılan bu araştırmalar incelendiğinde, sosyal onay ihtiyacı ile boyun eğici davranışlar arasındaki ilişki ergen ve üniversite öğrencisi örnekleriyle ele alındığı görülmektedir. Bu bağlamda, mevcut araştırmanın yetişkin bireylerle yürütülmesi, yaşamın ileri gelişim dönemindeki bireylerin sosyal ilişkileri bağlamında boyun eğici davranışların ile sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkinin nasıl işlediğine dair önemli bir bakış sunacağı düşünülmüştür.

Literatürde yer alan araştırmalar ve teorik bilgiler kapsamında; kişinin benliğini özerk, ilişkisel ya da özerk-ilişkisel olarak algılamasının sosyal onay ihtiyacı, güç algısı ve dışsal utanç gibi kavramlar üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. İlişkisel benlik algısına sahip bireyler daha fazla sosyal onay ihtiyacı, daha fazla dışsal utanç hissedebilirler ve olumsuz güç algısına sahip olabilirler. Bunun daha fazla boyun eğici davranışlar sergilemelerine sebep olabileceği düşünülmüştür. İlişkisel benlik algısına sahip bireylerden olumlu güç algısına sahip olanların ya da daha az dışsal utanç hisseden bireylerin boyun eğici davranış düzeylerinin ne olacağı ise araştırılmaya değerdir.

Günümüzde bireyler, görünürlük, kıyaslama ve sürekli onay alma baskısıyla sosyal ilişkilerde daha kırılgan hale gelmiş; kendi ihtiyaçları ve sınırları yerine çevrenin beklentilerine göre hareket etme eğilimi artmıştır. Ancak bir diğer yandan bireyin kendi sınırlarını koruyabilmesi ve benliğini daha özerk tanımlayabilmesi de önemli hale gelmiştir. Bu bağlamda, bireyin benliğini nasıl algıladığı, sosyal onay ihtiyacı, güç algısı ve dışsal utanç gibi faktörlerle olan etkileşimi günümüz ilişkisel yapısını anlamada kritik önemdedir. Mevcut araştırma, bireylerin ilişkilerinde sergilediği boyun eğici davranışların, benlik algısı ve sosyal dinamiklerle nasıl şekillendiğini kapsamlı bir model ile inceleyerek, bu davranışların altında yatan psikolojik faktörlere bir bakış açısı kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, araştırmanın literatüre *orijinal* katkısının, bireyin kendi ile sosyal çevresi arasındaki güç dengesini anlamaya yönelik çok boyutlu bir perspektif sunmasında yattığı düşünülmüştür.

Bu çalışmada yer alan her değişken, yakın sosyal ilişkilerden bağımsız düşünülemez, bu bağlamda birbiri ile etkileşim içindedir. Bu araştırma, bireyin sosyal ilişkilerinde

karşılaştığı içsel (benlik algısı, dışsal utanç, güç algısı) ve dışsal (sosyal onay ihtiyacı) baskıları anlamlandırabilmesi, sınırlarını yeniden inşa edebilmesi ve daha sağlıklı ilişki örüntüleri geliştirebilmesi adına psikolojik danışma alanına katkı sağlayacak *güncel* bir ihtiyaçtan doğmuştur. Elde edilen bulguların ve modelin, psikolojik danışmanlık süreçlerine önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir

1.3.ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI

1. Katılımcıların Sosyodemografik Bilgi Formu, Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, İlişkilerde Güç Algısı Ölçeği, Utandıran Diğeri-2 Ölçeği, Özerk-İlişkisel Benlik Algısı Ölçeği ve Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'ne dürüstçe ve içten yanıt verdikleri varsayılmıştır.

1.4.ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

1. Örneklem 633 kişiden oluşmaktadır, bu sebeple elde edilen bulguların tüm yaş gruplarına ve demografik özelliklere göre genellenmesi sınırlıdır.
2. Araştırmanın verileri Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, İlişkilerde Güç Algısı Ölçeği, Utandıran Diğeri-2 Ölçeği, Özerk-İlişkisel Benlik Algısı Ölçeği ve Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nden elde edilen bilgilerle sınırlıdır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞLAR

İnsan sosyal bir canlıdır, türünün oluşturduğu gruba ait hissetmek, bakım verenleri tarafından onaylanmak ister, çevresiyle temas halinde olduğunda hayatta kalabilir, davranışları da bu bağlamda sevgi ve ait olma temel ihtiyacı ile güdülenmektedir (Maslow, 1943; Baumaister ve Leary, 1995; Dunbar, 1998, Bowlbly, 1969). Bireyler doğdukları toplumda, bu topluma uyum sağlayarak yaşamlarını sürdürmektedir ancak bazı bireyler saldırganlık ya da güvengencilik (assertiveness) de sergilemektedir. Boyun eğme davranışı bu iki kavramdan ayrılmaktadır. Boyun eğen birey kendi duygu, düşünce ve inançlarını ifade etmek yerine, diğer bir ifadeyle güvengen olmak yerine; güçlü ya da otoriter bir tavır karşısında kendi haklarından ve duygularından vazgeçer, saldırgan davranmaz ve kendini sınırlarını savunmaz (Deluty, 1985). Boyun eğme kavramı; Milgram'ın (1974) “itaat deneylerini” izleyen süreçte popüler hale gelmiştir, “uyuma davranışı” ve “itaat” gibi ifadelerle sosyal ve örgütsel psikoloji gibi alt alanlarda da sıkça ele alınmaktadır. Aronson, Wilson, Akert ve Sommers (2016) uyum (conformity) ve itaat (obedience) kavramlarından ve oluşum faktörlerinden söz etmektedir. Bilgilendirici sosyal etki, itaate sebep olmaktadır, birey bir durum karşısında ne yapacağını bilmediğinde diğerlerinin davranışlarını ve fikirlerini bilgi kaynağı olarak görmektedir; bir diğer yandan normatif etkiden söz edilmektedir, birey, grupta kabul görmek ve dışarıda bırakılmamak kazançlarını elde etmek amacıyla uyum sağlamaktadır ancak davranışı içsel olarak kabul etmeyebilir. Aronson ve arkadaşları (2016), bireyin normatif etki ile uyumun artması için bazı koşullardan söz etmektedir; grup birey için önemli bir grupsa (aile, iş ortamı vs.), gruptaki diğer bireyler fikir birliği içinde ise, toplulukçu bir toplumda ise birey daha fazla boyun eğmektedir.

Gilbert ve Allan (1994) boyun eğici davranışları; “diğerlerinin memnuniyetini önemseyen, ilişki kurduğu insanların incinmesinden endişe duyan, içinde bulunmaktan hoşlanmadığı durumlarda hayır diyemediği için sıkışan, çatışmadan kaçındığı için öfkesini ifade etmeyen, kendine ait düşünce, duygu ve davranışlarını savunamayan kişilik özelliklerini bünyesinde barındırmaktadır” şeklinde tanımlamaktadır. Allan ve Gilbert (1997); hayvanlar arasında ast-üst ilişkileri olduğunu açıklamaktadır ve bu ilişkilerde hayvanlar, karşısındaki diğer canlının saldırganlığından kaçamadığı durumlarda “ben

tehdit içermiyorum” dermişçesine kesme hareketleri yapmaktadırlar, bu hareketler başını çevirmek, kulakları ve gözleri kapatmaktır. İnsanlarda kesme hareketlerinin karşılığı; boyun eğici davranışlardır. Sturman (2011) istem dışı boyun eğme davranışını incelemiştir; bu kavram evrimsel psikolojiye dayanmaktadır, sosyal hayatta rekabetçi durumlarda strese karşı verilen bir savunma ve yenilgiliyi kabullenerek tehlikeyi en aza indiren bir tepki olarak tanımlanmaktadır. İlişki esnasında bir çatışma, meydan okuma ya da fikir ayrılığı olduğunda; birey gerginlik hissetmeye başlamaktadır, bu gerginliğin azalması için kendini geri çeken, ifade etmeyen tavırlar sergilemektedir (Gilbert ve Allan, 1994). Diğer yandan itaatkâr davranış; saldırgan, düşmanca ve zarar verici gibi niteliklere sahip değildir ancak öfke ile ilişkilidir, boyun eğen kişilerin sıklıkla öfkeyi bastırma eğiliminde oldukları açıklanmaktadır (Allan ve Gilbert, 1997, 2002; Traş ve Atış, 2020;). Boyun eğen kişi, kararlarını otoriteye bıraktığı için başkasına zarar verebilecek durumlarda, sahip olduğu etik değerleri göz ardı etmektedir, bu kapsamda istemediği halde saldırganca davranabilmektedir (Milgram, 1974; Budak, 2000).

2.1.1. Boyun Eğici Davranışları Açıklamaya Yönelik Deneyler

Boyun eğici ve itaatkâr davranışları açıklamaya yönelik deneyler; sosyal psikoloji alanında bireyin gruba uyma davranışını, birey üzerinde güç ve otoritenin etkisini incelemek gibi amaçlarla yürütülmüştür.

2.1.1.1. Milgram’ın İtaat Deneyi

Deney, 1963 yılında Yale Üniversitesi’nde Stanley Milgram tarafından sosyal psikoloji alanında gerçekleştirilmiştir. Bu deney; Nazi askerlerinin soykırım konusundaki itaat gerekçelerini anlamak amacıyla tasarlanmıştır. Milgram bu deneyi gerçekleştirdikten sonra bulgularını bir makale (1963) ve daha kapsamlı bir şekilde kitap (1974) olarak yayımlamıştır. Araştırmada deneklere bir “öğrenme” deneyine katıldıkları açıklanmaktadır; deneklere “öğretmen” rolü ve bir diğer kişiye de “öğrenci” rolü verilmektedir, bu kişi Milgram’ın ekibindedir ancak denek bu konuda bilgilendirilmemiştir (Milgram, 1963). Öğretmen, öğrenciden kelime eşleştirme yapmasını istemektedir. Öğrenci her yanlış cevap verdiğinde, öğretmenden; şiddeti giderek artana elektrik şoku uygulaması beklenmektedir, gerçek bir elektrik şoku verilmemektedir ancak öğrenciler acı çekmiş gibi davranır ve denek gerçek olduğunu zannetmektedir. Deney esnasında, deneyi yürüten kişi; katılımcılar elektrik şoku uygulamayı reddettiklerinde “lütfen devam edin, deney devam etmenizi gerektirmektedir,

devam etmeniz oldukça gerekli, başka bir seçeneğiniz yok” gibi 4 aşamadan oluşan ısrar cümleleri kurmaktadır, bu otoritenin sosyal baskı kurma gücü anlamına gelmektedir (Milgram, 1963). Araştırma sonucunda 40 katılımcıdan 26’sı en yüksek şok seviyesine çıkmıştır, 14 katılımcı ise farklı aşamalarda deneyi bırakmıştır, katılımcıların duygusal stres belirtileri ve fiziksel tepkiler (terleme, kekeleme, dudak ısırma, kahkahalar, titreme gibi) gösterdiği gözlemlenmiştir (Milgram, 1963). Deneklerin sadist eğilimler göstermedikleri ancak otoritenin talimatlarına karşı çıkacak psikolojik kaynaklara sahip olmadıkları açıklanmaktadır, itaatin bir diğer sebebinin de katılımcıların, saygın bir kurumda bilimsel bir deney yürütülmesine inanmaları olduğu belirtilmektedir (Milgram, 1963, 1974). Bireyler, otorite karşısında içsel çatışmalarına ve streslerine rağmen kendi ahlaki ilkelerinden sapmakta ve itaat etmektedir. Milgram (1974), bireylerin otoriteye boyun eğdiklerinde; bunu otoritenin bir temsilcisi, vekili gibi hareket ettikleri için yaptıklarını açıklamaktadır, bunu da “ajanlık” ifadesiyle kavramsallaştırmaktadır. Birey bu sayede yıkıcı davranışlar sergilediğinde bile sorumluluğu otoriteye aktarmaktadır.

2.1.1.2. Stanford Hapishane Deneyi

Bu deney, sosyal psikolog Philip Zimbardo ve onun yüksek lisans öğrencileri olan Craig Haney ve Curtis Banks tarafından (1973) Stanford Üniversitesi’nde bir hapishane simülasyonu oluşturularak gerçekleştirilmiştir. Deney; insan saldırganlığının altında yatan mekanizmaları anlamak ve ceza sistemindeki problemleri belirlemek amacıyla tasarlanmıştır. Denek grubunu yalnızca erkeklerden oluşan 24 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır, bu öğrenciler çeşitli ölçme araçları (aile geçmişi, fiziksel ve ruhsal sağlık geçmişi, suç kaydı vs.) uygulanarak psikolojik olarak en olgun ve antisosyal davranışlara eğilimi en az olanlar kriteri ile belirlenmiştir. Rastgele bir şekilde yarısına “gardiyan” ve diğer yarısına ise “mahkûm” rolü verildi (Zimbardo ve ark., 1973a, 1973b). Bu deney 2 hafta olarak planlandı ancak 6 gün sonra sonlandırıldı ve mahkûmlar her gün, günün tüm saatlerini hapishanede geçirdi, gardiyanlar ise vardiyalı bir sistemle rollerini oynadı (Zimbardo ve ark., 1973b). Mahkûmlara, deney boyunca bir hapishanede olduğu gibi düzen konusunda gardiyanların emirlerine boyun eğmeleri; gardiyanlara ise, düzeni sağlamaları ancak fiziksel bir cezaya başvurmamaları gerektiği açıklandı ve gerekli üniformalar ile ortam sağlandı. Deney ilerledikçe mahkûm ve gardiyanlar arasındaki gerilim artmaya başladı, mahkûmlar kimliklerini kaybederek pasif tepkileri benimsediler ve gardiyanlar darp etmek yasak olduğu için fiziksel olarak zorlayıcı bazı cezalara ve aşağılamalara başvurdular. Gardiyanlar keyfi olarak ve rastgele bir şekilde güç

uygulamaya başladı ve bu durum mahkumların kontrol duygusunu ve kendilerini savunma kapasitelerini azalttı, bazı mahkumlar gardiyanlar tarafından cezalandırılmamak için daha fazla itaatkâr tavır sergilediler (Zimbardo ve ark., 1973b). Gardiyanların yanında itaatkâr olarak yer alan mahkumlar; diğerlerine karşı itaatsizliklerinden ötürü problemliymiş gibi davrandılar.

2.1.1.3. Asch Deneyi

Bu deney sosyal psikolog olan Solomon Asch (1951) tarafından bireyin grup baskısı etkisi altındaki davranışlarını gözlemlemek için geliştirilmiştir. Bu amaçla bir bireyi, grupta yer alan diğer üyelerle bir çatışma içine sokmak ve etkilerinin incelenmesi tasarlanmıştır. Oluşturulan sekiz kişilik bir grubun önünde tahtaya bir referans çizgisi ve bir de farklı uzunlukta çizgiler çizildi, referans olarak gösterilen çizgiye eşit olanın hangisi olduğu sorusu gruba yöneltildi. Bu grupta yalnızca bir denek vardı, diğer katılımcılar deneyin bir parçası olarak yanlış yanıtlar verdiler. Denek, kendi duyularına göre açık bir şekilde diğerlerinin yanlış cevapladığını kanıtlamasına rağmen şüphe duymaya ve grup içinde azınlık olmaya zorlanmıştır. Deneyin sonucunda deneklerin önemli bir kısmı bağımsızlığını korurken, bir kısmı da grubun ifadesine teslim oldu (Asch, 1951). Asch (1956) ilerleyen yıllarda uyma deneylerinin farklı varyasyonlarını oluşturmuştur; sosyal baskı, grup büyüklüğü, deneğin fikrini destekleyen bir destekçinin varlığı, anonim cevap verme ve verilen görevin zorluk derecesi gibi faktörler uyma davranışını etkilemiştir. Bir destekçinin varlığı, başka bir deyişle sosyal destek bireyin en güçlü bağımsızlık faktörü olmuştur.

2.1.2. Boyun Eğici Davranışları Açıklamaya Yönelik Kuramlar

Bu araştırmada, boyun eğici davranışların kuramsal temellerini ortaya koymak amacıyla sosyal sıralama teorisi, Adleryan teori ve şema terapi yaklaşımı ele alınmıştır. Bu kuramlar, bireyin kişilerarası ilişkilerdeki boyun eğici davranışlarını farklı açılardan anlamaya olanak tanımaktadır.

2.1.2.1. Sosyal Sıralama Teorisi (Social Rank Theory)

Bu kuram, evrimsel teori, sosyoloji ve gelişimsel psikopatolojiyi birbirine bağlamaktadır, Paul Gilbert (1994, 1995) tarafından doksanlı yıllarda yaptığı çalışmalar ile geliştirilmiştir. Teori, toplum içinde güç sahibi ve diğerlerine karşı itaatkâr bireylerin aralarındaki ilişkiyi; kabul edilme ve ret deneyimleri üzerinden ele almaktadır. Birey, toplum içinde kendini bir hiyerarşide ve rekabet ortamında kaybetmiş ya da aşağılanmış

olarak algıladığında bu tehlikelidir; utanç, suçluluk ve depresyon hissetmektedir (Gilbert, 1995, 2000). Cheng ve arkadaşları (2013), teorinin evrimsel boyutunu anlatmak amacıyla baskınlık ve prestiji vurgulamışlardır. Baskınlık, bireyin kaynak ve üreme fırsatları için fiziksel bir güce sahip olmasıdır ve diğer primatlarda da görülmektedir; prestij ise insanın bilgisi ve becerisinden oluşmaktadır bu insana özgüdür, sosyal öğrenmeyi ve kabulü de içine alır. Birey bu ikisini elde edemediğinde bunlara sahip olan kişilere boyun eğer. Sosyal çevrelerin onaylamadığı ve değer vermediği özelliklere sahip olma, saygın becerilerden yoksun olma, diğerleri tarafından etiketlenme (sakar, bencil, vefasız vs.) gibi durumlar bireyin aşağı hissetmesine sebep olur; birey düşük sıralamalı olma korkusu ile kendini sosyal ortamdan geri çekmekte ya da itaatkâr davranış sergilemektedir (Gilbert, 1994; Keltner ve Harker, 1998). Allan ve Gilbert'in (2002) yaptığı çalışma sonucuna göre; bireyin kendini düşük sıralamada görmesi ve boyun eğici davranışlar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır, bir diğer ifadeyle bu iki kavram birlikte artmaktadır.

2.1.2.2. Adleryan Teori

Adler'in bireysel psikoloji kuramı 1927'de yayımladığı "Understanding Human Nature" kitabında kendisi tarafından daha geniş kitlelere açıklanmaktadır. Adler kuramını temel olarak aşağılık duygusu ve bu duygunun telafi edilmesi üzerine kurulmuştur, boyun eğdirmeye, boyun eğme, itaat ve pasiflik işlevsiz bir telafi olarak açıklanmaktadır (Adler, 2002). Bu işlevsiz telafi çabasıdan biri de uşaklık duygusu olarak açıklanmaktadır, birey kendini yetersiz, değersiz ve aşağılık hissetmemek için; uşaklık duygusuna bir yaşam amacı olarak sarılmaktadır. Boyun eğmek bireye rahatlatıcı gelmektedir, bir şekilde boyun eğebileceği durumların ve ortamların içine dahil olmaktadır. Adler (2002); bu kişileri kambur duruşlarından, karşısındakinin sözlerini onaylamak için tetikte beklemelerinden tanıyabileceğimizi belirtmektedir.

2.1.2.3. Şema Terapi

Jeffrey E. Young tarafından 1990'lı yıllarda bir psikoterapi yaklaşımı olarak oluşturulan şema terapi; bilişsel davranışçı terapinin yetersiz kaldığı alanların tespit edilip genişletilmesinden ve bütüncül bir yaklaşımdan oluşmaktadır. Şema terapi yaklaşımına göre; şemalar erken dönemde başlayan, yaşamın ilerleyen dönemlerinde tekrar eden kalıplardır ve bu kalıplar, duygu, düşünce ve davranışları etkilemektedir (Young ve Klosko, 2022). Çocukluk döneminde duygusal ihtiyaçların karşılanmaması, reddedici,

ihmalkâr, kontrolcü ya da baskıcı gibi çeşitli ebeveynlik stillerine maruz kalmak, travmatik deneyimler yaşamak gibi durumlarda; birey, bu durumları anlamlandırmak için mizaç ve çevrenin etkileri ile tutarlı örüntüler geliştirmektedir (Young ve Klosko, 2022). Bu örüntülerde yoğun bir duygusal uyarılma yaşanmaktadır ve beyindeki sinir ağlarında çeşitli yolakların oluşmasına sebep olmaktadır, böylece şemalar gelişmektedir (Roediger, 2020). Erken dönem uyum bozucu şemalar; terk edilme, kötüye kullanılma, duygusal yoksunluk, kusurluluk, sosyal izolasyon, bağımlılık, dayanıksızlık, iç içe geçme, başarısızlık, haklılık, yetersiz özenetim, boyun eğme, kendini feda, onay arayıcılık, karamsarlık, duygusal ketlenme, yüksek standartlar, cezalandırıcılık şeklinde açıklanmaktadır (Rafaeli, Bernstein, Young, 2021). “Boyun eğicilik” şemasının gelişiminde, birey erken dönemde ebeveynlerinin onu koşullu bir şekilde sevdiğini deneyimlemektedir, eğer bakım verene itaat etmezse cezalandırılma deneyimlerine sahiptir. Bu sebeple sevgi ve onay ihtiyaçlarını gidermek için kendi isteklerinden vazgeçerek diğerlerinin onu kontrol etmesine izin vermektedir (Rafaeli ve ark., 2021; Young ve Klosko, 2022). Şema terapiye göre boyun eğicilik şemasına sahip olan birey; kendine öncelik verdiğinde suçluluk hissetmektedir, ihtiyaç ve duygularını (özellikle öfkeyi) bastırmaktadır.

Boyun eğici davranışları açıklamaya ilişkin ele alınan üç farklı yaklaşım, boyun eğici davranışların gelişimini ve yaşamın ilerleyen dönemindeki sürekliliğini açıklamada tamamlayıcı bir bakış açısı sunmaktadır. Sosyal sıralama kuramı, boyun eğici davranışları bireyin sosyal hiyerarşi içinde kendini tehdit altında hissettiği durumlarda geliştirdiği savunmacı ve uyumlanan tepkiler olarak açıklarken; Adleryan yaklaşım, bireyin aşağılık duygusunun sosyal ilişkilerine yansması olarak açıklamaktadır; Şema terapi ise bu davranışların erken yaşam kökenini ve bilişsel yapılanmasını ele almaktadır. Bu yaklaşımların ortak noktası ise, boyun eğici davranışların yalnızca bazı durumlarda ortaya çıkan geçici tepkiler değil; kişinin sosyal çevresinde kendini koruma, onay alma ve ilişkileri sürdürme gibi daha çeşitli psikososyal ihtiyaçlarının bir yansıması olduğudur. Bununla birlikte, bu kuramsal çerçevenin yalnızca boyun eğici davranışlarla sınırlı olmadığı; araştırmada yer alan diğer değişkenlerin (örneğin dışsal utanç, sosyal onay ihtiyacı) de sosyal sıralama kuramı temelinde açıklanabilir nitelikte olduğu değerlendirilmektedir. Bu kuramsal çerçeve, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde elde edilen bulguların daha kapsamlı biçimde yorumlanmasına imkân tanımaktadır.

2.1.3. Boyun Eğici Davranışlara İlişkin Yapılmış Araştırmalar

Boyun eğici davranışlar yurt içi ve yurt dışı literatürde çeşitli değişkenlerle bir arada ele alınmaktadır. Bu bölümde boyun eğici davranışlar ve psikopatolojik belirtiler, çocukluk çağı deneyimleri, bağlanma ve ebeveyn stilleri, benlik saygısı, öz-şefkat ve diğer çeşitli değişkenler arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalara konu odaklı yer verilmiştir.

Literatür incelendiğinde boyun eğici davranışların çeşitli psikopatolojik belirtiler ile ele alındığı görülmektedir. Bu makale ve tezlerde boyun eğici davranışlar sıklıkla depresyon ve anksiyete belirtileri ile ele alınmaktadır. Farklı örneklerle yürütülmüş olmalarına karşın, Erdoğan'ın (2016) lise öğrencileriyle, O'Connor ve arkadaşlarının (2002) depresyon tanısı almış ve almamış üniversite öğrencileriyle, Yadav ve Kamra'nın (2019) ise depresyon tanısı almış ve almamış 15 ile 60 yaş aralığında olan bireylerle gerçekleştirdiği bu çalışmalar, benzer bulguları ortaya koymaktadır. Bu üç araştırmaya göre; depresyon belirtileri yüksek bireylerin, düşük olanlara göre boyun eğici davranış puanları anlamlı düzeyde daha yüksektir. Erol Öngen (2006) ergenler üzerinde yaptığı makale çalışmasında; karşılaştırılmalı öz-eleştirisinin ve boyun eğici davranışların bağımsız bir şekilde depresyonun yordayıcıları olduğu açıklanmaktadır. Benzer sonuçlar Pearson ve arkadaşlarının (2010) yaptığı araştırmada da görülmektedir; boyun eğici kişilerarası tarzın, depresyonu anlamlı düzeyde yordadığı açıklanmaktadır, depresif belirtilerin artışında boyun eğici kişilerarası tarzın belirleyici bir rolü vardır. Görgülü'nün (2009) tutuklu ve hükümlü erkek bireyler ile yaptığı araştırma sonuçları incelendiğinde; boyun eğici davranışların, intihar düşüncelerini anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir.

Yapılan araştırmalarda boyun eğici davranışlar, depresyon ve anksiyete belirtileriyle birlikte ele alınmakta ve çoğunlukla aynı çalışma kapsamında değerlendirilerek incelenmektedir. Allan ve Gilbert (1997) ise boyun eğici davranışların psikopatoloji ile ilişkisini incelemektedir, araştırma sonucunda boyun eğici davranışların yapısını anlamaya ve tanımlamaya yönelik bilgiler elde edilmektedir; pasif, kaçınmacı ve bireyin içinden gelmeyen boyun eğici davranışların depresyonla güçlü bir ilişkisi; anksiyete, obsesif kompulsif belirtiler, paranoid düşünceler ve somatizasyon ile anlamlı bir ilişkisi olduğu açıklanmaktadır. Kişinin istemediği halde uyum göstermesi yani boyun eğici davranışlar sergilemesi; kişide stres ve içsel bir çatışma yaratmaktadır. Boyun eğici davranışlar ile düşmanlık arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir, kişi boyun eğdiğinde bastırılan ifade edilmeyen öfke sonucunda, içsel bir düşmanlık hissetmektedir. Sturman (2011) tarafından yürütülen araştırmada, istem dışı boyun eğme davranışlarının

nevrotiklik ile pozitif, özgüven ile ise anlamlı ve negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca aynı çalışmada, istem dışı boyun eğme ile sosyal anksiyete, sosyal fobi ve depresyon arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişkiler saptanmıştır. Benzer şekilde, Patel ve Cougle (2023) tarafından yetişkin örnekleminde gerçekleştirilen bir diğer çalışmada, boyun eğici davranışların birden fazla içe dönük psikopatolojik belirtiliyle ilişkili olup olmadığı araştırılmış ve depresyon, sosyal anksiyete, genel anksiyete ve sıkıntıya tahammülsüzlük ile boyun eğici davranışlar arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Kim ve arkadaşları (2021); düşük sosyal statü algılayan bireylerde depresyon, anksiyete ve stres belirtilerini kişilik özelliklerindeki farklar çerçevesinde incelemektedir. Bu araştırmanın sonuçları incelendiğinde; boyun eğicilik, sosyal statüsü düşük bireylerde tespit edilmiştir, birey reddedilmemek ve yalnız kalmamak gibi kazançları elde etmek için başkalarını memnun edici davranışlar sergilemektedir. Boyun eğici davranışın ve sosyal karşılaştırmanın depresyon üzerinde güçlü yordayıcı etkiye sahip olduğu açıklanmaktadır. Literatürde yer alan bu bulgular, boyun eğici davranışların çeşitli psikolojik zorluklarla bağlantılı olabileceğini ve bu davranış biçiminin psikopatoloji bağlamında çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Literatürde yer alan çalışmalarda çocukluk yaşantılarının ve ebeveyn stillerinin boyun eğici davranışlara olan etkisi, bunun yanı sıra çocuklukta yaşanan itaatkâr deneyimlerin yetişkinliğe etkisini inceleyen araştırmalar yer almaktadır. Bu araştırmalara depresyon, anksiyete, utanç gibi psikolojik sorunların da dahil edildiği gözlemlenmektedir.

Çocuklukta yaşanan itaatkâr deneyimlerin bireyin ilerleyen yaşam dönemlerine etkisini inceleyen araştırma bulguları göstermektedir ki; kişi, erken dönemde tekrarlayan boyun eğici davranışları sonrasında depresyon belirtileri (Gilbert ve ark., 2003; Castilho ve ark., 2014) göstermektedir ve dışsal utanç hissetmektedir (Gilbert ve ark., 2003; Pinto-Gouveia ve ark., 2014). Castilho ve arkadaşlarının (2014) yaptığı araştırma sonucunda; çocuklukta yaşanan boyun eğici deneyimlerin özeleştirinin iki alt boyutu olan yetersiz benlik ve nefret edilen benlik ile anlamlı ve pozitif yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Boyun eğici deneyimler; yetişkinlikte anksiyete belirtileri ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki göstermektedir, anksiyete ile olan korelasyon ilişkisi depresyona göre daha yüksektir.

Boyun eğici davranışlar; algılanan ebeveyn tutumu, çocukluk çağı örselenme yaşantıları ve bağlanma stilleri kapsamında ele alınmaktadır.

Ülkemizde yapılan araştırmalarda boyun eğici davranışlar ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki farklı örneklerde ele alınmaktadır. Kaçar (2021), yetişkinlerle yaptığı araştırmada; boyun eğici davranışlar, korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma ve saplantılı bağlanma stilleri tarafından pozitif yönde yordandığını açıklamaktadır. Özdemir (2020) yaptığı araştırmada kaygılı bağlanma ve kaçınan bağlanma ile boyun eğici davranış arasındaki ilişkinin anlamlı olduğunu açıklamaktadır; bağlanma stilleri boyun eğici davranışlar üzerinde yordayıcı etkiye sahiptir. Şeleci (2014) evli bireylerde bağlanma stilleri ile boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkiyi incelemiştir ve pozitif yönde anlamlı bir ilişkiyi açıklamaktadır. Boyun eğici davranışlar ile güvenli bağlanma ve kayıtsız bağlanma stili arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı; korkulu bağlanma ve saplantılı bağlanma stilleri ile boyun eğici davranışlar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin varlığı açıklanmaktadır.

Boyun eğici davranışlar ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiye dair literatür incelendiğinde; ilgili değerlendirmelerin ebeveyn kontrolü/ otoritesi bağlamında anlamlandırıldığı gözlemlenmiştir Gilbert ve arkadaşları (2003) ebeveynden algılanan reddedilme ve aşırı koruyuculuk gibi tutumlar ile boyun eğici davranışların anlamlı ve pozitif bir ilişkiye sahip olduğunu açıklamaktadır. Ebeveynden algılanan duygusal sıcaklık ve boyun eğici davranışlar arasındaki ilişki ise negatif yönde ve anlamlıdır. Acar'ın (2024) yaptığı araştırmada ise; aşırı koruyucu/müdahale edici, aşırı baskıcı/otoriter ve ilgisiz/duyarsız ebeveyne sahip olan ergenlerin boyun eğici davranış gösterme eğilimi ebeveynini ilgili ve şefkatli olarak algılayan ergenlerden yüksektir. Kayan (2012) ilköğretim ikinci sınıf öğrencileri ile yürüttüğü araştırmada; koruyucu-istekçi anne baba tutumu ve otoriter anne baba tutumu ile boyun eğici davranış arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu açıklanmaktadır. Yılmaz (2023), yaptığı araştırmada; boyun eğici davranışlar, algılanan ebeveyn psikolojik kontrolü ve çocukluk örseleyici yaşantılar arasındaki ilişkileri incelemiştir. Boyun eğici davranışlar ile çocukluk örselenme yaşantıları ve ebeveyn psikolojik kontrolü arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır.

Boyun eğici davranışların, çocukluk döneminde yaşanan örselenme deneyimleriyle birlikte ele alındığı araştırmalar literatürde yer almaktadır. Özçelik (2020), yaptığı araştırmada; çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile boyun eğici davranışlarda bulunma düzeyleri arasındaki ilişki pozitif yönde ve anlamlı olarak açıklanmaktadır. Çocukluk çağı örselenme yaşantılarının boyun eğici davranışlar üzerindeki etkisinde; benlik

saygısının aracı rolü olduğu tespit edilmektedir. Berber elik (2010) yapmış olduğu araştırmada; boyun eğici davranışlar ile çocukluk ağı örselenme türleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişkileri açıklamaktadır. Bu araştırma bulgularına göre, çocukluk ağı örselenme yaşantıları (fiziksel ve duygusal şiddet, istismar, ihmal vs.) arttığında boyun eğici davranışlar sergileme eğilimleri de artmaktadır. Ayrıca aynı araştırmada; çocukluk ağı örselenme yaşantılarının, boyun eğici davranışların yordayıcısı olduğu açıklanmaktadır.

Literatürde, sosyal kaygının bireylerin boyun eğici davranışlarıyla ilişkili biçimde ele alındığı çalışmalara rastlanmaktadır. Weeks ve arkadaşları (2011) yaptıkları çalışmada; itaatkâr davranışlar (beden çöküşü ve ses perdesindeki değişimler ile ölçülmüştür) ile sosyal anksiyete arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Sosyal anksiyete ile itaatkâr davranışlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu açıklanmaktadır. Benzer şekilde Zimmerman ve arkadaşları (2015) sosyal kaygısı yüksek bireylerin daha fazla boyun eğici davranış sergilediğini açıklamaktadır ve sosyal kaygının boyun eğici davranışlar aracılığı ile utanca sebep olduğunu ortaya koymaktadır. Ülkemizde ise şahin Ekim'in (2023) yaptığı araştırma benzer sonuçları açıklamaktadır; sosyal kaygı ile boyun eğici davranışlar arasındaki ilişki pozitif yöndedir ve sosyal kaygının boyun eğici davranışlar üzerinde yordayıcı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Eren'in (2019) yaptığı araştırmanın bulguları incelendiğinde; niversite ğrencilerinin boyun eğici davranışları ile yalnızlık düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki mevcuttur. Söz konusu bu araştırmada; sosyal kaçınma, yalnızlık ve sosyal korku değişkenlerinin boyun eğici davranışlar üzerinde anlamlı yordayıcı etkisi bulunmaktadır.

Bireyin sosyal çevresiyle kurduğu karşılaştırmalar, grup içi statü algısı ve popülerliğe atfettiği anlam, sosyal anksiyete ve boyun eğici davranışlarla bağlantılı biçimde çalışılan değişkenler arasında yer almaktadır. Zaffar ve Arshad (2020) ise yaptığı araştırmada; kendisini düşük sosyal statüde algılayan bireylerin, diğer insanları rasyonel olmayan düşünce kalıpları ile değerlendirdiğini ve bunun da boyun eğici davranışlara sebep olduğunu açıklamaktadır. Sosyal anksiyete hisseden bireyler; kendini diğerleri ile karşılaştırdığında aşağılık hisseder, insanlara karşı güvensizlik ve şüphe beslemektedir, diğer insanlardan gelebilecek tehditlere karşı bir savunma tepkisi olarak boyun eğici davranmaktadırlar. Sarıyar (2015) yaptığı araştırmada; boyun eğici davranışlar ile atılganlık arasında negatif yönlü, sosyal fobi ile ise pozitif yönde anlamlı bir ilişkiyi açıklamaktadır. Sosyal fobi arttı boyun eğici davranışlar da artmaktadır. Kendini

yalnız hissetme düzeyini ortalamanın altı olarak bildiren öğrencilerin boyun eğici davranış düzeyleri daha düşük bulunmuştur. Sosyal ilişkilerde popüler hissetme düzeyini ortalamanın altı olarak algılayan bireyler ise daha fazla boyun eğici davranış sergileme eğilimindedir.

Boyun eğici davranışlar ve yeme bozuklukları beden algısı arasındaki inceleyen araştırmalar literatürde yer almaktadır. Connan ve arkadaşlarının (2007) yaptığı araştırmada; anoreksiya nervoza hastalarında düşük sosyal rütbe ve boyun eğici davranışları incelenmektedir, bu iki kavramın iyileşmiş bireylerde nasıl bir etkiye sahip olduğu ele alınmaktadır. Anoreksiya nervoza tanısı almış bireyler; sağlıklı bireylere göre daha fazla boyun eğici davranış ve düşük sosyal rütbe algısına sahiptir, bu ilişkilerde çocuklukta yaşanan olumsuzluklar (ebeveyn reddi, aşırı kontrol ve duygusal ihmal) aracılık etkisi göstermektedir. Geçmişte yeme bozukluğuna sahip bireyler iyileştiklerinde de boyun eğici davranışlar sergilemektedir. Troop ve arkadaşlarının (2003) yeme bozukluğuna sahip bireyler ile yaptığı araştırma sonuçlarına göre; yeme bozukluğuna sahip bireyler, buna sahip olmayan öğrencilere göre daha yüksek düzeyde boyun eğici davranış ve olumsuz sosyal karşılaştırma puanları elde etmektedirler. Sünbül (2021), yaptığı araştırmada; üniversite öğrencilerinde beden imgesi baş etme stilleri ve boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın bulguları incelendiğinde; beden imgesi baş etme stratejileri ile boyun eğici davranışlar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki mevcuttur. Boyun eğici davranışlar arttığında; beden imgesi baş etme stratejileri olan, görünüşü düzeltme ve kaçınma artmaktadır, boyun eğici davranışlar bu iki alt boyut üzerinde yordayıcı etkiye sahiptir.

Literatürde boyun eğici davranışlar ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar yer almaktadır. Aydın (2024) ve Tutar ve arkadaşlarının (2018) yaptığı iki farklı araştırma örtüşen sonuçları ortaya koymuştur; benlik saygısı, boyun eğici davranışlar üzerinde anlamlı ve negatif yönde yordayıcı etkiye sahiptir, bireyin benlik saygısı arttıkça daha az boyun eğici davranışlar sergilediği açıklanmaktadır. Çetin'in (2022) öğretmenler ile yaptığı çalışma sonuçları incelendiğinde; öğretmenlerin benlik saygısı ile boyun eğici davranış düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir farklılık olduğu açıklanmaktadır. Bu araştırmada boyun eğici davranışlar ile özyeterlilik arasındaki ilişkide benlik saygısının aracı rolü ele alınmıştır ve boyun eğici davranış düzeyi arttığında benlik saygısının azaldığı, düşük benlik saygısının da özyeterlilik üzerinde negatif etkisi olduğu açıklanmaktadır.

Özerklik ve boyun eğici davranışlar da çeşitli ölçme araçları ile farklı araştırmalarda bir arada ele alınmıştır. Literatürde yer alan bu araştırmalar, mevcut araştırmada yer alan özerk benlik ile boyun eğici davranışların ilişkisine yönelik bir zemin hazırlamaktadır. Hamurcu ve Sargın (2011) yaptıkları araştırmada; lise öğrencilerinin boyun eğme davranışları ile psikolojik ihtiyaçları arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Bu araştırmanın bulguları incelendiğinde; psikolojik ihtiyaçların alt boyutları olan başarı, özerklik ve başatlık ile boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkinin pozitif yönde ve anlamlı olduğu görülmektedir. İlişki kurma ihtiyacı ile boyun eğme davranışı arasında ise negatif yönde anlamlı ilişkinin varlığından söz edilmektedir. Aynı araştırma sonucuna göre; diğer alt boyutlara göre özerklik ihtiyacının, boyun eğici davranışlar üzerinde en güçlü yordayıcı etkiye sahip olduğu açıklanmaktadır, ikinci olarak da ilişki kurma ihtiyacı yordamaktadır. Türkmen (2022), yaptığı araştırmada; psikolojik iyi oluş (özerklik, insanlarla olumlu ilişkiler ve kişisel gelişim) ile çok boyutlu boyun eğicilik arasındaki ilişkinin ters yönlü ve anlamlı olduğunu açıklamaktadır. Psikolojik iyi oluş puanları yüksek olan kişilerin boyun eğicilik puanlarında azalma olduğunu açıklamaktadır.

Öz-şefkat kavramının boyun eğici davranışlarla birlikte çalışıldığı araştırmalar, literatürde yer almaktadır. Akın (2009) üniversite öğrencileri örnekleminde yürüttüğü çalışmada; öz şefkatin olumlu alt boyutları olan öz-şefkat, ortak insanlık hali ve farkındalık ile boyun eğici davranışlar arasında negatif bir ilişkiyi açıklamaktadır. Araştırmada yer alan diğer bulgular ise; olumsuz alt boyutlar olan öz-yargı, izolasyon ve aşırı özdeşleşme ile boyun eğici davranışlar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin varlığı sunulmaktadır. Öz şefkatin olumsuz alt boyutlarının her biri boyun eğici davranışlar üzerinde yordayıcı etkiye sahiptir. Kaygısız (2019) da benzer şekilde yaptığı araştırmada; öz şefkat ile boyun eğici davranışlar arasında anlamlı ve negatif bir ilişkiyi açıklamaktadır.

Literatürde, boyun eğici davranışların öfke ile ilişkili olarak ele alındığı çalışmalara da rastlanmaktadır. Atış (2019) yaptığı araştırmada; ergenlerin boyun eğici davranışları ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzının alt boyutu olan öfke içe ile arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki mevcuttur. Boyun eğici davranışlar ile öfkeyi bastırma birlikte artmaktadır. Aynı araştırmada; boyun eğici davranışlar, içe yönelik öfkeyi anlamlı düzeyde yordamaktadır. Anlı (2017) boyun eğici davranışları azaltmaya yönelik bilişsel davranışçı psiko-eğitim programı uygulamıştır ve kişilerarası duyarlılık, öfke ve düşmanlık üzerine etkisini incelemiştir. Deney grubuna uygulanan psikoeğitim

programının; boyun eğici davranışları azalttığı görülmektedir, bu azalma izleme ölçümünde de devam etmektedir. Boyun eğici davranışları azaltmaya yönelik hazırlanan programın yalnızca boyun eğici davranışlarda değil, kişilerarası duyarlılık, öfke ve düşmanlıkta da düşük puanları etkilediği ortaya koyulmaktadır.

Konu bütünlüğü açısından belirli bir tematik gruba dâhil edilemeyen bazı araştırmalar ise aşağıda sunulmuştur.

Sayar'ın (2012) yaptığı araştırma sonuçları incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin mizah tarzları ile boyun eğici davranışları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Aynı araştırmada; boyun eğici davranış ile umutsuzluk arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki açıklanmaktadır. Ercengiz (2013) öğretmenler ile yaptığı araştırmada; mobbing algısı ile boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Boyun eğici davranışlar ile mobbing algısı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır, öğretmenlerin boyun eğici davranışları arttıkça daha çok mobbinge maruz kalmaktadırlar. Kutlu (2014) lise öğrencileri ile yaptığı araştırmada, zorbalık düzeylerinin problem çözme becerisi ve boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu araştırma sonucuna göre; zorbalıktan kaçınma ve ile boyun eğici davranışlar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır, problem çözme becerisi ile boyun eğici davranışlar arasında ise negatif yönde anlamlı bir ilişki açıklanmaktadır. Bu araştırmaya göre; zorbalığa uğradığını ifade eden öğrencilerin boyun eğici davranış düzeyi, uğramadığını ifade eden öğrencilerden anlamlı olarak yüksek tespit edilmektedir. Yılmaz'ın (2020) yaptığı araştırma sonuçları incelendiğinde; boyun eğicilik ile kişilerarası problem çözmenin alt boyutları olan problem odaklı kendine güvensizlik, yapıcı problem çözme ve sorumluluk alma ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler açıklanırken ısrarcı-sebatkar yaklaşım ile anlamlı ilişkiler sergilememektedir. Aynı araştırma bulguları; ergenlerde anne ve baba güvenli üs, ergen boyun eğiciliğini doğrudan ve negatif yönde yordamaktadır. Haq ve Hassan'ın (2023) yürüttüğü çalışma sonuçları incelendiğinde; boyun eğici davranışlar ile reddedilme duyarlılığı ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Olumsuz değerlendirme korkusu; üniversite öğrencilerinde reddedilme duyarlılığı ve boyun eğici davranışları yordamaktadır.

Boyun eğici davranışların çeşitli bireysel ve sosyal değişkenlerle ilişkilendirilerek ele alındığı çok sayıda araştırmanın bulunduğu görülmektedir. Bu kapsamda depresyon, anksiyete ve beden algısı gibi psikopatolojik belirtilerle birlikte ele alınan araştırmalar, boyun eğici davranışların olumsuz duygulanım ve psikolojik iyi oluşla olan ilişkisini

ortaya koymaktadır. Sosyal anksiyete, sosyal karşılaştırma ve popülerlik gibi kişilerarası duyarlılık temelli değişkenlerle yürütülen çalışmalar, boyun eğici davranışların sosyal bağlamdaki etkilerini açıklamaktadır. Bir diğer yandan ebeveyn tutumları, bağlanma stilleri ve çocukluk çağı örselenme yaşantılarıyla birlikte değerlendirilen araştırmalar, bu davranışın gelişimsel kökenlerine odaklanmaktadır. Ayrıca, öz-şefkat, benlik saygısı, öfke gibi duygusal ve bilişsel süreçlerle boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalar da bireyin içsel deneyimlerini aydınlatan önemli katkılar sunmaktadır. Bu çalışmalar, boyun eğici davranışların tek boyutlu bir yapıdan ziyade çok yönlü ve dinamik bir kavram olduğunu ortaya koymakta; çeşitli psikolojik değişkenlerle ele alındığında daha kapsamlı bir şekilde anlaşılabilceğini göstermektedir.

2.2.GÜÇ ALGISI

Psikoloji, tarih, siyaset, ekonomi, hukuk ve diğer birçok alanda güç kavramı yer almaktadır ancak güç kavramı sosyal ilişkiler bağlamında ilk kez Goldhamer ve Shils tarafından 1939’da ele alınmıştır. Literatürde bireyin kendi gücünü algılaması olarak ele alınması ise 1990’lar sonrasında gerçekleşmiştir (Anderson ve Keltner, 2012). Güç kavramı; bireyin, sahip olduğu ya da başkalarına ait kaynakları istediği amaca uygun bir şekilde kullanması olarak tanımlanmaktadır (Galinsky, Gruenfeld ve Magee, 2006). Güç, etimolojik olarak incelendiğinde “power (güç)” kelimesinin Latince kökenli “posse (yapabilmek)” sözcüğüne dayandığı görülmektedir, başka bir deyişle kişide var olan bir kapasiteden, potansiyelden söz edilmektedir (Sherman, 1983). Anderson ve Keltner (2012), buna paralel olarak “güç algısı” kavramını; bireyin çevresi ile kurduğu ilişkide, diğerlerini etkileme kapasitesi olarak tanımlamaktadır. Bu kapasite bireyde yalnızca potansiyel olarak var olabilir ve sosyal ortamlarda kendisine karşı olan tehlikelere ya da kendisine fayda sağlayacak çıkarlara göre sergilenebilir ancak güç, yalnızca diğerlerini etkileme kapasitesi değildir, bireyin kendine uygulanan güce direnme kapasitesi olarak da tanımlanmaktadır (Huston, 1983).

Günümüzde güç algısı kavramı sıklıkla romantik bağlamlarda incelenmektedir, bir partnerin; diğerinin duygusu, davranışı ve karar verme mekanizması üzerindeki etkisini ortaya koymak hedeflenmektedir (Lennon, Stewart ve Ledermann, 2012; Brezsnyak ve Whisman, 2004; Aydın ve Çağ, 2017). Güç dinamik bir yapıdadır ve duruma göre değişmektedir, bireysel ve gruba yönelik güç olarak da farklılaşmaktadır, yalnızca romantik ilişkiler bağlamında ele alınmamaktadır tüm sosyal etkileşimlerde gücün

etkisinden söz edilmektedir (Huang, 2007). Güç dinamikleri; ilişkide yer alan süreçler üzerinde (ilişkinin başlangıcı, zaman planlamaları, cinsellik ve duygusal yakınlık, mali kararlar) etkilidir, bireylerin kendilerini algıladığı güç dinamiği ile karşısındaki arasındaki dengesizlik ilişkinin yapısını belirlemektedir (Agnew, Kim ve Impett, 2019). Bireyin stres, şefkat ve duygu düzenleme becerisi gibi çeşitli ruh sağlığı faktörleri; bireyin algıladığı güç algısına göre şekillenmektedir (Van Kleef ve ark.,2008). Bir diğer yandan güç algısı bireyin davranışları üzerinde etkilidir; kişinin kendini güçlü olarak algılaması, sosyal olarak daha az tehlike algılamasını sağlamaktadır, yoğun güç sonucunda bireyler kontrolsüz bir şekilde risk almaktadır (Anderson ve Galinsky, 2006).

Literatür incelendiğinde, sosyal güç teorisi (French ve Raven, 1959); karşılıklı bağımlılık teorisi (Thibaut ve Kelley, 1959); güç yaklaşım-ketleme kuramı (Keltner, Gruenfeld ve Anderson, 2003); Cromwell ve Olson (1975)’un güce dair açıklamaları; kuramsal olarak “bireyin kendisi ve çevresi ile kurduğu ilişkide”, güç kavramının yerini ortaya koymuştur.

2.2.1. Güç Kavramını Açıklamaya İlişkin Yaklaşımlar

2.2.1.1.Sosyal Güç Teorisi

Sosyal güç teorisi, French ve Raven’in 1959 tarihinde yaptıkları “The Bases of Social Power” çalışması ile geliştirilmiştir. Bu çalışma; bireyin diğerleri üzerindeki etkisini bireysel ve ilişki bağlamında açıklamak amacıyla sosyal psikoloji literatüründe yer almaktadır. Çalışmada yer alan teoriye göre; güç, bireyin bir başka kişiyi etkileme ve değiştirme kapasitesi olarak ele alınmaktadır, güç yalnızca fiziksel ya da örgütsel bir yetkinlik değildir. French ve Raven (1959) temelde beş farklı güç kaynağını açıklamaktadır. *Ödül gücü*; birey, bir diğerini ödüllendirerek (duygusal ya maddi olabilir) etkilemesi ve istedik davranışlarını pekiştirmesidir. *Zorlayıcı güç*; kişi, bir diğerini cezalandıracağı ya da örneğin sevgisini geri çekeceği konusunda bir tehditle, diğerinin üzerinde etki sahibi olmasıdır. *Meşru güç*; bireyin gücünü sosyal normlardan almasıdır, toplum tarafından kabul edilmiş olmak kişiye bir güç verir. Toplumumuzda yaşlılara, yaşlı oldukları için saygı gösterilmelidir, *meşru güç*; bir “-meli, -malı” ilkesine dayanmaktadır ve diğerinin bu güç karşısında itaat etmesi gerekir. *Referans gücü*; diğerinin, bireyi ideal bir konuma getirmesi ve ona benzemek için çabalamasıdır. *Uzmanlık gücü*; birey, bilgi ve deneyimine bağlı olarak bir güç elde etmektedir, bu sayede diğerleri üzerinde etki sahibi olmaktadır. Söz edilen bu güç kaynaklarının türü değiştiğinde; sosyal ilişkinin dinamikleri de değişkenlik göstermektedir, bu teori

diğerlerinin birey hakkında ne düşündüğünün etkileme kapasitesi üzerindeki önemini de vurgulamaktadır. İlerleyen yıllarda çeşitli çalışmalarla bu teori detaylı olarak açıklanmıştır (Raven, 2008).

2.2.1.2.Karşılıklı Bağımlılık Teorisi

Thibaut ve Kelley (1959) sosyal psikoloji alanında güç, bağımlılık ve ilişkilerde karşılıklı etkileşimi ele alan karşılıklı bağımlılık teorisini ortaya koymuşlardır. Alkolikler ve bu alkolik bireylerin yakın çevreleri üzerinde yapılan çalışmalar ve ilerleyen araştırmalar teoriyi şekillendirmektedir (Haaken, 1993, Huges-Hummer, Martsof, Zeller, 1998). Bu teoriye göre; güç, bağımlılık ilişkisi temelinde açıklanmaktadır, kişinin kaynakları az olduğunda, diğerine daha bağımlı hale gelir, bu durumda da diğeri “güç” sahibi olmaktadır, bir başka ifadeyle birey ilişkiden aldığı ödül ve ödediği bedelleri kontrol edebilme kapasitesine sahip olduğunda “güç” elde etmektedir (Thibaut ve Kelley, 1959). Güç sosyal etkileşim bağlamından ayrı bir yerde değerlendirilmemektedir, karşılıklı bağımlılık teorisi; bireyin davranışlarının yalnızca bireysel özellikler çerçevesinde değerlendirilmesinin kısıtlayıcı etkisini vurgulamaktadır (Kelley ve ark., 2003). Karşılıklı bağımlılık teorisine göre; güç çeşitli durumsal koşullara göre şekillenmektedir, gücün nasıl kullanıldığı, ilişkinin türü, diğerinin deneyimi, bireyin davranışsal olarak çeşitli alternatiflerinin olması gibi faktörler gücü etkilemektedir (Vanderdrift ve ark., 2019).

2.2.1.3.Güç-Yaklaşım/Ketleme Modeli

Güç-yaklaşım/ketleme (power, approach, and inhibition) modeli Keltner, Gruenfeld ve Anderson tarafından 2003 yılında, aynı başlıklı makalesinde, gücün davranışsal ve bilişsel süreçler üzerindeki etkisini incelemek amacıyla geliştirilmiştir. Bu model; gücün belirleyicileri (bireysel, diyardik, grup içi, gruplar arası faktörler), güç (yüksek ve düşük güç) ve bunların sosyal sonuçlarından (yaklaşma ve ketleme) oluşmaktadır (Keltner ve ark., 2003). Bireyin kendine dair algıladığı güç; hem kendi duygu, düşünce ve davranışlarını hem de bir diğerini etkilemektedir. Güç sahibi bireylerde bilişsel ve davranışsal olarak “yaklaşım sistemi” devreye girmektedir; birey, kendini özgür ve coşkulu hisseder, ödüllere yönelir ve risk alır, aktif sosyal davranışlarda bulunmaktadır. Gücsüz bireylerde ise “ketleme sistemi” devreye girmektedir; bu sistem devreye girdiğinde birey, depresyon ve kaygı gibi duygular hissetmektedir, sosyal tehditlerden kaçınmaktadır, geri çekilir, diğer bireylerin taleplerine ve cezalarına yönelik tetikte olur.

2.2.2. Güç Algısına İlişkin Yapılmış Araştırmalar

Güç algısı yurt içi ve yurt dışı literatürde çeşitli değişkenlerle bir arada ele alınmaktadır. Literatür incelendiğinde yapılan araştırmaların sıklıkla romantik ilişkiler ya da örgüt psikolojisi bağlamında olduğu görülmektedir. Ülkemizde sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmaktadır. Bu bölümde gücün sosyal ilişkiler ve bireyin ruh sağlığı kapsamında ele alındığı çalışmalar derlenmektedir.

Çaykuş (2020) romantik ilişkisi olan bireyler ile yaptığı araştırmada; ilişkideki obsesyon ve kompulsiyon belirtilerinin güç algısını doğrudan ve negatif yönde yordadığı görülmektedir. Bu araştırmada yer alan bir diğer bulgu ise; ilişkideki güç algısının, bireylerin ilişki doyumu üzerinde pozitif yönde yordayıcı etkisi bulunmaktadır. İlişkisel alçakgönüllülüğün alt boyutu olan üstünlük, bireylerin güç algısı üzerinde negatif yordayıcı etkiye sahiptir. Aynı araştırma; ilişki doyumu ile üstünlük arasındaki ilişkide güç algısının tam aracılık rolünü ortaya koymaktadır.

Ünver (2023) ilişkisel güç algısının yordayıcıları olarak; bağlanma stilleri, narsisizm ve bilişsel duygu düzenleme kavramlarını ele almaktadır. Araştırmanın bulguları incelendiğinde; güç algısı ile kaçınan bağlanma stili ve kaygılı bağlanma stili arasında negatif yönde anlamlı ilişki ve bu bağlanma stillerinin güç algısı üzerinde negatif yönde yordayıcı etkisi bulunmaktadır. Güç algısı ile narsistik kişilik arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki açıklanmaktadır, narsistik kişilik ve kırılğan narsisizm güç algısını pozitif yönde anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Bilişsel duygu düzenlemenin felaketleştirme alt boyutu ile güç algısı üzerinde negatif yönde anlamlı bir ilişki gözlemlenmektedir.

Ketenci (2023) evlilik doyumu ile güç algısı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma yürütmüştür; evlilik doyumu ve her alt boyutu (benlik, cinsellik ve aile) ile güç algısı arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler açıklanmaktadır. Güç algısı; evlilik doyumunu anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Olumlu ve güç algısı benlik ve cinsellik alt boyutunu anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Aile boyutu üzerinde ise olumsuz güç algısı anlamlı bir yordayıcıdır. Yine aynı araştırma sonuçları incelendiğinde; güç algısı yaşa göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Üniversite mezunları, ortaokul mezunlarına göre daha yüksek olumlu güç algısına sahiptir, bu farklılaşma anlamlıdır.

Kaynak Malatyalı (2014) evli çiftler ile yaptığı araştırmada; algılanan gücü bağlanma ve yatırım modeli açısından incelemektedir. Bu araştırmada; birey kendisine dair değil, karşısındaki kişinin gücünü değerlendirmektedir. Araştırmada yer alan bulgular

incelendiğinde; bağlanma kaygısı ve kaçınması, eşe yönelik algılanan gücü azalttığı açıklanmaktadır. Eşini güçlü algılayan bireylerin evlilik doyumu yüksektir. Bağlanma kaygısı ve kaçınması arttıkça eşe yönelik algılanan güç azalmaktadır bu da evlilik doyumunu azaltmaktadır. Eşlerine güvensiz bir bağlanma ile bağlanan bireyler, kendilerini güçsüz algılamaktadır.

Uslu Taş (2020) kadınlar ile yürüttüğü çalışmada; kadınların algıladıkları güç ile evlilik doyumu arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu açıklanmaktadır. Benzer bir başka araştırma ise Whisman ve Jacobson (1990) tarafından yapılmıştır; evliliğinden doyum alan ve sorunlu ilişkiye sahip olan iki grup evli çiftle çalışmaktadır. Bu araştırmanın bulguları incelendiğinde; evlilik doyumu ile güç dengesizliği arasında negatif yönde bir ilişki bulunmaktadır.

Lennon, Stewart ve Ledermann (2013) çiftler ile yürüttüğü çalışmada; güç dengesinin romantik ilişkiye bağlılık üzerindeki etkisini incelemektedir. Kendisini partneri üzerinde etkili gören yani yüksek güç algılayan bireylerin daha az memnun, ilişkiye daha az bağlı ve diğer alternatif ilişkilere eğilimli olduğu açıklanmaktadır. Erkekler, kadınlara göre anlamlı bir şekilde daha yüksek güç algısına sahiptir.

Gordon ve Chen (2013) yaptıkları çalışmada; romantik ilişkilerde güç ile empati ve perspektif alma arasındaki ilişki incelenmektedir, ilişkisel benliğin bu ilişki üzerindeki aracı etkisi de ele alınmaktadır. Çatışma esnasında kendini güçlü algılayan partner, aynı zamanda özerk (kendine odaklı) benliğe sahip olduğunda empatik doğrulukları ve partnerinin bakış açısını alma istekleri azalmaktadır. Araştırmanın bir diğer bulgusu ise; birey kendini güçlü algıladığında ancak ilişkisel benlik algısına sahip olduğunda; perspektif alma üzerinde anlamlı bir değişiklik olmamasıdır.

Harvey, Beckman, Browner ve Sherman (2002) çiftler ile yürüttükleri çalışmada; katılımcıların gücü nasıl tanımladığını, gücü sağlayan etmenleri ve cinselliğe dair karar alma süreçlerindeki rolleri incelemektedir. Katılımcılar gücü; partner üzerinde kontrol sahibi olmak ve karar verme süreçlerinde etkili olmak olarak algılamaktadır. Araştırmada yer alan diğer bulgular ise; kadınların kendi kararlarını alma konusunda özgür olmaları, çekici görünmeleri, ekonomik bağımsızlığını elde etmiş olmaları güç algılamalarını sağlamaktadır. Erkek katılımcılar ise; evin gelirini sağladığında ve partneri üzerinde kontrol sahibi olduğunda güçlü hissetmektedir.

Hyun ve Ku'nun (2020) yapmış olduğu çalışmada; kişisel güç algısının, mutluluk ve psikolojik rahatsızlıklar üzerindeki etkisi ve bu etkilerde proaktif başa çıkma stratejilerinin aracı rolü iki çalışma (anket ve deneysel yöntem) ile incelenmektedir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; kişinin güç algısı arttığında proaktif başa çıkma artmaktadır, bu artış mutluluk üzerinde pozitif etkiye sahiptir, depresyon ve anksiyete belirtilerini azaltmaktadır. Başka bir ifadeyle; kendini güçlü algılayan bireyler, kontrol algısına sahiptir ve stres faktörlerine karşı etkili başa çıkma mekanizmaları geliştirebilirler.

Körner (2023) yaptığı çalışmada; güç ile bilgiyi değerlendirme hataları ile arasındaki ilişkiyi ve gücün yakın ilişkiler üzerindeki etkisini incelemektedir. Araştırmanın bulguları incelendiğinde; güçlü hisseden bireyler bazı durumlarda bilgi değerlendirmesinde daha dikkatli değerlendirmeler yapmaktadır ve güç, aşırı özgüvene sebep olmaktadır.

Kraus, Chen ve Keltner (2011) yaptıkları çalışmada; öz-benlik tutarlılığı ile güç arasındaki ilişkiyi incelemektedir, bireyin kendini güçlü algılamasına yönelik öznel güç algısı ve deneysel olarak “güçlü bir rol” verilerek üç farklı deney tasarlanmıştır. Bu çalışmadan elde edilen bulgulara göre; kendine dair olumlu güç algılayan bireyler, benlik algısında tutarlılık göstermektedir, bu bireyler kendilerini otantik de hissetmektedir.

Karremans ve Smith'in (2010) yaptığı çalışmada; güç algısının kişilerarası affetme üzerindeki etkisi incelenmektedir, ilişkisel bağlılık bağlamında ele alınmaktadır. Güç, affetme eğilimi ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye sahiptir ancak bağlılığın yüksek olduğu ilişkilerde anlamlılık mevcuttur. Araştırmanın bir diğer bulgusu ise; güç sahibi birey eyleme geçmektedir ve hedef odaklıdır, hedefe ulaşmayı engelleyen ruminatif düşünceleri bastırabilmekte ve affetmeyi kolaylaştırmaktadır.

Hao Zhou ve Hao He (2020) yaptıkları araştırmada; bireylerin algıladıkları güç algısının çalışan yaratıcılığı ile pozitif yönde ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır, bu ilişkide duygusal bağlılık ve yaratıcı öz-yeterlik de aracılık rolü oynamaktadır. Bu araştırma kuramsal olarak da bir bulguyu ortaya koymaktadır; kişisel güç algısı bireyin sadece özerklik ihtiyacını doyurmaz, aynı zamanda ilişkisellik (duygusal bağlılık) ve yeterlik gibi temel psikolojik ihtiyaçları üzerinde de olumlu etkiye sahiptir.

Leach ve Weick (2020) bireyin güç algıları ile duygu düzenleme süreçleri arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Araştırmadan elde edilen bulgular ile; kendini daha güçlü algılayan bireylerin, duygusal deneyimlerini yeniden çerçeveleme ve duygusal onarım

stratejilerini daha sık, duyguları bastırma stratejisini ise daha az kullandıkları sonucuna ulaşılmaktadır. Bir diğer bulgu ise tekrarlı olarak duygusal deneyimler ölçülerek elde edilmiştir; daha yüksek güç algılayan birey, olumsuz duyguları sonlandırabilmektedir (yüksek öz-düzenleme) ancak olumlu duyguların sürekliliğini sağlayabilmek ile anlamlı bir ilişki içinde değildir.

Inesi, Gruenfel ve Galinsky (2012) yaptığı araştırma bulgularına göre; güçlü bireyler, kendileri için yapılan iyiliklerin “diğerinin çıkarı” olduğuna inanma eğilimindedir, minnettarlıkları azalmaktadır. Bir diğer bulgu ise; güçlü bireylerin güvensizlik hisleri (kuşkuculuk) ona yapılan cömertlikler aracılığı ile tetiklenmektedir, ilişkisel güven ve bağlılık azalmaktadır.

2.3. DIŞSAL UTANÇ

2.3.1. Utanç

Duygular, insan yaşamının önemli bir parçasıdır, kişinin hayatta kalmasını kolaylaştıran ve insanlarla ilişkilerinde sosyal çevreye uyumu destekleyen adaptif yapılardır (Tooby ve Cosmides, 2008). İnsan hayatının erken döneminde gelişen üzüntü, korku, öfke, tiksime, şaşkınlık, mutluluk olmak üzere bazı temel duygular açıklanmaktadır, zamanla bunlara ek olarak utanç duygusu eklenmiştir, bireyin utanç hissetmesi için daha üst bir bilişsel yapı gerekmektedir (Ekman, 1992). Utanç ve suçluluk bireyin öz-bilinç duyguları olarak tanımlanmaktadır, utanç bireyin benliğine bağlı olarak gelişmektedir (Tracy ve Robins, 2007). Öz-bilinç duyguları; bireyin kendi davranışlarını, içinde bulunduğu toplumsal normlara, toplumsal kabullere göre değerlendirmesi ve kendisine bu açıdan bakması sonucunda hissettiği duygular olarak nitelendirilmektedir (Keltner, 1995).

Utanç, bireyin benliğine yönelik “değersiz, kusurlu, yetersiz ya da toplum tarafından kabul edilemez” olduğuna dair değerlendirmeler yapmasıyla ortaya çıkan bir duygudur, bir diğer deyişle bu duygu, bireyin sahip olduğu benlik algısı ve içinde bulunduğu toplum beklentileri arasındaki ilişkide açığa çıkmaktadır (Tangney ve Dearing, 2002). Bu duygu bireyi kaçınma ve geri çekilmeye güdülemektedir ve içsel bir acıya, sıkıntıya sebep olmaktadır (Kim, Thibodeau ve Jorgensen, 2011; Wicker, Payne ve Morgan; 1983; Blum, 2008). Kişi utanç duygusunu hissettiğinde; fizyolojik tepkiler (kalp atışının hızlanması ve yüz kızarması gibi tepkiler) oluşmaktadır ve birey, diğerlerinin onu olumsuz

değerlendirdiğine inanarak görünür olmaktan kaçınma ve sosyal olarak geri çekilme arzusu deneyimlemektedir (Silfver, 2007; Tangney, Miller, Flicker ve Barlow, 1996).

Utanç duygusu, yalnızca bireyin yaptığı bir davranışa yönelik hissedilmemektedir, daha kapsamlı bir şekilde doğrudan benlikle ilişkilidir, yoğun utanç, kendilik algısını tehdit etmektedir (Tangney ve ark., 1996). Bireyin kendilik psikolojisinin gelişiminde; kendilik nesnesi ihtiyaçları önemli bir yer kaplamaktadır, ebeveyni ya da bakım vereni tarafından bu ihtiyaçların karşılanmaması çocuğun kendisine dair “kusurluluk, eksiklik” algılarına sebep olmaktadır, çocuk bu durumda kendine ideal bir kendilik imajı oluşturur ancak buna ulaşma çabaları onu istenen sonuca ulaştırmaz ve aksine utanç duygusunun pekişmesine sebep olmaktadır (Morrison, 1989, 1994) Benliğinin kusurluluğunun ifşa edilmesinden korkan ve bu bağlamda utanç hisseden kişi başını eğerek ve göz temasından kaçınarak yakalanmamaya çaba göstermektedir, karşısındaki bireye boyun eğmektedir (Keltner, 1995).

2.3.2. Utanç ve Suçluluk

Utanç ve suçluluk duyguları birbirlerinin yerine geçebilecek kavramlar olarak görülmektedir ancak iki ayrı kavram olarak literatürde söz edilmektedir. Bu kapsamda yapılan çalışmalar; utanç duygusunun bireyin benliğine yönelik bütünsel bir değerlendirme ile ilişkili iken, suçluluk hissinin bireyin yalnızca yaptığı bir davranış sorunlu olarak görmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır (Tracy ve Robins, 2007). Suçluluk bireyin “ben kötü bir şey yaptım” düşüncesiyle ilişkilendirilmektedir, birey bu duygu sonucunda yaptığı şeyi telafi etmek ve özür dilemek gibi yapıcı davranışlar konusunda güdülenmektedir; ancak utanç bireyin “ben kötüyüm, kusurluyum” düşüncesiyle ilişkilendirildiği için birey diğerleri tarafından dışlanma riskini azaltmaya yönelik davranmaktadır (Tracy ve Robins, 2004; Tangney ve ark., 1996). Teroni ve Deonna (2008) utanç ve suçluluk arasındaki ayrımı inceleyen çalışmasında; utanç, bireyin kendi değer ve ideallerine yönelik beklentilerini karşılayamaması sonucu ortaya çıkmaktadır şeklinde açıklanırken, suçluluk toplumsal normların ihlali olarak açıklanmaktadır. Bu kapsamda iki kavram arasındaki fark; duygunun yöneldiği nesne açısından ele alınmaktadır. Lindsay-Hartz’ın (1984) yürüttüğü çalışmada; katılımcıların utanç ve suçluluk duygularını nasıl deneyimledikleri karşılaştırılmalı olarak ele alınmaktadır. Gerçek yaşam deneyimlerinden elde edilen verilerde; suçluluk hisseden birey davranışına karşı sorumluluk almaktadır, tek bir davranışın kötü olduğunu bilmek bireye onu

değiştirebileceği umudunu da aşılacaktır, bir diğer yandan utanç hisseden birey kendine yönelttiği sert eleştiriler ve yargılar sebebiyle kendiliğini ketleyici bir şekilde kaçınmacı, içe dönük davranmaya eğilim göstermektedir (Lindsay-Hartz, 1984). Bu bağlamda utanç bireyin psikolojik sağlığı üzerinde daha yıkıcı etkilere sahiptir.

2.3.3. Dışsal Utanç

Gilbert (1997, 1998); utanç duygusunu, içsel ve dışsal olmak üzere iki başlık altında ele almaktadır. İnsanlar diğerleri tarafından kabul edilme, onaylanma ve tercih edilme, diğerleri üzerinde iyi izlenim bırakma gibi çeşitli ihtiyaçlara sahiptir, bu bağlamda dışsal utanç; bireyin, diğerlerinin zihninde olumsuz bir şekilde yer ettiğine, küçük düştüğüne ve reddedildiğine yönelik inançlarla oluşan bir duygudur (Gilbert, 1998). İçsel utanç bireyin kendine dair standartlarını ve beklentilerini karşılayamadığında, kendini eleştirerek değersizlik, kusurluluk ve yetersizlik algılaması ile açıklanmaktadır (Gilbert, 1998). İçsel ve dışsal utanç birbiri ile ilişkilidir fakat kişide her an birlikte deneyimlenmezler, örneğin; kişi diğerlerinin zihninde utanılacak biri olduğunu hissedip utanç yaşayabilir ancak kendini içsel olarak kusurlu hissetmeyebilir (Gilbert, 1997). Gilbert (2003) bireyin, kendi davranışlarını, tercihlerini ahlaklı, değerli ve iyi bulsa dahi başkalarının bu davranışlarını onaylamayacağını, toplumun beklentilerine ters davranışlar, fikirler olduğunu düşündüğü için dışsal utanç deneyimlemektedir. Dangan, Trower ve Gilbert (2002) dışsal utancın iki sosyal tehdit karşısında açığa çıktığını açıklamaktadır, bu iki tehdit bireyin benlik inşasına yöneliktir ve sonucunda utanç açığa çıkmaktadır. Birinci tehdit bireyin dışlanma korkusudur, kişi bunu yaşadığında çevresi tarafından reddedileceğini düşünür, ikinci tehdit ise, kişinin başkaları tarafından olumsuz bir şekilde etiketleneceğinden ve kontrol altına alınacağından korkmasıdır, savunma amacıyla gizlenmek, uyum sağlamak ya da uzaklaşmak gibi davranışsal sonuçlarla tamamlanmaktadır. Utancın iki türü için de kişinin sosyal tehditlere karşı kendi benliğini koruyabilme becerisi (sosyal güç ve özgüven) koruyucu bir faktördür (Dangan ve ark. 2002).

2.3.4. Dışsal Utanca İlişkin Yapılmış Araştırmalar

Ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde; dışsal utancı ele alan çalışmaların son yıllarda arttığı ancak oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde dışsal utanç kavramı; bireyin sahip olduğu psikolojik bozukluklardan dolayı damgalanma, alay, dışlanma yaşayabileceği bazı belirtiler ile ele alınmaktadır.

Zhang ve arkadaşlarının (2025) yürüttüğü çalışmada; bedensel gözetim/izleme ile fiziksel aktivite arasındaki ilişkide içsel ve dışsal utancın aracılık rollerini incelemektedir. Bedensel gözetim kavramı; nesneleştirme kuramı çerçevesinde yer almaktadır, bireyin bedenini bir nesne gibi dışarıdan izlemesi ve değerlendirmesini ifade etmektedir. Bu bağlamda araştırmada yer alan katılımcılar 21 gün süresince her sabah ölçekleri doldurmuştur, bulgulara göre; bedensel gözetim, dışsal utanç anlamı bir şekilde arttırmaktadır. Dışsal utanç, fiziksel aktiviteyi anlamlı bir şekilde azaltmaktadır. Araştırmanın sonuçları; kişinin kendi bedeninin diğerleri tarafından olumsuz değerlendirilmesine yönelik duygusu nedeniyle kişi, fiziksel aktivitelerden kaçınma eğiliminde olduğunu göstermektedir. İçsel utanç fiziksel aktiviteyi artırıcı bir etkiye sahiptir.

Aliakbar Foroughi ve arkadaşlarının (2019) üniversite öğrencileri örnekleminde yaptığı araştırma sonuçları incelendiğinde; dışsal utanç ile beden dismorfik kaygısı ile arasındaki ilişkinin pozitif ve anlamlı olduğu sonucunda ulaşılmaktadır, bireyin hissettiği dışsal utanç arttıkça bedeninden duyduğu memnuniyetsizlik ve bedenine yönelik kaygısı artmaktadır.

Melo ve arkadaşlarının (2020) yaptığı araştırmada; dışsal utanç ve içsel utanç deneyimlerinin tıknırcasına yeme bozukluğu belirtileri üzerindeki etkileri incelenmektedir, bu ilişkide beden imajına dair utanç ve bilişsel füzyonun aracı rolü analiz edilmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde; dışsal utanç tıknırcasına yeme davranışına doğrudan değil, dolaylı olarak etkide bulunmaktadır. Dışsal utanç, beden imajına dair utanç üzerinden tıknırcasına yeme davranışı arttırmaktadır, bu model tıknırcasına yeme davranışının %54'ünü açıklamaktadır.

Marta-Simões ve arkadaşlarının (2016) yaptığı araştırmada; dışsal utancın olumlu beden imajı üzerindeki etkisi incelenmektedir, bu ilişkide öz-şefkatin aracı rolü de analiz edilmektedir. Araştırma bulguları incelendiğinde; olumlu beden imajı ile dışsal utanç arasındaki ilişki negatif yönde ve güçlü anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır. Yüksek düzeyde dışsal utanç yaşayan bireylerin öz-şefkat düzeyleri arttığında olumlu beden imajı korunmaktadır, aracılık etkisi bulunmaktadır.

Sorensen ve Bijsterbosch (2021) yaptıkları çalışmada; sosyal görünüş kaygısı ile beden memnuniyetsizliği arasındaki ilişkide dışsal utancın aracı rolünü incelemektedir.

Araştırma sonucunda; dışsal utanç ile sosyal görünüş kaygısı arasındaki ilişkinin anlamlı ve pozitif yönde olduğu açıklanmaktadır.

Türk (2023) yaptığı araştırmada; depresyon, anksiyete, erken dönem uyumsuz şema alanları ve şefkat korkusu ile dışsal utanç arasındaki ilişkileri incelemektedir. Depresyon ve anksiyete ile dışsal utanç arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki açıklanmaktadır, depresyon ve anksiyete belirtileri, dışsal utanç birlikte artmaktadır. Erken dönem uyumsuz şemalar ile dışsal utanç arasındaki ilişkiler de araştırma sonuçlarında yer almaktadır; zedelenmiş otonomi ile dışsal utanç arasında pozitif yönde güçlü ve anlamlı bir ilişki açıklanmaktadır. Kopukluk ve reddedilme alanı, yüksek standartlar, zedelenmiş sınırlar ile dışsal utanç arasında pozitif anlamlı ilişkiler açıklanmaktadır. Dışsal utanç ile şefkat korkusunun tüm alt boyutları (başkalarına anlayış ve şefkat gösterme, başkalarından gelen şefkate karşılık verme, kendine şefkat gösterme korkusu) ile anlamlı pozitif yönde ilişki gösterdiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Callow, Moffitt ve Neumann'ın (2021) yaptığı araştırma sonuçlarına göre; dışsal utanç, depresyon, anksiyete ve stres ile anlamlı ve güçlü bir şekilde ilişkilidir, öz-şefkatin bu ilişkiler arasında zayıflatıcı bir şekilde moderatör etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öz-şefkat ile dışsal utanç arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu araştırma sonucuna göre; dışsal utancın içsel utanca göre psikopatolojik semptomlar açısından daha yüksek bir risk faktörü olduğu açıklanmaktadır.

Matos, Pinto-Gouveia ve Gilbert'in (2013) yaptığı çalışmada; utanç duygusunun ve utanca dair anıların paranoid düşünceler ve sosyal anksiyete üzerindeki etkileri incelenmektedir. Araştırma sonucunda; dışsal utancın paranoid düşüncelerle güçlü ve anlamlı bir şekilde yordadığı açıklanmaktadır. İçsel utanç, sosyal anksiyete üzerindeki en güçlü yordayıcı etkide bulunmaktadır, dışsal utanç daha düşük düzeyde anlamlı bulunmuştur.

Wood ve Iron'ın (2017) yaptığı araştırmada; psikotik bozukluk yaşayan bireylerin deneyimlediği damgalanma ile duygusal sıkıntı ve iyileşme süreçleri arasındaki ilişkide sosyal rütbe ve dışsal utancın aracı rolü incelenmektedir. Deneyimlenen damgalanmanın dışsal utanç ile güçlü bir ilişkisi olduğu sonucunda ulaşılmaktadır; deneyimlenen damgalanma, dışsal utanç aracılığı ile depresyon üzerinde etkilidir. Dışsal utanç ile anksiyete ve depresyon arasındaki korelasyon analizi sonucunda ilişki pozitif yönde anlamlı olarak bulunmaktadır.

Keen ve arkadaşlarının (2017) şizofreni tanısı almış bireylerde yürüttüğü araştırma sonuçları incelendiğinde; şizofren tanısı almış bireylerin içsel utanca göre anlamlı bir şekilde daha yüksek dışsal utanç hissettikleri sonucuna ulaşılmaktadır. Dışsal utancın depresyon ile arasındaki ilişkisi yalnızca şizofreni tanısı almış bireylerde anlamlı bulunmuştur, damgalanma etkisinin önemli olduğu vurgulanmaktadır.

Atılgan (2022) yaptığı çalışmada; psikopatolojiye yönelik inançlar ile psikolojik yardım almaya yönelik tutum arasındaki ilişkide içsel utanç, dışsal utanç ve toplulukçuluğun rolünü incelemektedir. Bu araştırmanın bulguları incelendiğinde; dışsal utanç, kadınlarda psikopatolojiye dair inançlar ile psikolojik yardım alma tutumu arasındaki ilişkiyi güçlendirmektedir. Dışsal utanç, psikolojik yardım alma tutumunun bir yordayıcısıdır.

Farshad ve Samavi (2022) yaptıkları çalışmada evli kadınlarda dışsal utanç ile öz-eleştiri arasındaki ilişkide bilişsel füzyon ve deneyimsel kaçınmanın aracı rolünü incelemektedir. Bu araştırma sonucuna göre; dışsal utanç ile öz-eleştiri arasında doğrudan pozitif bir ilişki bulunmaktadır. Dışsal utanç, bilişsel füzyon aracılığı ile öz-eleştiriye arttırmaktadır, bilişsel füzyon bireyin olumsuz düşünce kalıplarını gerçekmiş gibi algılamasına sebep olmaktadır, bu da kendine yönelttiği eleştirileri arttırmaktadır. Bir diğer bulguya göre dışsal utanç deneyimsel kaçınma aracılığı ile öz-eleştiriye etkilemektedir, birey kendini sosyal tehditlerden kaçınma davranışlarını arttırmaktadır ancak bu öz-eleştiriye artırıcı bir etkiye sahip olur.

Misailidi (2020) 4-6 yaş arasındaki çocuklar üzerinde yürüttüğü çalışmada; çocukların içsel ve dışsal utanç duygularını anlayabilme düzeylerini incelemektedir, dışsal utancın çocukların ikinci düzey zihin kuramına (diğerinin, diğeri hakkındaki düşüncelerini tahmin edebilme, düşünebilme becerisine) göre ilişkisini de ele almaktadır. Bu çalışmada dışsal ve içsel utancı tetikleyen görsel içeren öyküler ve senaryolar üzerinden sorular sorulmakta ve puanlamalar bu cevaplar üzerinden verilmektedir. Araştırmanın sonucunda; 5-6 yaşındaki çocukların kendilik bilinçlerinin gelişimine bağlı olarak içsel ve dışsal utancı tanıma becerilerinin yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Dışsal utanç çocukların zihin kuramına göre ikinci düzeyde düşünebilme becerisi ile anlamlı ve pozitif şekilde ilişkilidir.

Satıcı ve arkadaşlarının (2024) yaptığı çalışmada; çocukluk döneminde deneyimlenen psikolojik kötü tavrın bireyin mutluluk korkusu üzerindeki etkisi dışsal utanç ve aile içi

iletişim aracılığı ile incelenmektedir. Çocukluk döneminde psikolojik istismar deneyimleyen bireylerin, dışsal utanç düzeylerinin yüksek olduğu ve bunun da bireylerin mutluluktan korkmasına sebep olduğu açıklanmaktadır, dışsal utancın bu ilişkide tam aracılık rolü bulunmaktadır. Benliğine yönelik algıları zedelenen birey, toplum tarafından reddedileceğini düşünmektedir ve bu sebeple olumlu duygu ve deneyimlerden kaçınmaktadır. Dışsal utanç anlamlı bir şekilde aile ile iletişimi negatif yönde etkilemektedir, bu da bireyin; ulaşabileceği sosyal desteği ve aile içi ilişkilerde uzaklaşma ve kaçınmaya sebep olduğu için mutluluk deneyimlerini azaltmaktadır.

Matos-Pina ve arkadaşlarının (2022) yaptığı araştırmada; içsel ve dışsal utanç duyguları ile ruh sağlığı arasındaki ilişki incelenmektedir, içsel deneyimlerden ayrışma ve kararlı eylem değişkenlerinin aracı etkisi de analiz edilmektedir. Dışsal utanç ile psikolojik sağlık arasındaki ilişki negatif yönde güçlü ve anlamlı bir şekilde gözlemlenmektedir, ayrıca dışsal utancın psikolojik sağlık üzerinde doğrudan ve negatif etkisi olduğu açıklanmaktadır. Bireyin dışsal utancı arttıkça, içsel deneyimlerinden ayrışma düzeyi azalmaktadır, dışsal utanç hisseden birey, kendi içsel duygu ve düşüncelerinin geçmeyeceğini ve gerçeğin de böyle olduğunu deneyimlemektedir.

Sajadian ve arkadaşlarının (2024) erkek mahkumlar örnekleminde yürüttüğü çalışmada; erken dönem olumsuz yaşantıların duygusal bozukluklar üzerindeki etkisinde, utanç (dışsal utanç ölçeği kullanılmıştır), merhamet korkusu, öz-eleştiri ve öz-güvence duygularının aracı rolü incelenmektedir. Araştırmanın bulguları incelendiğinde; dışsal utancın, merhamet korkusunun ve öz-eleştirinin, erken dönem olumsuz yaşantılar ile duygusal bozukluklar arasındaki ilişkide anlamlı aracılık etkisine sahip oldukları açıklanmaktadır. Çocuklukta yaşanan olumsuz deneyimlerin bireyde dışsal utancı arttırdığı görölmektedir.

Shim'in (2019) yaptığı araştırmada; dışsal ve içsel utanç ile telefon bağımlılığı arasındaki ilişki incelenmektedir. Bulgular incelendiğinde; dışsal utanç ile akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişki anlamlı ve pozitif bulunmaktadır.

2.4. SOSYAL ONAY İHTİYACI

İnsan doğası gereği sosyal bir canlıdır, insanlar bu kapsamda bir arada yaşam sürdürmektedirler ve kişinin duygusal ihtiyaçları da sosyal etkileşimler bağlamında

giderilmektedir (Hoffman ve Dibartolo, 2010). Bu ihtiyaçlar insanlık tarihi boyunca birey üzerinde etki sahibi olmuştur, evrimsel açıdan bakıldığında; bulunduğu grup tarafından kabul edilen ve onaylanan kişi birçok avantaj (güvenlik sağlama, kaynakların paylaşımı, üreme gibi) elde etmektedir, bu da hayatta kalma şansını arttırmaktadır (Baumeister ve Leary, 1995). Bu sebeple diğerkleri ile anlamlı, karşılıklı ilginin olduğu ve süreklilik içinde olan ilişkiler kurma güdüler temel bir “aidiyet ihtiyacı” olarak tanımlanmaktadır; bu ihtiyaç tatmin edildikten sonra kurulan bağların kaybı (sosyal dışlanma, yalnızlık, reddedilme) kişinin psikolojik, fizyolojik ve davranışsal olarak olumsuz sonuçlar deneyimlemesine sebep olmaktadır (Baumeister ve Leary, 1995). Kişi bu ihtiyacı karşılamak amacıyla kendini ve davranışlarını; kültürel normlara uygun, olumlu izlenime bırakabilir ve kabul edilebilir yönde sunma eğilimindedir (Moulton, Moulton ve Roach, 1998; Johnson ve Van de Vijver, 2003), bu durum Crowne ve Marlowe (1960) tarafından “sosyal beğenirlik” olarak adlandırılmaktadır. Bu bağlamda *sosyal onay ihtiyacı*; kişinin önemli gördüğu diğerk kişiler tarafından, kabul ve onay alma çabası ile onaylanmamaktan, dışlanmaktan ve reddedilmekten kaçınması olarak tanımlanmaktadır (Leite ve Beretvas, 2005).

Sosyal onay ihtiyacı, sosyal psikoloji ve psikoloji alanında bireyin davranışlarının motivasyonunu anlamak için yapılan çalışmalar ve teorik açıklamalar sayesinde daha fazla açıklanabilir hale gelmektedir. Festinger’in (1954) ortaya koyduğu sosyal karşılaştırma teorisi; bireyin kendisini değerlendirmek amacıyla diğerkleri ile karşılaştırma yapma eğiliminde olduğunu ortaya koymaktadır. Bu değerlendirme yalnızca bilgi edinme maksadıyla yapılmamaktadır, birey kendi düşünce ve davranışlarını, önemli ötekiler ile karşılaştırdığında ortaya bir uyumsuzluk çıkıyorsa bu rahatsızlık vericidir, birey bu durumlarda bir onay ihtiyacı deneyimlemektedir (Festinger, 1954). Deci ve Ryan’ın (1985) açıkladığı öz-belirleme kuramı ise; bireyin davranışlarını yönlendiren temel psikolojik ihtiyaçları ve motivasyonları tanımlamaktadır. Kuram bireyin üç temel ihtiyacı kapsamında şekillenmektedir; ilişkisellik (relatedness), yeterlik (competence) ve özerklik (autonomy), bu üç ihtiyaç tatmin edildiğinde birey güçlü bir benlik hissi ve davranışları için içsel motivasyon geliştirir. İlişkisellik ihtiyacının tatmini için bireyin diğerkleri tarafından sevgi ve kabul görmesi gerekmektedir, bu ihtiyaç giderilmediğinde dışsal motiasyon artmakta ve kişi başkalarını memnun etmek, utanç ve suçluluktan kaçınmaya güdülenmektedir, kişinin özerkliği azalmaktadır (Deci ve Ryan, 1985, 2000).

Kişi tüm sosyal ilişkilerini içinde bulunduğu toplumda sürdürmektedir, bu sebeple deneyimlediği sosyal onay ihtiyacı, kültürel ve toplumsal bağlamlara göre değişkenlik göstermektedir. Twenge ve Im (2007) sosyal onay kavramını ele alırken bunun bir ihtiyaç olmasının yanı sıra “toplumda kabul edilebilir olmaya yönelik kaygı” hissini de vurgulamaktadır, kültürel yapı değiştikçe kuşaklar arası sosyal onayın yarattığı kaygı duygusu değişim göstermektedir. Kültüre bağlı olarak istendik davranışlar ve düşünceler değişmektedir, bu sebeple toplumlara göre sosyal onay ihtiyacını gidermek farklı anlamlara gelmektedir; kolektivist toplumlarda bireyler normlara uygun olmak için olumlu izlenim oluşturmaya çabalarlar (yalan söyleyebilirler, içinden gelmeyen davranışları sergileyebilirler), bireyci toplumlarda ise bireyler, kendilerini üstün, farklı ve olumlu görme eğilimindedir (Lalwani, Shavitt ve Johnson, 2006; Middleton ve Jones, 2000; Triandis ve Gelfand, 1998).

Onaylanmaya yönelik ihtiyaç, kişinin ruh sağlığını etkilemektedir; iyi oluş ile ilişkili bulunmuştur, kişi onaylanmadığında olumlu duyguları azalmaktadır (DeWall ve Bushman, 2011), bir diğer yandan olumlu duygular sosyal onay arayışını azaltıcı bir rol oynamaktadır (Özdemir, 2024). Birey çevresi tarafından onaylanmadığında; benliğine yönelik algısı olumsuz etkilenmektedir, benlik saygısı azalmaktadır (Rosenberg, 1965; Hacıbayramoğlu, 2021) ve depresif belirtiler göstermektedir (Williams ve Galliher, 2006; Karakaş, 2023).

2.4.1. Sosyal Onay İhtiyacını Açıklayan İhtiyaç Kuramları

2.4.1.1. Murray ve İhtiyaçlar Kuramı

Murray (1938), insan davranışlarını etkileyen çevresel ve bireysel etkenleri ele almaktadır, bu kapsamda bir kişilik kuramı geliştirmiştir ve kuramın temelinde *ihtiyaçların, davranışların belirleyicisi* olduğu yer almaktadır. Psikolojik ihtiyaçlar ikincil olarak ele alınmaktadır; ihtiyaçlar, bireyin sosyal etkileşimlerinde aktif hale gelir ve kişilikle bağlantılıdır bu sebeple her bireyde farklı yoğunlukta görülmektedir. Bu kuram bağlamında yaklaşık olarak 20 temel psikolojik ihtiyaç vardır ve üç ihtiyaç doğrudan sosyal onay ile ilişkilendirilmektedir; “*ait olma/yakınlaşma ihtiyacı*” bireyin diğerleri ile olumlu ve sıcak ilişkiler kurma ihtiyacını; “*yardım ve destek görme/korunma ihtiyacı*” diğerlerinden ilgi ve şefkat görme ihtiyacını; “*gösteriş ihtiyacı*” beğenilme ve takdir edilme ihtiyacını ifade etmektedir (Murray, 1938). Bu ihtiyaçlar sosyal çevreden etkilenmektedir; örneğin kültür (kolektivist/bireyci) bu ihtiyaçları aktive eder ya da

baskılar. Bu kurama göre; ihtiyaçlar güdüleri oluşturmaktadır bu da bireyin duygu, düşünce ve davranışlarını şekillendirmektedir, kişinin o an içinde bulunan en baskın ve yoğun ihtiyaı yön verici etkiye sahiptir (Murray, 1938).

2.4.1.2.Maslow ve İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı

Psikoloji alanında popülerliğini koruyan ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramı, sıklıkla Maslow’un Piramidi olarak da anılmaktadır. Maslow (1954) bu kuramda Murray’ın (1938) görüşlerine paralel olarak insan davranışının temelinde içsel ihtiyaçların varlığından söz etmektedir, ancak birçok ihtiyaın bir arada bulunmadığını, hiyerarşik bir şekilde sıralandığını açıklamaktadır. İnsan davranışını şekillendiren temel ihtiyaçları; fizyolojik, güvenlik, ait olma ve sevgi, saygı ve en st düzeyde olan kendini gerçekleştirme ihtiyaı şeklinde kategorilere ayırmıştır (Maslow, 1943). Bu ihtiyaçların belirli öncelik sırasına göre açığa çıktığını, bir alt düzeydeki ihtiyaç yeteri düzeyde karşılanmadan diğerinin aktifleşmeyeceğini; karşılanmayan ihtiyaın, davranışları motive ettiğini belirtmektedir. Birey yeterli şekilde fizyolojik ve güvenlik ihtiyaını karşıladığında; sosyal ihtiyaçlarını gidermek ister, bir gruba ait olmak, arkadaşlık ve yakınlık kurmak yönünde yoğun bir şekilde motive olmaktadır, bu ihtiyaç yalnızca diğerleri tarafından sevilme isteğini değil, sevgi ve şefkat verme ihtiyaını da kapsamaktadır (Maslow, 1954). Benzer şekilde kişi, saygı ihtiyaı da duymaktadır, kendine yönelik ve diğerleri tarafından saygı görme, takdir edilme isteği açığa çıkmaktadır. Sosyal ihtiyaçlar giderilmediğinde birey, ciddi bir sosyal boşluk hissine sahip olur (Maslow, 1943), bu sebeple reddedilmemek, dışlanmamak gibi acı verici, tehlikeli durumlardan kaçınmak için davranışlarını şekillendirir

2.4.1.3. McClelland’ın Başarı İhtiyacı Kuramı

McClelland’ın (1961) ortaya koyduğu “başarı ihtiyaı kuramının” temel amacı, diğer kuramlarda olduğu gibi; insan davranışlarının altında yatan temel güdüleri açıklamaktır. Kuram, bireyin güdülenmesinde üç temel ihtiyaçtan söz etmektedir; başarı ihtiyaı, g ihtiyaı ve ilişki/bağlanma ihtiyaı, bu ihtiyaçlar bireyin deneyimleri ve bulunduğu sosyal evre tarafından şekillendirilmektedir (McClelland, 1961). Başarı ihtiyaı; bireyin belirli hedeflere ulaşması, kendi ilgilendiği konularda en iyi olma yönündeki isteği, sorumluluk almak, mükemmel iş ortaya koyması gibi eğilimleri ortaya çıkartmaktadır. G ihtiyaı; kişinin diğerlerini etkisi altına alması, kontrol etmesi, kararlar üzerinde söz sahibi olması ve statü kazanması gibi isteklerden, diğerlerini geliştirmesi ya da manipülasyon ve baskı gibi sonuçlardan oluşmaktadır. İlişki ihtiyaı ise; bireyin diğerleri ile olumlu ilişkiler

kurması, ait hissetmesi ve sevilme isteği ile ilişkilidir, bu ihtiyaç sosyal onay ihtiyacı ile ilişkilendirilmektedir (Sosik ve Dinger, 2007; McClelland, 1961).

2.5.Sosyal Onay İhtiyacına İlişkin Yapılmış Çalışmalar

Özdemir (2024) üniversite öğrencileri ile yaptığı araştırmada; psikolojik kırılganlık, sosyal onay ihtiyacı ve iyi oluş kavramları arasındaki ilişkileri incelemektedir. Araştırmanın bulguları incelendiğinde; bağlanma duygusu ve kendini başarılı hissetme düzeyi arttıkça bireyin sosyal onay ihtiyacı azalmaktadır sonucuna ulaşılmaktadır. Sosyal onay ihtiyacı cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, kız öğrenciler, erkeklere kıyasla daha yüksek sosyal onay ihtiyacı hissetmektedir.

Gedik (2024) yaptığı araştırmada, sosyal onay ihtiyacı ile bağlanma stilleri ve kimlik algısı arasındaki ilişkileri ele almaktadır. Sosyal onay ihtiyacının güvenli bağlanma ve olumlu kimlik algısı ile negatif, kaygılı-kararsız bağlanma ve olumsuz kimlik algısı ile arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu açıklanmaktadır. Olumsuz kimlik algısı ve kaygılı bağlanma stiline sosyal onay ihtiyacının %22'sini açıkladığı, yordayıcı etkisi olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Boduroğlu (2024) yaptığı araştırmada; benlik ayrımlaşması ile sosyal onay ihtiyacı arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Benlik ayrımlaşması alt boyutlarından; duygusal kopma, duygusal tepkisellik ve iç içe geçme düzeyi arttıkça sosyal onay ihtiyacı artmaktadır, ben pozisyonu alma ise sosyal onay ihtiyacını azaltmaktadır. Araştırmanın bir diğer bulgusu ise; sosyal onay ihtiyacının, sosyal medyanın problemli kullanımını pozitif yönde yordamasıdır.

Alban (2024) yaptığı araştırmada; beliren yetişkinlik döneminde benliğin ayrımlaşması ile bireylerin sosyal onay ihtiyacı ve kişilerarası duyarlılık düzeyi arasındaki ilişkileri incelemektedir. Araştırma sonuçları incelendiğinde; sosyal onay ihtiyacı ve benlik ayrımlaşması arasında negatif yönde, kişilerarası duyarlılık arasında pozitif anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Benlik ayrımlaşması ile sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkide, kişilerarası duyarlılık kısmi aracılık etkisine sahiptir, benlik ayrımlaşması arttıkça, kişilerarası duyarlılık azalmaktadır ve bu da sosyal onay ihtiyacını azaltmaktadır.

Güçlü (2023) yaptığı araştırmada; yetişkinlerin duygusal yeme davranışı ile sosyal onay ihtiyacı arasında pozitif yönde bir ilişkiyi açıklamaktadır. Araştırmanın bir diğer bulgusu

ise; bireyin hissettiği aidiyetin artmasının, sosyal onay ihtiyacını azaltmasıdır. Bireyin ebeveynlerinden algıladığı red arttıkça, sosyal onay ihtiyacı hissetmektedir.

Sucu (2023) üniversite öğrencilerinde sosyal kaygı, sosyal onay ihtiyacı ve mükemmeliyetçilik düzeylerini inceleyen bir araştırma yürütmüştür. Bu araştırmanın bulgularına göre; sosyal onay ihtiyacı ile sosyal kaygı ve mükemmeliyetçilik arasında anlamlı ve pozitif yönde ilişki bulunmaktadır. Sosyal onay ihtiyacı, sosyal kaygının anlamlı ve pozitif yönde yordayıcısıdır, sosyal onay ihtiyacı, sosyal kaygıyı etkilemektedir.

Karakoç (2023) lise son sınıf öğrencileri ile yaptığı çalışmada, sınav kaygısı ile olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki ortaya çıkmaktadır.

Kökdemir (2023) orta yetişkinlik dönemindeki bireylerle yaptığı çalışmada; sosyal onay ihtiyacının başkalarının yargılarına duyarlılık altı boyutu ile üretkenlik ve psikolojik iyi oluş arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin varlığından söz etmektedir. Materyalizmin her iki alt boyutu da başkalarının yargılarına duyarlılık ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye sahiptir.

Ergül (2019) üniversite öğrencilerinin kişilerarası duyarlılıkları ile çocukluk çağı örselenme yaşantıları ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkileri incelemektedir. Araştırmanın bulguları incelendiğinde; sosyal onay ihtiyacı ile kişilerarası duyarlılık arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki açıklanmaktadır.

2.6. BENLİK ALGISI

Benlik kavramı, psikoloji alanında çeşitli kuramcılar tarafından farklı biçimlerde ve boyutlarda (bilişsel, duygusal ve sosyal) ele alınmaktadır. William James 1890'da kaleme aldığı "*The principles of psychology*" kitabında bu kavramı ele alarak, teorik bir zemin ortaya koymuştur. James'e (1890) göre benlik; bireyin, kendisine dair açıklayabileceği her şeydir, kendini algılamadaki farkındalığına işaret etmektedir ve benliği dört boyutta (maddesel, sosyal, ruhsal ve saf ego) ele almaktadır. Bu dört boyut "bilen ben" ve "bilinen ben" olmak üzere iki temel başlık altında toplanmaktadır (James, 1950). James'in (1950) ortaya koyduğu bu kavramsal çerçeveden bakıldığında benlik; bireye dair birçok faktörün birleşiminden oluşmaktadır, bilinen benlik başlığı altında insanın sosyal yönü vurgulanmaktadır, birey çeşitli ortamlarda algılanma biçimlerine önem vermekte ve

farklı roller sergilemektedir. Allport (1955, 1943) ise benlik kavramını; bireyin kişiliğinin merkezinde olan bir sistem olarak tanımlamaktadır, bu sistemin zamanla geliştiğini ve dinamik olduğunu *proprium* (beden algısı, kimlik/kendilik, bireyin algıladığı öz geçmiş, ego geliştirme, benlik imajı) kavramı ile vurgulamaktadır. Farklı teorik araştırmalar benlik hakkında benzer bir çerçeve ortaya koymaktadır, Banaji ve Prentice (1994) benliği; sosyal ortamlarda çeşitli motivasyon ve stratejiler ile aktifleştikçe gelişen dinamik bir yapı olarak tanımlamaktadır, kişinin benliği arkadaşlık, ebeveyn, romantik ilişkiler gibi önemli yakın etkileşimler ve ait olduğu toplum tarafından şekillenmektedir. Benlik, kişinin kendini algılama biçimini ifade ettiği için bilişsel, ilişkilerde var olan etkileşimlerden etkilenmesi yönü ile sosyal bir yapıdır (Baumeister, 2012).

Benlik kavramı sosyal ortamlarda kurulan bağlardan ve deneyimlerden etkilenmektedir, bu sebeple Triandis (1989), Markus ve Kitayama (1991) gibi araştırmacılar, benliği bireyin içinde yaşadığı kültür temelinde açıklamaktadır. Kültürel tutumlar ve değerler bireyin benlik algısı üzerinde belirleyicidir, bireyin benlik algısı ise düşünce, duygu, güdülerine yön vermektedir (Matsumoto, 1999). Triandis (1989) benliğin üç yönünden söz etmektedir; *özel* (bireyin içsel duygu, düşünceleri), *kamusal* (bireyin diğerleri tarafından nasıl algılandığı) ve *kolektif* (bireyin bulunduğu grupla olan özdeşimi). Benliğin bu üç yönünden hangisinin baskın olacağı kültürel bağlamlardan etkilenmektedir, bu kültürel bağlamlar; bireyci ya da kolektivist olabilir, sıklık, bir diğer deyişle normların katı olması ya da gevşeklik içinde olabilir ve kültürel karmaşıklık seviyesi değişiklik göstermektedir (Triandis, 1989). Markus ve Kitayama (1991) ise benliği karşılıklı bağımlı ve bağımsız olmak üzere gruplandırarak tanımlamaktadır, kültür ele alındığında isimlendirme ilişkisellik ya da özerklik olarak değişmektedir. Karşılıklı bağımlılık bir diğer ifade ile *ilişkisel benlik*, sıklıkla kolektivist Doğu topluluklarında görülmektedir; kişi kendini “ebeveynleri, arkadaşları, kardeşleri, iş arkadaşları ve partneri gibi ilişkilerin bir parçası” olarak tanımlamaktadır ve kendi duygu, davranış ve düşüncelerini bu ilişkiler için fayda sağlayacak, onay alacak şekilde şekillendirmektedir (Markus ve Kitayama, 1991). Bağımsız başka bir deyişle *özerk benlik*, bireyci Batı kültüründe yaşayan bireylerle ilişkilendirilmektedir; kişi kendi hedeflerine, başarılarına ve bağımsız olmaya yatırım yapmaktadır, sosyal ortamlarda çevredeki insanların ne yaşadığına duyarlı olur ancak kendini ortaya koymak ve kendi değerlerini gözetmek kişi için öncelikli olmaktadır (Markus ve Kitayama, 1991).

Kağıtçıbaşı (1996) benliğe yönelik yapılan bu sınıflandırmalara yeni bir bakış açısı getirmiştir, diğer araştırmacılara benzer şekilde; kültürün benlik üzerindeki etkisini vurgulamaktadır ancak özerklik ve ilişkiselliğin birey üzerinde, birbiri ile ayırık olmadıkları yönünde “Aile Değişim Modeli” geliştirmiştir. Diyalektik bir yaklaşım ile iki benlik algısını da içeren “özerk-ilişkisel benlik” türünden bahsetmektedir; köylerden kentlere göç ile birey daha bireyci bir gerçeklik ile yüzleşmektedir ancak duygusal bağlar, saygı gibi bazı normlar varlığını sürdürmektedir bu sebeple sunulan yeni benlik modelinin Türk aile kültürüne uygun olduğunu açıklamaktadır (Kağıtçıbaşı, 1996).

2.6.1. Özerk Benlik

Özerk benliğe sahip kişi kendi isteklerini, duygu, düşünce ve davranışlarını sahiplenerek diğer tüm ilişkilerinde bunları ön planda tutmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2005; Deci ve Ryan, 2000). Maddi ve duygusal anlamda ebeveynleri ile bağımsız bir ilişki içinde olan bireylerin özerk benlik algısına sahip olma eğilimleri yüksektir (Kağıtçıbaşı, 1990). Kültürel bağlamda bireyci ve batı topluluklarında sıklıkla rastlanmaktadır, refah artışı karşılıklı bağımlılığı ortadan kaldırır ve bağımsızlık toplum tarafından onaylanır (Kağıtçıbaşı, 1996). Özerk benlik algısına sahip birey, kendisinin biricik ve özel olduğunu deneyimlenebilir, kimseye bağlı olmama, özgürlük ve farklı olmak gibi kavramlar ön plana çıkmaktadır, bu birey için grup yerine kendini önceliklendirmektedir, sosyal bağları önemseyebilir ancak benliğine yönelik algısında diğerlerine temas etmemektedir (Markus ve Kitayama, 1991; Singelis, 1994).

2.6.2. İlişkisel Benlik

Kişi benliğini ilişkisel olarak algıladığında; kendisi için önemli ötekilerle kurduğu ilişkiler onun benliğinin bir parçası haline gelmektedir, diğerlerinin duygu, düşünce ve davranışları birey üzerinde belirleyici etkiye sahiptir (Markus ve Kitayama, 1991). Bağımlı bir aile modeli sonucunda birey ilişkisel bir benlik algısı geliştirmektedir; ebeveynler çocuğunun itaatkâr olmasını pekiştirerek yetiştirmektedir, bu sebeple ilişkisel benlik sahibi birey özellikle duygusal olarak ebeveynlerinden ya da çevresinden ayrılmakta, farklılaşmakta güçlük çekmektedir (Kağıtçıbaşı, 1996). İlişkisel benlik bireyi diğerlerine yönelik sorumluluk alma konusunda güdülemektedir, bu sebeple birey diğerleri tarafından kontrol edilmeye ve onlara uyumlanmaya daha açık hale gelmektedir, birey diğerleri ile beraber var olabilmektedir (Wasti ve Erdil, 2007; Markus ve Kitayama, 1991).

2.6.3. Özerk-İlişkisel Benlik

Özerk-ilişkisel benliğe sahip birey, diğerleri ile bağımlı ve kendine dair değerleri bir arada algılamaktadır, benliğini hem ilişkileri hem de kendisi üzerinden deneyimlemektedir (Kağıtçıbaşı, 1996). Ebeveyn kontrolünün olduğu ancak daha az otoriter ve çoğunlukla yönlendirici bir tutum olduğu ailede yetişen bireyler özerk-ilişkisel benlik algısına sahip olmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2005). Kolektivist toplumların aile dinamiklerinde; göç gibi faktörlerin de etkisi ile ilişkisellik ve özerkliğin aynı zamanda desteklendiği tutumlara rastlanmaktadır (Lin ve Fu, 1990). Bu kişiler benlik gelişimlerini tamamladıklarında ebeveynlerine yönelik bağları tamamen kopartmak ya da iç içe geçmek yerine; ebeveynlerine ve önemli ötekilerine yönelik sevgi bağımlı korumakta ve kendi yaşamını yönlendirme sorumluluğunu almaktadır (Kağıtçıbaşı, 1996, 2005). Bağımsız ve özgür bir şekilde eylemlerde bulunmak ve yakın ilişkiler kurmak, sürdürmek insan psikolojisi için temel ihtiyaçlardır, bu ihtiyaçların bir arada bulunması sağlıklı ve işlevsel bir benlik gelişimine işaret etmektedir (Kağıtçıbaşı, 2010).

2.6.4. Benlik Algısına İlişkin Yapılmış Çalışmalar

Benlik algısına yönelik araştırmalar Türkçe literatürde “benlik algısı ya da benlik kurgusu” ifadesi ile yer almaktadır, uluslararası literatürde ise “self-construals” ifadesi ile sıklıkla karşılaşılmaktadır. Yapılan bu araştırmaların bazılarında yalnızca özerk ve ilişkisel, bağımlı ve bağımsız benlik algıları ölçülmektedir. Derlenen araştırmaların bir kısmı bireyin ruh sağlığı ve benlik algıları arasındaki ilişkiyi incelerken; bir kısmı ise bireyin ilişkilerine yönelik deneyimlerini kapsamaktadır.

Apak (2024) yaptığı araştırmada, benlik kurguları ile utanç ve temas biçimleri arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Özerk benlik ve ilişkisel benlik kurgusu ile utanç arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Temas biçimlerinin alt boyutlarından biri olan temas ile özerk benlik kurgusu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır, bu bulgu özerk benlik kurgusuna sahip kişinin duygularını fark edebilmesinin ve karşısındaki kişi ile samimi bir ilişki kurabilmesinin azaldığı şeklinde yorumlanmaktadır. Saptırma alt boyutu ile özerk benlik ise birlikte artmaktadır; bireyin özerk benlik kurgusu arttıkça, zor duygulardan kaçınmaktadır. İlişkisel benlik, üniversite öğrencisi eğitim düzeyinde olan katılımcılarda anlamlı bir şekilde daha yüksek bulunmuştur, özerk benlik ise üniversite mezunu eğitim düzeyindeki bireylerde daha yüksektir.

Tuncay (2023) özerk ve ilişkisel benlik yapıları ile beden algısı ve şişmanlık hakkında konuşma değişkenlerini incelemektedir. Bu araştırmanın bulguları incelendiğinde; özerk benlik ile olumsuz beden algısı arasında negatif yönde bir ilişki mevcuttur, özerk benlik algısı bireyin bedenini daha olumlu algılamasını sağlamaktadır. Özerk benlik ile olumsuz beden algısı arasındaki ilişkide şişmanlık hakkında konuşma davranışının aracı etkisi açıklanmaktadır. İlişkisel benlik ile beden algısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Altıntaş (2015) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada benlik kurguları ile travmatik stres belirtilerini bazı değişkenler açısından ele almaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre; travma yaşayan bireylerin ilişkisel benlik kurgusu, yaşamayanlara göre anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur. Özerk benlik kurgusu ile travmatik stres arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır, özerk benlik kurgusu arttıkça travmatik stres düzeyi azalmaktadır.

Oruçlular (2013) yaptığı çalışmada özerk-ilişkisel benlik özellikleri ve yeme tutumu arasındaki ilişkide vücut algısının aracı rolünü incelemektedir. Bu bağlamda yapılan çalışmada; vücut algısının aracı rolü bulunmamaktadır. Özerk-ilişkisel benlik algısına sahip bireyler, bu özelliklere sahip olmayanlara göre yeme tutumlarında daha az bozukluk göstermektedirler, bu kişiler depresif hissetmeler de sağlıklı yeme tutumu sergilerler. İlişkisel benlik, yeme tutumu üzerinde negatif yönde yordayıcı etkiye sahiptir, ilişkisel benliğe sahip olan bireyler daha sağlıklı yeme tutumuna da sahiptir.

Özdemir (2012) ergenler ile yaptığı çalışmada; öznel iyi oluş ile özerk, ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurguları arasındaki ilişkileri incelemektedir. Araştırma sonuçlarına göre özerk-ilişkisel ve ilişkisel benlik olumlu duygular ve yaşam doyumu üzerinde etkilidir, bu alt boyutlardan anlamlı bir şekilde daha yüksek puanlar aldıkları açıklanmaktadır. Özerk benlik ise olumsuz duyguları etkilemektedir.

Guo ve arkadaşları (2025) yaptıkları çalışmada farkındalık ile bağışlayıcılık arasındaki ilişkide benlik kurgusunun aracılık rolü incelenmektedir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; bağımlı benlik kurgusuna sahip katılımcılarda, farkındalık ile bağışlayıcılık arasındaki ilişki artmaktadır. Bağımsız benliğe sahip katılımcılarda bu ilişki zayıflamaktadır.

Yeo (2021) yaptığı çalışmada, Singapurlu ergenlerin ebeveynleri ile arasındaki duygusal açıklık ve gizlilik süreçlerini ve bu bağlamda özerk-ilişkisel benlik gelişim

sürecini incelemektedir. Elde edilen sonuçlar; akran ve ailenin, okula göre ergenlerin özerk-ilişkisel benlik gelişimini anlamlı bir şekilde daha olumlu etkilediği olmuştur. Bu kültürde yetişen ergenler ebeveynleri ile güvene ilişkin bir bağ kurmuşlardır, bu sebeple akranları ile, bir diğer ebeveyni ile yaşadığı duygusal süreçleri açıklıkla paylaşabilmektedir, bu esnada ebeveyni, ergenin bağımsızlığı destekleyici rol oynaması önemli görülmektedir.

Zorlu ve Bacanlı'nın (2019) Türkiye'de öğrenim gören üniversite öğrencileri ile yaptığı araştırmada benlik yapılarının yaşam doyumu üzerindeki etkisi incelenmektedir. Bu çalışmaya katılan öğrencilerin benlik yapıları incelendiğinde; en fazla özerk-ilişkisel benliğe sahip oldukları görülmektedir. Özerk-ilişkisel benlik yapısında sahip bireylerin yaşam doyumu, bağımlı-ayrık benliğe göre daha yüksek olarak açıklanmaktadır. Benlik yapıları, yerleşim yerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır, köyde yaşayan bireylerin ilişkisel benlik sahibi olma düzeyi, şehirde yaşayanlara göre anlamlı bir şekilde yüksektir. Özerk-ilişkisellik ise büyük şehirlerde en yüksek düzeydedir.

Akçınar ve Özbek (2017) erken yetişkinlikte olan üniversite öğrencileri ile yürüttükleri çalışmada; özerk, ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik gelişimi ile öz-yeterlik algıları ve ebeveyn davranışları arasındaki ilişkiler incelenmektedir. Araştırma bulgularına göre; psikolojik kontrol (sevgi esirgeme) bireyin özerk-ilişkisel benliğini negatif yönde etkilemektedir, ebeveynlerin sıcak ve yakın davranışları ise ilişkisel benlik düzeyini arttırmaktadır. Öz-yeterlik ile özerk ve özerk-ilişkisel benlik arasındaki ilişki pozitif yönde ve anlamlıdır.

Balım ve Aydın (2024) yalan söyleme davranışını kültürel bağlamda ele almaktadır, bazı durumlarda yalan söylemek kabul edilebilir bir davranıştır, bunun üzerinde benlik kurgusunun, değerlerin ve dinseliliğin etkisi incelenmektedir. Elde edilen bulgulara göre; özerk-ilişkisel benlik kurgusu, bazı yalan türlerinin (imajı korumak için söylenen yalanlar, sorumluluktan ve yüzleşmekten kaçınmak için söylenen yalanlar, belirli bir amacı gerçekleştirmek veya zorunluluktan dolayı söylenen yalanlar) kabul edilebilirliği üzerinde anlamlı bir yordayıcısıdır.

Kahraman ve İkiz (2021) ergenlerin duygusal erişebilirliği, benlik kurguları ve bilişsel esneklik düzeyleri arasındaki ilişkileri incelemektedir. Araştırmaya katılan katılımcıların ilişkisel benlik kurgusu diğerlerine göre daha yoğunlukta bulunmaktadır.

Ergenlerin ebeveyn duygusal erişilebilirliği ile özerk benlik kurgusu arasında negatif, ilişkisel benlik kurgusu ile arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır.

Uçar ve Gündoğdu (2024) üniversite öğrencileri örnekleminde yürüttüğü çalışmada, ilişkisel, özerk ve özerk-ilişkisel benlik kurguları ile duygulara yaklaşma ve duygulardan kaçınma değişkenlerinin kendini açma algısı aracılığı ile yordanmasını incelemektedir. İlişkisel benlik algısı en yüksek kendini açma- duygusal açıklığa sahip benlik kurgusu olarak bulunmuştur ve en düşük duygu açıklığı ise özerk-ilişkisel benliğe sahip bireylerde görülmektedir. İlişkisel ve özerk-ilişkisel benliğe sahip olmak ile duyguya yaklaşma arasındaki ilişki pozitif ve anlamlı düzeydedir. Duygulardan kaçınma davranışı ile üç benlik türü de negatif yönde ilişkili olduğu açıklanmaktadır. İlişkisel benlik, duygu açıklığı aracılığı ile duyguya yaklaşmayı anlamlı ve pozitif bir şekilde etkilemektedir.

Bozdağ ve Bilge (2023) ergenler ile yürüttükleri çalışmada, benlik kurgusu ile psikolojik uyum, yaşam doyumu ve stresle başa çıkma stillerini iç göç bağlamında ele almaktadır. Özerk-ayrık benliğe sahip ve hem göçmen hem de göçmen olmayan ergenlerde psikolojik uyum sorunları mevcuttur, negatif duygular ve depresyon ile ilişki bulunmuştur. İlişkisel-heteronom benliğe sahip olmak ile pozitif duyguların ve yaşam doyumunun, anlamlı ve pozitif bir şekilde ilişkili olduğu açıklanmaktadır. Göçmen ve ilişkisel benliğe sahip ergenler sosyal destek arama stratejisi ile stresten uzaklaşmaktadır. Özerk-ilişkisel benliğe sahip ergenlerin yaşam doyumu yüksektir, pozitif duygular fazladır ve daha az depresyon belirtileri bulunmaktadır. Özerk-ilişkisel benliğe sahip ergenler sosyal destek arama, yeniden değerlendirme ve planlama gibi başa çıkma stratejileri kullanmaktadırlar.

Safi ve Erdem (2024) genç yetişkinlerin benlik kurguları ile romantik ilişki deneyimleri (ilişki kalitesi, memnuniyeti) arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; özerk-ilişkisel benlik algısına sahip gençler, partnerlerinin bağlanma ihtiyaçlarını fark edip bunu karşılamaktadır, ilişkiyi sürdürme davranışları yüksektir.

Koç Yıldırım ve arkadaşlarının (2016) yaptığı çalışmada ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile benlik kurguları arasındaki ilişki incelenmektedir. Elde edilen bulgulara göre özerk benlik kurgusu ile psikolojik dayanıklılık arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. İlişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurgusu ile psikolojik dayanıklılık arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu açıklanmaktadır. Bir diğer bulguya göre; özerklik düzeyi arttıkça, ergenin ebeveynlerinden algıladığı destek azalmaktadır.

3. YÖNTEM

Yöntem bölümünde araştırma modeli, araştırma grubu, veri toplama süreci ve verilerin analizine yer verilmiştir.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırmada yakın ilişkilerde boyun eğici davranışların; güç algısı, dışsal utanç, özerk-ilişkisel benlik ve sosyal onay açısından yordanması incelenmiştir. Araştırmanın amacına uygun olarak nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu araştırma yöntemi; belirli ölçme araçları kullanarak elde edilen verilerin analiz edilmesini ve genellenebilir bir sonuca ulaşmayı sağlamaktadır (Creswell, 2014). Araştırmada nicel araştırma yönteminin alt türü olan; korelasyonel model esas alınmıştır. Korelasyonel model iki ve ikiden fazla değişken arasındaki ilişkileri incelemektedir (Büyüköztürk ve ark., 2020).

Bu araştırmada yordayıcı korelasyonel bir yöntem ile değişkenlerin birinden yola çıkılarak diğerinin yordanıp yordanmadığı araştırılmıştır; değişkenlerin birbiriyle doğrudan ve dolaylı ilişkileri ise yol analizi kullanılarak incelenmiştir. Yol analizi; hem iki değişken arasındaki doğrudan ilişkiyi, hem de aracı bir değişken kullanarak bu iki değişkenin bir başka değişkenden ne derecede etkilendiğini ortaya koyan karmaşık bir yöntemdir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

3.2. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubu Türkiye’de yaşayan 18-65 yaş aralığındaki yetişkin bireylerden oluşmaktadır. Çalışma grubu belirlenirken zaman ve kolay erişebilirlik göz önüne alınmış ve seçkisiz uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yönetime göre; araştırmacı en kolay ulaşılabilen katılımcılarla başlayarak ihtiyaç duyduğu veri sayısına ulaşır, böylece araştırma sürecinde zaman ve maliyet kaybı yaşanmamaktadır (Büyüköztürk ve ark., 2020). Örneklem büyüklüğü ise, araştırmada kullanılan ölçeklerin toplam madde sayısının en az beş, en fazla on katı olması bilgisine dayandırılarak belirlenmiştir (Tabachnick & Fidell, 2013). “Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği” 16, “İlişkilerde Güç Algısı Ölçeği” 8, “Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği” 25, “Utandıran Diğeri Ölçeği-2” 7, ve “Özerk-İlişkisel Benlik Ölçeği” 27 maddeden oluştuğundan dolayı 83 x 5 işleminin sonucu olarak en az 415 katılımcıya Google Forms aracılığı ile ulaşmak

hedeflenmiştir. Veri toplama sürecinin sonunda toplam 655 kişiye ulaşılmıştır. Veriler SPSS kullanılarak analiz edilmiştir. Analizler sırasında 22 uç değer tespit edilerek örneklem grubundan çıkarılmış ve araştırmanın örneklem grubu 633 yetişkin bireyden oluşmuştur. Çalışma grubunun sosyodemografik bilgileri Tablo 3.1’de gösterilmiştir.

Tablo 3.1. Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri

Sosyodemografik Özellikler	<i>n</i>	%	<i>min</i>	<i>max</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>
Cinsiyet						
Kadın	349	55.1				
Erkek	284	44.9				
Yaş			17	65	28.95	9.55
Eğitim Düzeyi						
İlköğretim	23	3.6				
Lise	204	32.2				
Lisans	370	58.5				
Lisansüstü	36	5.7				
Medeni Durum						
Bekar, ilişkisi yok	277	35.9				
Bekar, ilişkisi var	195	30.8				
Evli	211	33.3				

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Literatür taraması sonucunda araştırmanın amacına uygun özelliklere sahip, güvenilir ve geçerliliği yüksek olan ölçekler veri toplama sürecine dahil edilmiştir. İlgili değişkenleri ölçebilmek amacıyla altı farklı ölçme aracı kullanılmıştır. Bu ölçme araçları; Sosyodemografik Bilgi Formu, Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, İlişkilerde Güç Algısı Ölçeği, Utandıran Diğeri Ölçeği, Özerk-İlişkisel Benlik Algısı Ölçeği ve Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeğidir.

3.3.1. Sosyodemografik Bilgi Formu

Sosyodemografik bilgi formu araştırmacı tarafından oluşturulmuş olup katılımcıların cinsiyet, yaş, medeni durum ve eğitim düzeylerini tespit etmeyi amaçlamaktadır.

3.3.2. Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği (BEDÖ)

Gilbert ve Trent (1991) tarafından “Submissive Acts Scale (SAS)” özgün adı ile geliştirilmiştir. Bu ölçek Şahin ve Şahin (1992) tarafından “Boyun Eğici Davranışlar” adı

ile Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek toplam 16 maddeden oluşmaktadır, maddelerde yer alan davranışın kişi için ne kadar tanımlayıcı olduğu sorulmaktadır. Bu ölçek 5’li Likert tipi bir ölçektir. Tek boyuttan oluşmaktadır, ters madde yer almamaktadır. En az 16 ve en fazla 80 puan olmak üzere toplam puan alınmaktadır. Ölçekten alınan toplam puanın yükselmesi; bireyin boğun eğici davranışlarının yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir.

Şahin ve Şahin (1992) tarafından yapılan uyarlama çalışmasında ölçeğin güvenilirliği Cronbach Alfa değeri .74 olarak bulunmuştur; orijinal çalışmada ise Cronbach Alfa değeri .89, dört ay ara ile yapılan test tekrar test güvenirlik kat sayısı ise .84 olarak bulunmuştur. Uyarlama çalışmasında yapılan ölçüt bağlantılı geçerlilik analizlerinde ise; Beck Depresyon Ölçeği ile arasındaki korelasyonu .32 ($p<.001$); Sosyotropi ölçeği ile korelasyonu .36($p<.001$); Otonomi ölçeği ile korelasyonu ise -.5’tir. Bu araştırmada ise Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği’nin iç tutarlık katsayısı $\alpha = .77$ olarak hesaplanmıştır.

3.3.3. İlişkilerde Güç Algısı Ölçeği (İGAÖ)

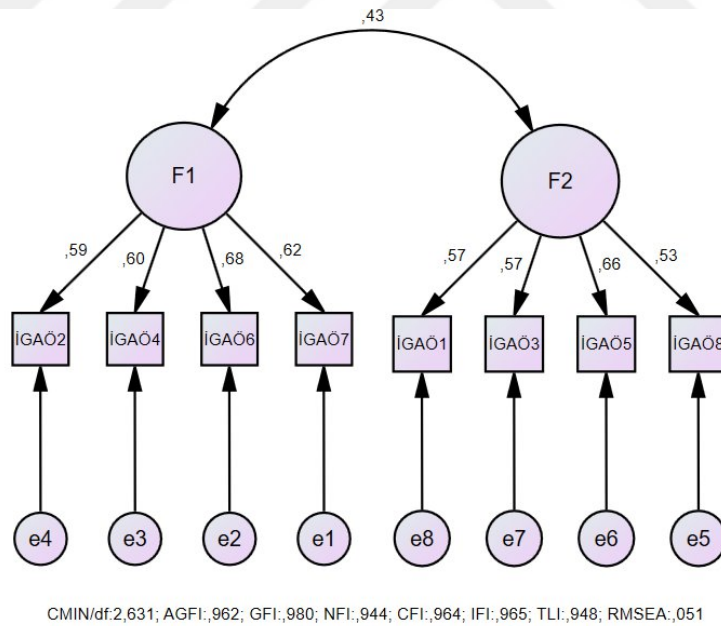
Anderson, John ve Keltner (2006) tarafından “Sense of Power Scale” özgün adıyla; bireylerin sosyal ilişkilerinde ne kadar kişisel güç algıladıklarını ölçmek amacı ile geliştirilmiştir. Ölçek özgün halinde 7’li Likert tipinde 8 maddeden oluşmaktadır ve tek faktörlü yapıdadır. Türkçe uyarlama çalışması Aydın ve Çağ (2017) tarafından yapılmıştır. Yapılan bu uyarlama çalışmasının amacı; evli bireylerin ilişkilerinde algıladıkları kişisel gücü ölçmektir, bu amaç doğrultusunda ölçek maddelerinde yer alan ifadeler “Partnerim için, benim isteklerimin pek de bir değeri yoktur.” şeklindedir. Uyarlama çalışması (Aydın ve Çağ, 2017) kapsamında yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda; ölçeğin bu araştırma grubunda iki faktörlü olduğu açıklanmaktadır. Buna göre; ilk faktör “olumlu güç algısı”, ikinci faktör ise “olumsuz güç algısı” olarak adlandırılmıştır. Toplam puan alınırken olumsuz güç algısına ilişkin maddeler (2, 4, 6 ve 7. Maddeler) ters madde olarak kodlanmıştır. Aydın ve Çağ (2017) tarafından yapılan uyarlama çalışmasında ölçeğin güvenilirliği Cronbach Alfa değeri .88 olarak bulunmuştur. Bu araştırma kapsamında ölçeğe ilişkin iç tutarlık katsayısı $\alpha = .71$ olarak hesaplanmıştır.

Ölçeğin özgün hali (Anderson ve ark., 2006) tüm sosyal ilişkileri kapsamaktadır. Bu araştırmanın amacına yönelik olarak; ölçek maddelerindeki “partner” ifadesi yerine daha kapsayıcı olması amacıyla “diğerleri” ifadesi kullanılmıştır ve maddelerin ölçtüğü yapı

korunmuştur. Yapılan bu değişiklik, yalnızca romantik ilişkilerle sınırlı olan uyarlama ölçeğin, aile bireyleri, arkadaşlar veya yakın çevredeki diğer kişilerle olan ilişkilerde de bireyin güç algısını ölçebilmesini sağlamak amacıyla yapılmıştır. İfade değişikliği için gerekli izinler alınmıştır ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) uygulanmıştır. Bu araştırma kapsamında elde edilen verilerin faktör analizine uygunluğu için açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır elde edilen KMO değeri (.77), kabul edilebilir düzeyde uygunluğu göstermektedir (Kaiser, 1974). Yapılan açımlayıcı faktör analizi, ölçekte yer alan 8 maddenin iki faktör altında toplandıklarını göstermiştir. Bu çalışmada elde edilen verilere ilişkin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları; ölçeğin iki faktörlü yapısının veri ile iyi uyum sağladığını ortaya koymaktadır.

Yapılan bu ifade değişikliği sebebiyle; iki faktörlü yapının mevcut örnekleme doğrulanıp doğrulanmadığı Doğrulayıcı Faktör Analizi yapılarak test edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen standardize faktör yüklerine ve uyum indeksine ait bulgulara Şekil 3.1’de yer verilmiştir.

Şekil 3.1. Doğrulayıcı Faktör Analizi Standardize Faktör Yükleri

Şekil 3.1’de görüldüğü üzere ölçeğe ait doğrulayıcı faktör analizinde elde edilen faktör yükleri; F1 (Olumsuz Güç Algısı) için .59 ile .68 arasında, F2 (Olumlu Güç Algısı) için .53 ile .66 arasında değiştiği sonucuna ulaşılmıştır.

Doğrulayıcı Faktör Analizi sonuçlarına dair model uyum indeksleri Tablo 3.2’de yer almaktadır.

Tablo 3.2. DFA Model Uyum İyiliği İndeks Değerleri

Uyum İndeksleri	Kabul edilebilir değerler	Modele ait değerler
χ^2/df (CMIN/DF)	< 3 (Kline, 2016)	2.63
AGFI	$\geq .90$ (Hu ve Bentler, 1999)	.96
GFI	$\geq .90$ (Jöreskog ve Sörbom, 1988)	.98
NFI	$\geq .90$ (Bentler ve Bonett, 1980)	.94
CFI	$\geq .95$ (Hu ve Bentler, 1999)	.96
IFI	$\geq .90$ (Bollen, 1989)	.96
TLI	$\geq .90$ (Tucker ve Lewis, 1973)	.94
RMSEA	$\leq 0.05-0.08$ (Browne ve Cudeck, 1993)	.051

χ^2/df (CMIN/DF): Ki-kare/Serbestlik derecesi, AGFI: Düzeltilmiş Uyum İyiliği İndeksi, GFI: Uyum İyiliği İndeksi, NFI: Normlanmış Uyum İndeksi, CFI: Karşılaştırmalı Uyum İndeksi, IFI: Artırmalı Uyum İndeksi, TLI: Tucker Lewis Uyum İndeksi, RMSEA: Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü.

Bu araştırmada elde edilen verilere ilişkin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları; ölçeğin iki faktörlü yapısının veri ile iyi uyum sağladığını ortaya koymaktadır. Model uyum indeksleri $CMIN/DF= 2.63$, $AGFI= .96$, $GFI= .98$, $NFI= .94$, $CFI=.96$, $IFI= .96$, $TLI= .94$ ve $RMSEA= .051$ olarak hesaplanmıştır. Bu değerler, modelin iyi bir uyuma sahip olduğunu göstermektedir, ölçeğin orijinal faktör yapısı ve anlamı değişmemiştir, temel psikometrik özellikler korunmaktadır.

3.3.4. Utandırıcı Diğer-2 Ölçeği (UDÖ-2)

Utandırıcı Diğer-2 Ölçeği, özgün adı “The Other As Shame-2” ile Matos ve arkadaşları (2015) tarafından geliştirilmiştir. UDÖ-2 diğer insanların, bireyin kendisini ne şekilde değerlendirip algıladığına dair inançlarını ve dışsal utancı ölçmektedir. Bu ölçeğin özgün hali 5’li Likert tipindedir (0: Hiç, 4: Neredeyse Her Zaman), 8 maddeden ve tek faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin ülkemizdeki uyarlama çalışması Yıldırım ve arkadaşları (2021) tarafından yapılmıştır. Bu uyarlama çalışması kapsamında Türkçe formda bir madde, maddenin faktör yükü nedeniyle ölçekten çıkarılmıştır. Türkçeye uyarlanmış hali tek faktörlü ve 7 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin ters maddesi bulunmamaktadır, ölçekten alınan yüksek puan dışsal utancın düzeyinin artmasına işaret eder. Yıldırım ve arkadaşları (2021) tarafından yapılan uyarlama çalışmasında ölçeğe ilişkin Cronbach Alfa

katsayısı .85 bulunmuştur. Bu araştırmada ise Utandırın Diğeri Ölçeği'ne ilişkin iç tutarlık katsayısı $\alpha=.89$ olarak hesaplanmıştır.

3.3.5. Özerk-İlişkisel Benlik Algısı Ölçeği (ÖİBÖ)

Özerk-İlişkisel Benlik Ölçeği, Kağıtçıbaşı tarafından geliştirilmiştir ve bireylerin benlik kurgularını ölçmeyi amaçlamaktadır. Kağıtçıbaşı'nın aile değişim modeli ve özerk-ilişkisel benlik modeline dayanmaktadır. Ölçek 5'li Likert tipindedir, toplam 27 maddeden oluşmaktadır. Özerk benlik, ilişkisel benlik ve özerk-ilişkisel benlik olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Her alt ölçekte 9 madde bulunmaktadır. Ayrıca ölçekte ters maddeler yer almaktadır, bu ters maddeler kodlanarak her alt boyut için ayrı toplam puan alınır. Kağıtçıbaşı (2013) tarafından geliştirilen bu ölçekte, özerk benliğe yönelik Cronbach Alfa katsayısı .76; ilişkisel benliğe yönelik Cronbach Alfa katsayısı .72; özerk-ilişkisel benliğe yönelik Cronbach Alfa katsayısı ise .80 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırmada ise; özerk benlik boyutu $\alpha=.70$, ilişkisel benlik boyutu $\alpha=.62$ ve özerk-ilişkisel benlik alt boyutu $\alpha=.68$ olarak hesaplanmıştır. Hair ve arkadaşları (2010) sosyal bilimler alanında yapılan araştırmalar için .60 ve üzerindeki Cronbach Alfa değerlerinin kabul edilebilir güvenilirliğe sahip olduğunu vurgulamaktadır.

3.3.6. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği (SOİÖ)

Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği, Karaşar ve Öğülmüş (2016) tarafından geliştirilmiştir. Bu ölçek 5'li Likert tipindedir, toplam 25 maddeden oluşmaktadır. Ölçek üç alt boyuttan oluşmaktadır; başkalarının yargılarına duyarlılık, olumlu izlenim bırakma ve sosyal geri çekilme. Ölçekte ters madde yer almamaktadır. Bu ölçekten alınan toplam yüksek puanlar; bireyin sosyal onay ihtiyacının da yüksek olduğunu ifade etmektedir. Ölçeğin tamamı için iç tutarlılık kat sayısı .90 olarak hesaplanmıştır ve 2 hafta ara ile yapılan test-tekrar test yöntemi sonucunda iki uygulama arasında .90 düzeyinde bir korelasyon bulunmuştur (Karaşar ve ark., 2016). Bu araştırmada ise; Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nin iç tutarlılık katsayısı $\alpha=.92$ olarak hesaplanmıştır.

3.4. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmaya başlamadan önce araştırmanın uygulanabilir olduğuna dair Düzce Üniversitesi Etik Kurulu'ndan etik kurul izni ve ölçek kullanımına dair izinler mail aracılığı ile alınmıştır. Ölçek maddelerinin tamamı çevirim içi yanıtlamaya uygun hale

getirilerek Google Forms'a aktarılmıştır. Verilerin toplanması sırasında araştırmanın amacı ve kapsamı, gönüllülük ve gizlilik esasına dair çeşitli bilgiler katılımcılar ile paylaşılmıştır. Bu bilgilerin yer aldığı forma onay veren katılımcılarla araştırmaya devam edilmiştir. Veri toplanırken katılımcıların kimliğini açıkça belli edecek herhangi bir soru sorulmamıştır. Katılımcılardan yanıtlarını içten ve dürüst bir şekilde vermeleri rica edilmiştir.

3.5. VERİLERİN ANALİZİ

Bu araştırmanın amacı bireylerin boyun eğici davranışları ile dışsal utanç, sosyal onay ihtiyacı ve özerk-ilişkisel benlik algısı arasındaki ilişkide güç algısının aracı rolünü incelemektir. Verilerin yapılacak istatistiksel analizlere uygunluğunun belirlenmesi amacıyla uç değerler, normal dağılım testleri ve değişkenler arası çoklu bağlantılar incelenmiştir. Varyans genişlik faktörü (VIF), tolerans değerleri ve Mahalanobis uzak değerinin analizi sonucunda $p < .001$ olan 22 veri, veri setinden çıkarılmıştır. 655 kişilik veri seti bu düzenleme neticesinde 633 kişi olarak yenilenmiştir. Bu işlemler sonucunda Mahalanobis mesafesi $\chi^2(6) = 22.02; p < .001$ olarak hesaplanmıştır.

Bağımsız değişkenler arasındaki korelasyonu ölçerek regresyon analizinin güvenilirliğini açıklamak amacıyla değişkenlere ilişkin VIF (Varyans Genişlik Faktörü) ve tolerans değerleri hesaplanmıştır. Bu araştırma kapsamında hesaplanan VIF değerleri; 1.40 ve 1.86 ve tolerans değerleri ise; .53 ve .71 aralığında değişmektedir. VIF değeri 10'un altında ve tolerans değerinin .10'un üzerinde olması dikkate alınarak (Hair ve ark., 2010; Kleine, 2016); araştırmada yer alan tüm bağımsız değişkenler için çoklu doğrusal bağlantı sorununun bulunmadığı görülmüştür.

Boyun eğici davranışlar, güç algısı, dışsal utanç, özerk-ilişkisel benlik algısı ve sosyal onay ihtiyacı gibi değişkenlerin; sosyodemografik değişkenlere göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı sonucuna ulaşabilmek amacıyla bağımsız örneklem t testi ve ANOVA testleri yapılmıştır. Sürekli değişkenlerin birbiri ile ilişkisinin incelenmesi amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Diğer değişkenlerin boyun eğici davranışlar üzerindeki yordayıcı etkisinin analiz edilebilmesi amacıyla yol analizi yapılmıştır. Verilerin analizi SPSS 26.0 paket programı ile yapılmıştır, doğrulayıcı faktör analizine ilişkin analizler için AMOS 24 programı ve hipotez modelini test etmek için ise M-Plus

programı kullanılmıştır. Analizler sonucu elde edilen veriler %95 güven aralığı ve .05 anlamlılık düzeyi esas alınarak değerlendirilmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümde yapılan analizlerin sonucunda ortaya çıkan bulguların incelenmesi ve yorumlanması yer almaktadır. Araştırmanın amacı doğrultusunda boyun eğici davranışların anlamlı bir şekilde yordanmasında; güç algısı, utandıran diğeri, özerk benlik algısı, ilişkisel benlik algısı, özerk-ilişkisel benlik algısı ve sosyal onay ihtiyacının rolüne ve sosyodemografik bilgilere göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular tablolastırılmış ve açıklanmıştır.

4.1.ÖLÇEKLERİN BETİMSSEL İSTATİSTİKLERİ VE VERİLERİN NORMALLİK DAĞILIMLARI

Bu araştırma kapsamında toplanan verilerin, istatistiksel analize uygunluğunun belirlenmesi amacıyla normallik testleri yapılmıştır. Dağılımın normal olup olmadığı skewness (çarpıklık= ve kurtosis (basıklık) değerleri dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Ölçeklere ve alt boyutlara ilişkin normallik testi sonuçları Tablo 4.1’de sunulmuştur.

Tablo 4.1. Ölçeklerin Betimsel İstatistikleri ve Normallik Testinin Sonuçları

Ölçek/Boyut	<i>n</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	<i>medyan</i>	<i>min</i>	<i>maks</i>	<i>çarpıklık</i>	<i>basıklık</i>
BEDÖ	633	36.37	8.48	36	16	69	.34	.18
İGAÖ	633	43.65	6.67	44	21	56	-.48	-.13
UDÖ	633	5.06	4.97	3.00	0	21	1.12	.68
SOİÖ	633	67.77	17.62	68	25	120	.07	.03
Özerk Benlik	633	27.19	5.33	27	9	44	.14	.26
İlişkisel Benlik	633	31.93	5.04	32	18	44	-.19	-.36
Özerk-İlişkisel Benlik	633	36.92	4.99	37	22	45	-.42	-.43

Yapılan normallik testlerine göre; ölçeklerin çarpıklık değerlerinin -.48 ile .34 arasında değiştiği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu çarpıklık değeri -1.96 ile +1.96 aralığında yer almaktadır, bu sebeple normal dağılıma uygun olduğu (Tabachnick & Fidell, 2013; Field, 2013) ancak katılımcıların büyük bir kısmının bu ölçekten düşük puan aldığını ifade eder. Basıklık (Kurtosis) değerleri ise -.43 ile .68 arasında değişmektedir. Çarpıklık ve basıklık

değerlerinin -1 ile +1 aralığında olması veri setinin normal dağılıma sahip olduğuna işaret etmektedir (Field, 2013). Literatürde yer alan bu bilgilere dayanarak veri setinin normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmaktadır. Parametrik istatistiklerin yapılması için normal dağılıma ilişkin temel varsayım karşılanmıştır (Büyüköztürk ve ark., 2017).

4.2. SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, boyun eğici davranışlar, güç algısı, dışsal utanç, özerk benlik algısı, ilişkisel benlik algısı, özerk-ilişkisel benlik algısı ve sosyal onay ihtiyacı değişkenlerinin katılımcılardan elde edilen sosyodemografik bilgilere göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Bu sosyodemografik bilgiler; cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi ve medeni durumdur.

4.2.1. Cinsiyete Değişkenine İlişkin Bulgular

Araştırmanın alt amaçları kapsamında tüm değişkenlerin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Bağımsız örneklem t testi analizi sonucunda ulaşılan bulgular Tablo 4.2’de gösterilmiştir.

Tablo 4.2. Cinsiyete Göre Boyun Eğici Davranışlar, Güç Algısı, Dışsal Utanç, Sosyal Onay İhtiyacı, Özerk Benlik Algısı, İlişkisel Benlik Algısı ve Özerk-İlişkisel Benlik Algısı Düzeylerinin Bağımsız Örneklem t-testi Sonuçları

Değişken	Kadın			Erkek			<i>t</i>	<i>sd</i>	<i>p</i>
	<i>n</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	<i>n</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>			
Boyun Eğici Davranışlar	349	36.91	8.82	284	35.70	8.00	1.80	631	.07
Güç Algısı	349	43.73	6.71	284	43.55	6.63	.32	631	.74
Dışsal Utanç	349	5.52	5.19	284	4.49	4.62	2.63	625.94	.00*
Sosyal Onay İhtiyacı	349	69.38	18.35	284	65.79	16.51	2.55	631	.03*
Özerk Benlik Algısı	349	27.00	5.30	284	27.42	5.36	-.98	631	.32
İlişkisel Benlik Algısı	349	32.46	4.92	284	31.29	5.13	2.90	631	.00*
Özerk-İlişkisel Benlik	349	37.29	4.95	284	36.46	5.02	2.10	631	.03*

Araştırmada yer alan değişkenlerin cinsiyete göre farklılaşmasını incelemek için bağımsız örneklem t testi analizi yapılmıştır. Varyansların homojenliğinin tespiti için Levene's testine dair değerler dikkate alınmıştır. Boyun eğici davranış ve güç algısı düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı farklılaşmasını incelemek için yapılan bağımsız örneklem t testi analizi sonucunda varyansların homojen dağıldığı görülmüştür ($p > .05$). Bu değerlere bakıldığında boyun eğici davranışların ve güç algısı düzeyinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür ($p > .05$).

Dışsal utanç düzeyinin cinsiyete göre anlamlı farklılaşmasını incelemek için yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda varyansların homojen dağılmadığı ($p < .05$) görülmüştür. Homojen dağılmadığı değerler incelenmiştir ve dışsal utanç düzeyinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği ($t_{(2,63)} = 625.94, p < .05$) sonucuna ulaşılmaktadır. Kadın katılımcıların ($\bar{x} = 5.52$) utandıran diğeri (dışsal utanç) düzeyi, erkek katılımcılardan ($\bar{x} = 4.49$) yüksektir.

Sosyal onay ihtiyacı düzeyinin cinsiyete göre anlamlı farklılaşmasını incelemek için yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda varyansların homojen dağıldığı görülmüştür ($p > .05$). Sosyal onay ihtiyacı düzeyi cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir ($t_{(2,55)} = 631, p < .05$). Kadın katılımcıların ($\bar{x} = 69.38$) sosyal onay ihtiyacı düzeyi, erkek katılımcılara ($\bar{x} = 65.79$) göre anlamlı bir şekilde yüksektir.

Özerk benlik algısı düzeyinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmasını incelemek için yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda varyansların homojen dağıldığı görülmüştür ($p > .05$). Özerk benlik algısı düzeyi, cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır ($p > .05$).

İlişkisel benlik algısı düzeyinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmasını incelemek için yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda varyansların homojen dağıldığı görülmüştür ($p > .05$). İlişkisel benlik algısı düzeyi, cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir ($t_{(2,90)} = 631, p < .05$). Bu anlamlı farklılık kadın katılımcıların ($\bar{x} = 32.46$) ilişkisel benlik algısı düzeyinin, erkek katılımcılara ($\bar{x} = 31.29$) göre anlamlı bir şekilde yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

Özerk-ilişkisel benlik algısı düzeyinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmasını incelemek için yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda varyansların homojen

dağıldığı görülmüştür ($p > .05$). Özerk-ilişkisel benlik algısı düzeyi, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t_{(2.10)} = 631, p < .05$). Bu anlamlı farklılık kadın katılımcıların ($\bar{x} = 37.29$) özerk-ilişkisel benlik algısı düzeyinin, erkek katılımcılara ($\bar{x} = 36.46$) göre anlamlı bir şekilde yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

4.2.2. Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular

Boyun eğici davranışlar, güç algısı, dışsal utanç, sosyal onay ihtiyacı, özerk benlik algısı, ilişkisel benlik algısı ve özerk-ilişkisel benlik algısı değişkenlerinin eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik analiz sonuçları Tablo 4.3’de yer almaktadır. Eğitim düzeyi; okur-yazar, ilkokul mezunu, ortaokul mezunu, lise mezunu, lisans mezunu, yüksek lisans ve doktora mezunu şeklinde kategorilere ayrılmıştır.

Tablo 4.3. Eğitim Düzeyine Göre Boyun Eğici Davranışlar, Güç Algısı, Dışsal Utanç, Sosyal Onay İhtiyacı, Özerk Benlik Algısı, İlişkisel Benlik Algısı ve Özerk-İlişkisel Benlik Algısı Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Değişken	Gruplar	<i>n</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	<i>sd</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	η^2	Anlamlı Farklılık
Boyun Eğici Davranışlar	İlköğretim	23	38.69	9.84	3-629	4.63	.00*	.02	Lise> Lisansüstü İlköğretim> Lisansüstü
	Lise	204	37.49	9.04					
	Lisans	370	35.98	7.86					
	Lisansüstü	36	32.47	9.06					
Güç Algısı	İlköğretim	23	41.00	6.99	3-629	2.29	.07	.01	
	Lise	204	43.08	6.34					
	Lisans	370	44.10	6.72					
	Lisansüstü	36	43.88	7.39					
Dışsal Utanç	İlköğretim	23	6.08	4.86	3-629	3.14	.02*	.01	Lise> Lisans
	Lise	204	5.84	5.11					
	Lisans	370	4.60	4.82					
	Lisansüstü	36	4.63	5.35					
Sosyal Onay İhtiyacı	İlköğretim	23	60.47	16.62	3-629	3.12	.02*	.01	
	Lise	204	70.26	17.89					
	Lisans	370	67.09	17.26					
	Lisansüstü	36	65.30	18.83					

Özerk Benlik Algısı	İlköğretim	23	28.39	6.78	3-629	2.74	.04*	.01	Lisansüstü>Lise
	Lise	204	26.75	4.97					
	Lisans	370	27.15	5.36					
	Lisansüstü	36	29.30	5.53					
İlişkisel Benlik Algısı	İlköğretim	23	30.08	6.40	3-629	2.58	.052	.01	
	Lise	204	32.46	4.74					
	Lisans	370	31.89	5.15					
	Lisansüstü	36	30.63	4.20					
Özerk-İlişkisel Benlik Algısı	İlköğretim	23	36.04	5.64	3-629	1.10	.34	.00	
	Lise	204	36.70	5.06					
	Lisans	370	37.18	4.82					
	Lisansüstü	36	36.02	5.87					

$p < .05$

Yapılan tek yönlü varyans analizinin (Oneway ANOVA) sonuçları değerlendirildiğinde; eğitim düzeyine göre güç algısı ($F_{(3-629)} = 2.29$; $p > .05$), ilişkisel benlik algısı ($F_{(3-629)} = 2.58$; $p > .05$) ve özerk-ilişkisel benlik algısı ($F_{(3-629)} = 1.10$ $p > .05$) anlamlı bir farklılaşma göstermemektedir. Boyun eğici davranışlar ve eğitim düzeyi arasında ise anlamlı bir farklılaşma vardır ($F_{(3-629)} = 4.63$; $p < .05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğu ise Post Hoc testi sonuçları ile açıklanmıştır. Levene's Testi sonucu incelendiğinde; varyansların homojen olduğu görülmüştür ($p > .05$). Buradan yola çıkılarak Tukey Testi kullanılmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2013). Boyun eğici davranışlar düzeyindeki anlamlı farklılık; Tukey Testi sonuçlarına göre, lise mezunu ($\bar{x} = 37.49$) ve ilköğretim mezunu ($\bar{x} = 38.69$) eğitim düzeyine sahip katılımcıların; lisansüstü mezunu katılımcılara ($\bar{x} = 32.47$) göre yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Etakare değeri ise ($\eta^2 = .02$) olarak hesaplanmıştır. Etki büyüklüğü, bağımsız değişkenin etkisinin gücünü göstermektedir bu değer 0.01 için küçük etki, 0.06 orta düzeyde etki, 0.14 için büyük bir etki olarak değerlendirilmektedir (Cohen, 1988). Eğitim düzeyinin boyun eğici davranışlar üzerindeki etkisi küçüktür. Dışsal utanç ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır ($F_{(3-629)} = 3.14$; $p > .05$). Tukey testi sonuçlarına göre dışsal utanç üzerindeki anlamlı farklılık; lise mezunu katılımcıların ($\bar{x} = 5.84$) dışsal utanç düzeylerinin lisans mezunu ($\bar{x} = 4.60$) katılımcılara göre yüksek olmasından

kaynaklanmaktadır. Eğitim düzeyinin dışsal utanç üzerindeki etkisi küçüktür ($\eta^2 = 0.01$). Sosyal onay ihtiyacının eğitim düzeyine göre farklılaşmasını incelemek amacıyla tek yönlü ANOVA testi uygulandı ve gruplar arasında anlamlı bir fark bulundu, $F(3.12) = 4.56$, $p = 0.025$. Ancak, Tukey testi sonucunda, gruplar arasında herhangi bir anlamlı farklılaşma olmadığı görülmektedir (tüm karşılaştırmalar için $p > 0.05$). Bu sonuç, gruplar arasında genel olarak bir fark olduğunu ancak gruplarda anlamlı fark bulunmadığını göstermektedir. Özerk benlik algısı ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır ($F(3.629) = 2.74$; $p > .05$). Tukey testi sonuçlarına göre özerk benlik algısı üzerindeki anlamlı farklılık; lisansüstü mezunu katılımcıların ($\bar{x} = 29.30$) özerk benlik algısı düzeylerinin lise mezunu ($\bar{x} = 26.75$) katılımcılara göre yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Eğitim düzeyinin özerk benlik algısı üzerindeki etkisi küçüktür ($\eta^2 = 0.01$).

4.2.3. Medeni Durum Değişkenine İlişkin Bulgular

Boyun eğici davranışlar, güç algısı, dışsal utanç, sosyal onay ihtiyacı, özerk benlik algısı, ilişkisel benlik algısı ve özerk-ilişkisel benlik algısı değişkenlerinin medeni durum değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik analiz sonuçları Tablo 4.4’de yer almaktadır. Medeni durum; “Bekar, ilişkisi yok”, “Bekar, ilişkisi var” ve “Evli” olmak üzere gruplandırılmıştır.

Tablo 4.4. Medeni Duruma Göre Boyun Eğici Davranışlar, Güç Algısı, Dışsal Utanç, Sosyal Onay İhtiyacı, Özerk Benlik Algısı, İlişkisel Benlik Algısı ve Özerk-İlişkisel Benlik Algısı Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Değişken	Gruplar	<i>n</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	<i>sd</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	η^2	Anlamlı Farklılık
Boyun Eğici Davranışlar	Bekar, ilişkisi yok.	227	37.89	8.47	2-630	6.01	.003*	.01	1>2 1>3
	Bekar, ilişkisi var.	195	35.24	8.17					
	Evli	211	35.77	8.57					
Güç Algısı	Bekar, ilişkisi yok.	227	42.26	6.90	2-630	8.15	.000*	.02	1<2 1<3
	Bekar, ilişkisi var.	195	44.72	5.98					
	Evli	211	44.15	6.81					

Dışsal Utanç	Bekar, ilişkisi yok.	227	6.33	5.55	2-630	15.16	.000*	.04	1>2 1>3 2>3
	Bekar, ilişkisi var.	195	4.95	4.73					
	Evli	211	3.78	4.13					
Sosyal Onay İhtiyacı	Bekar, ilişkisi yok.	227	69.97	16.89	2-630	2.80	.06	.00	
	Bekar, ilişkisi var.	195	66.75	19.20					
	Evli	211	66.35	16.69					
Özerk Benlik Algısı	Bekar, ilişkisi yok.	227	26.83	4.99	2-630	1.82	.16	.00	
	Bekar, ilişkisi var.	195	27.00	5.67					
	Evli	211	27.75	5.33					
İlişkisel Benlik Algısı	Bekar, ilişkisi yok.	227	32.12	4.89	2-630	6.27	.002*	.02	2>3
	Bekar, ilişkisi var.	195	32.73	5.10					
	Evli	211	31.00	5.02					
Özerk-İlişkisel Benlik Algısı	Bekar, ilişkisi yok.	227	36.66	4.90	2-630	.553	.57	.00	
	Bekar, ilişkisi var.	195	37.16	5.03					
	Evli	211	36.98	5.07					

$P < .05$; Bekar ilişkisi yok=1, Bekar ilişkisi var=2, Evli=3

Tek yönlü varyans analizi sonucunda medeni durum ile sosyal onay ihtiyacı ($F_{(2-630)} = 2.80$; $p > .05$), özerk benlik algısı ($F_{(2-630)} = 1.82$; $p > .05$) ve özerk-ilişkisel benlik algısı ($F_{(2-630)} = .553$; $p > .05$) arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Boyun eğici davranışlar ($F_{(2-630)} = 6.01$; $p < .05$), güç algısı ($F_{(2-630)} = 8.15$; $p < .05$), dışsal utanç ($F_{(2-630)} = 15.16$; $p < .05$), ilişkisel benlik algısı ($F_{(2-630)} = 6.27$; $p < .05$) ve medeni durum değişkeni arasında ise; anlamlı bir farklılık görülmüştür.

Medeni duruma göre boyun eğici davranışlar düzeyinde anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğu ise; Levene's Testine göre varyanslar homojen dağıldığı ($p > .05$) için Tukey testi ile belirlenmiştir. Post-hoc test sonuçlarına göre bu farklılaşma; bekar ve ilişkisi olmayan katılımcıların ($\bar{x} = 37.89$) boyun eğici davranış düzeylerinin hem bekar, ilişkisi olan ($\bar{x} = 35.24$) hem de evli katılımcılara ($\bar{x} = 35.77$) göre anlamlı derecede yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Etakare değeri ise ($\eta^2 = 0.01$) olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç, farklı gruplar arasında varyansın küçük bir kısmını açıkladığını ortaya koymaktadır.

Yakın ilişkilerde güç algısı değişkenine ait anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için varyansların homojenliği test edilmiştir. Levene's Testi sonucunda varyansların homojen dağılmadığı belirlenmiştir ($p < .05$). Varyanslar homojen olmadığı için (Field, 2013); Games Howell testi kullanılmıştır. Bu farklılaşma; bekar ve ilişkisi olmayan katılımcıların ($\bar{x} = 42.26$) güç algısı düzeylerinin hem bekar, ilişkisi olan ($\bar{x} = 44.72$) hem de evli katılımcılara ($\bar{x} = 44.15$) göre anlamlı derecede düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Etki büyüklüğü ($\eta^2 = 0.02$) olarak küçük bir etkiye sahip olduğu açıklanmaktadır.

Dışsal utanç değişkenine ait anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğu varyanslar homojen olmadığı için Games Howell testi sonucunda ortaya koyulmuştur. Bekar ve ilişkisi olmayan katılımcıların ($\bar{x} = 6.33$) dışsal utanç düzeylerinin, bekar, ilişkisi olan ($\bar{x} = 4.95$) ve evli katılımcılara ($\bar{x} = 3.78$) göre anlamlı derecede yüksek olduğu açıklanmaktadır. Bir diğer anlamlı farklılık ise; bekar ve ilişkisi olan katılımcıların, evli bireylere göre anlamlı ve yüksek düzeyde dışsal utanca (utandıran diğeri) sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Etki büyüklüğü için bakılan etakare değeri ise .04 olarak hesaplanmıştır, buradan yola çıkılarak küçük bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

Medeni duruma göre ilişkisel benlik algısı düzeyinde anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğu ise; Levene's Testine göre varyanslar homojen dağıldığı ($p > .05$) için Tukey testi ile belirlenmiştir. Bekar, ilişkisi olan katılımcıların ($\bar{x} = 32.73$), evli katılımcılara ($\bar{x} = 31.00$) göre anlamlı bir şekilde yüksek olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü için bakılan etakare değeri ise .02 olarak hesaplanmıştır, buradan yola çıkılarak küçük bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

4.2.4. Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular

Boyun eğici davranışlar, güç algısı, dışsal utanç, sosyal onay ihtiyacı, özerk benlik algısı, ilişkisel benlik algısı ve özerk-ilişkisel benlik algısı değişkenlerinin yaş değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik analiz sonuçları Tablo 4.5'te yer almaktadır. Veri toplama sürecinde yaş değişkeni sayısal veri olarak elde edilmiştir. Analiz yapabilmek amacıyla üç kategoride gruplandırılmıştır. Gruplandırma yapılırken genç yetişkinlik (17-24), orta yetişkinlik (25-44) ve ileri yetişkinlik (45-65) dönemleri göz önünde bulundurulmuştur.

Tablo 4.5. Yaş Gruplarına Göre Boyun Eğici Davranışlar, Güç Algısı, Dışsal utanç, Sosyal Onay İhtiyacı, Özerk Benlik Algısı, İlişkisel Benlik Algısı ve Özerk-İlişkisel Benlik Algısı Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Değişken	Gruplar	<i>n</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	<i>sd</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	η^2	Anlamlı Farklılık
Boyun Eğici Davranışlar	17-24	274	37.36	8.58	2-630	4.39	.013*	.01	1>2
	25-44	302	35.33	8.37					
	45-65	57	37.10	8.04					
Güç Algısı	17-24	274	42.71	6.90	2-630	9.86	.000*	.03	2>1 2>3
	25-44	302	44.84	5.98					
	45-65	57	41.85	6.81					
Dışsal utanç	17-24	274	6.08	5.55	2-630	10.91	.000*	.03	1>2
	25-44	302	4.17	4.73					
	45-65	57	4.85	4.13					
Sosyal Onay İhtiyacı	17-24	274	68.79	18.10	2-630	.82	.43	.003	
	25-44	302	67.09	17.72					
	45-65	57	66.52	14.56					
Özerk Benlik Algısı	17-24	274	26.40	4.88	2-630	5.50	.004*	.017	2>1
	25-44	302	27.85	5.58					
	45-65	57	27.52	5.62					
İlişkisel Benlik Algısı	17-24	274	32.59	4.88	2-630	6.18	.002*	.01	1>3

	25-44	302	31.66	5.10				
	45-65	57	30.21	5.06				
Özerk-İlişkisel Benlik Algısı	17-24	274	36.80	4.99	2-630	.460	.63	.00
	25-44	302	37.10	4.91				
	45-65	57	36.52	5.47				

$p < .05$; 18-24=1, 25-44=2, 45-65=3

Tek yönlü varyans analizi sonucunda yaş ile sosyal onay ihtiyacı ($F(2-630) = .82$; $p > .05$), ve özerk-ilişkisel benlik algısı ($F(2-630) = .460$; $p > .05$) arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Boyun eğici davranışlar ($F(2-630) = 4.39$; $p < .05$), güç algısı ($F(2-630) = 9.86$; $p < .05$), dışsal utanç ($F(2-630) = 10.91$; $p < .05$), özerk benlik algısı ($F(2-630) = 5.50$; $p < .05$), ilişkisel benlik algısı ($F(2-630) = 6.18$; $p < .05$), ile yaş değişkeni arasında ise; anlamlı bir farklılık görülmüştür.

Boyun eğici davranışlar yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğu ise; Levene's Testine göre varyanslar homojen dağıldığı ($p > .05$) için Tukey testi ile belirlenmiştir. 17-24 yaş grubunun ($\bar{x} = 37.36$), 25-44 yaş grubuna ($\bar{x} = 35.33$) göre anlamlı bir şekilde yüksek olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü için bakılan etakare değeri ise .01 olarak hesaplanmıştır, buradan yola çıkılarak küçük bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Güç algısı değişkenine ait anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için varyansların homojenliği test edilmiştir. Levene's Testi sonucunda varyansların homojen dağılmadığı belirlenmiştir ($p < .05$) ve Games Howell testi kullanılmıştır. Anlamlı farklılaşma, 24-44 yaş grubundaki katılımcıların ($\bar{x} = 44.84$); hem 17-24 ($\bar{x} = 42.71$) hem de 45-65 yaş grubunda olan katılımcılara ($\bar{x} = 41.85$) göre anlamlı derecede yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Etki büyüklüğü ($\eta^2 = 0.03$) olarak küçük bir etkiye sahip olduğu açıklanmaktadır.

Dışsal utanç değişkenine ait anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğu varyanslar homojen olmadığı için Games Howell testi sonucunda ortaya koyulmuştur. 17-24 yaş grubunun ($\bar{x} = 6.08$), 25-44 yaş grubuna ($\bar{x} = 4.17$) göre anlamlı bir şekilde yüksek olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü için bakılan etakare değeri ise .03 olarak hesaplanmıştır, buradan yola çıkılarak küçük bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Yaşa göre özerk benlik algısı düzeyinde anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğu ise; Levene's Testine göre varyanslar homojen dağıldığı ($p > .05$) için Tukey testi ile belirlenmiştir. 25-44 yaş grubunda olan bireylerin ($\bar{x} = 32.73$) özerk benlik algısı düzeyinin, 17-24 yaş grubunda olan bireylere ($\bar{x} = 26.40$) göre anlamlı bir şekilde yüksek olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü için bakılan etakare değeri ise .01 olarak hesaplanmıştır, buradan yola çıkılarak küçük bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

İlişkisel benlik algısı düzeyinde anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğu ise; Levene's Testine göre varyanslar homojen dağıldığı ($p > .05$) için Tukey testi ile belirlenmiştir. 17-24 yaş grubunda olan bireylerin ($\bar{x} = 32.59$) ilişkisel benlik algısı düzeyinin, 45-65 yaş grubunda olan bireylere ($\bar{x} = 30.21$) göre anlamlı bir şekilde yüksek olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü için bakılan etakare değeri ise .01 olarak hesaplanmıştır, buradan yola çıkılarak küçük bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

4.3. DEĞİŞKENLERİN KORELASYON DEĞERLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Değişkenlerin birbiri ile ilişkisini incelemek için korelasyon analizi yapılmıştır. Normal dağılımlı veri setlerinde Pearson Korelasyon katsayısının kullanması gerektiği için bu katsayı baz alınarak değişkenlerin birbiri ile ilişkisi Tablo 4.6'da gösterilmiştir (Pallant, 2020).

Tablo 4.6. Korelasyon Değerlerine İlişkin Analizi Sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7
1. Boyun Eğici Davranışlar	-	-.45**	.51**	.49**	-.30**	.13**	-.22**
2. Güç Algısı	.45**	-	-.50**	-.25**	.10*	.10*	.36**
3. Dışsal Utanç	.51**	-.50**	-	.45**	-.16**	.08*	-.18**
4. Sosyal Onay İhtiyacı	.49**	-.25**	.45**	-	-.41**	.31**	-.19**
5. Özerk Benlik Algısı	-.30**	.10*	-.16**	-.41**	-	-.55**	.06
6. İlişkisel Benlik Algısı	.13**	.10*	.08*	.31**	-.55**	-	.30**

7.Özerk-İlişkisel Benlik Algısı	-.22**	.36**	-.18**	-.19**	.06	.30**	-
---------------------------------	--------	-------	--------	--------	-----	-------	---

* $p < .05$, ** $p < .01$

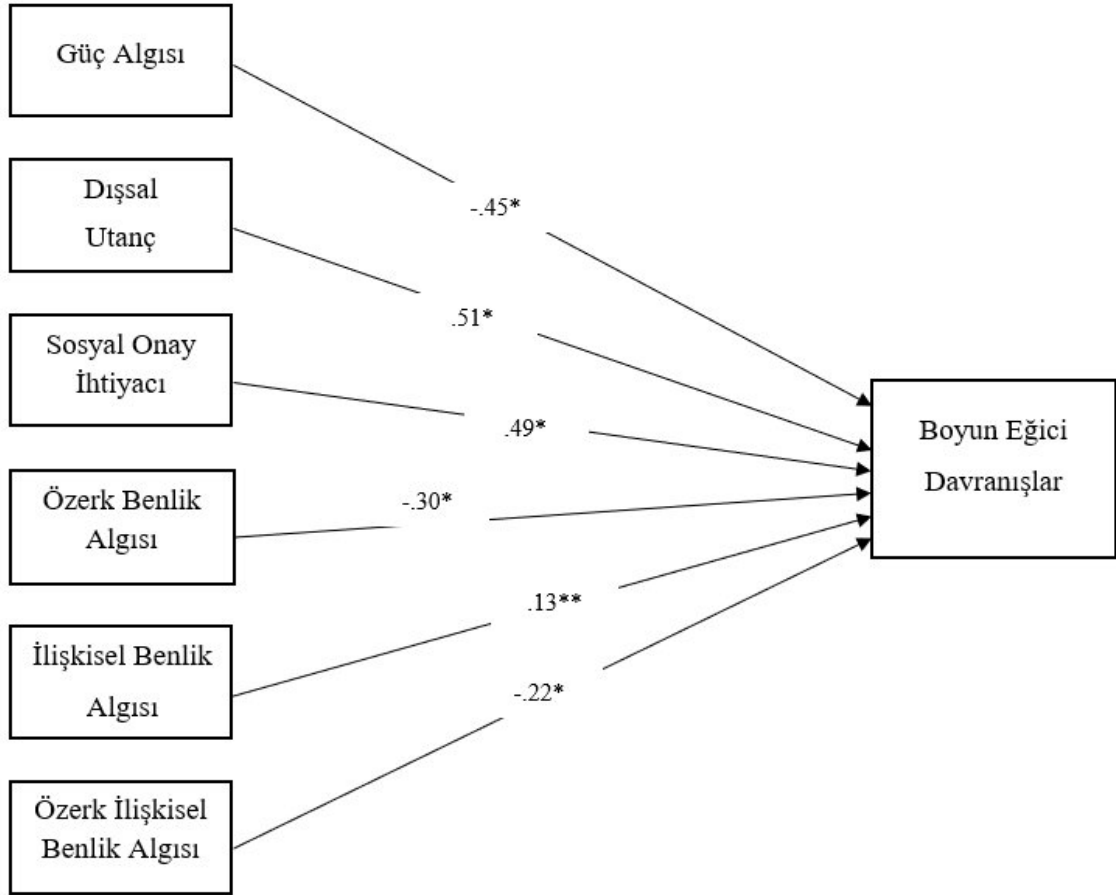
Korelasyon analizi iki değişken arasında neden-sonuç ilişkisini açıklamamaktadır, yalnızca ilişkinin yönünü ve gücünü belirtir. Korelasyon katsayısının 0.00 olması ilişkinin olmadığını, $\pm .30$ 'dan küçük olması ilişkinin düşük düzeyde ilişkiyi, $\pm .30$ ile $\pm .70$ arasında ise orta düzeyde ilişkiyi, $\pm .70$ 'den büyük ise yüksek düzeyde ilişkiyi ve ± 1.00 olması ise mükemmel düzeyde ilişkiyi göstermektedir (Büyüköztürk ve ark., 2017). Bu bilgiye dayanarak değişkenler arasındaki anlamlı ilişkiler açıklanmıştır.

Boyun eğici davranışlar ile dışsal utanç ($r = .51, p < .01$), sosyal onay ihtiyacı ($r = .49, p < .01$) arasındaki ilişki pozitif yönlü orta düzeyde ve ilişkisel benlik algısı ($r = .13, p < .01$) ile arasındaki ilişki pozitif ancak düşük düzeydedir. Boyun eğici davranışlar ile negatif yönde anlamlı ilişkiye sahip değişkenler ise; güç algısı ($r = -.45, p < .01$) ve özerk benlik algısı ($r = -.30, p < .01$) orta düzeyde ve negatif, özerk-ilişkisel benlik algısı ($r = -.22, p < .01$) ise düşük düzeyde ve negatif anlamlı ilişkiye sahiptir. Güç algısı ile özerk benlik algısı ($r = .10, p < .05$), ilişkisel benlik algısı ($r = .10, p < .05$) arasında pozitif yönde düşük düzeyde ve özerk-ilişkisel benlik algısı ($r = .36, p < .01$) ile arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Güç algısı ile dışsal utanç ($r = -.50, p < .01$) arasındaki ilişki negatif yönde orta düzeyde ve sosyal onay ihtiyacı ($r = -.25, p < .01$) ile arasındaki ilişki ise negatif yönde düşük düzeydedir. Dışsal utanç ile sosyal onay ihtiyacı ($r = .45, p < .01$) arasında pozitif yönde orta düzeyde ve ilişkisel benlik algısı ($r = .08, p < .05$) ile arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Dışsal utanç ile özerk benlik algısı ($r = -.16, p < .01$) ve özerk-ilişkisel benlik algısı ($r = -.18, p < .01$) arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Sosyal onay ihtiyacı ile ilişkisel benlik algısı ($r = .31, p < .01$) arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Sosyal onay ihtiyacı ile özerk benlik algısı ($r = -.41, p < .01$) arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki; özerk-ilişkisel benlik algısı ($r = -.19, p < .01$) ile arasında ise negatif yönde düşük düzeyde ilişki bulunmaktadır. Özerk benlik algısı ile ilişkisel benlik algısı ($r = -.55, p < .01$) arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. İlişkisel benlik algısı ile özerk-ilişkisel benlik algısı arasındaki ($r = .13, p < .01$) ilişki ise; pozitif yönde orta düzeyde anlamlı olarak açıklanmaktadır.

4.4.DOĞRUSAL REGRESYON ANALİZİNE İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde hipotez modelinde yer alan ve aracılık etkisi taşımayan bağımsız değişkenlerin; boyun eğici davranışlar üzerindeki yordayıcı etkisine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Şekil 4.2. Boyun Eğici Davranışlar Değişkenine Yönelik Regresyon Analizi Sonucu

* $p < .001$ ** $p = .001$

Şekilde dışsal utanç, sosyal onay ihtiyacı, özerk benlik algısı, ilişkisel benlik algısı ve özerk-ilişkisel benlik algısının boyun eğici davranışlar üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu görülmektedir. Regresyon analizine ilişkin değerler Tablo 4.7’de gösterilmektedir.

Tablo 4.7. Güç Algısı, Dışsal Utanç, Sosyal Onay İhtiyacı, Özerk Benlik Algısı, İlişkisel Benlik Algısı ve Özerk-İlişkisel Benlik Algısının Boyun Eğici Davranışlar Üzerindeki Etkisini İnceleyen Regresyon Analizi Sonucu

Değişkenler		<i>b</i>	(β)	Standart Hata	<i>t</i>	<i>p</i>
Güç Algısı	→ Boyun Eğici Davranışlar	-.57	-.45	.05	-12.65	.00*

Dışsal Utanç	→	Boyun Eğici Davranışlar	.87	.51	.05	15.08	.00*
Sosyal Onay İhtiyacı	→	Boyun Eğici Davranışlar	.23	.49	.01	14.15	.00*
Özerk Benlik Algısı	→	Boyun Eğici Davranışlar	-.48	-.30	.06	-8.08	.00*
İlişkisel Benlik Algısı	→	Boyun Eğici Davranışlar	.22	.13	.06	3.35	.001**
Özerk-İlişkisel Benlik Algısı	→	Boyun Eğici Davranışlar	-.38	-.22	.06	-5.78	.00*

* $p < .001$ ** $p = .001$

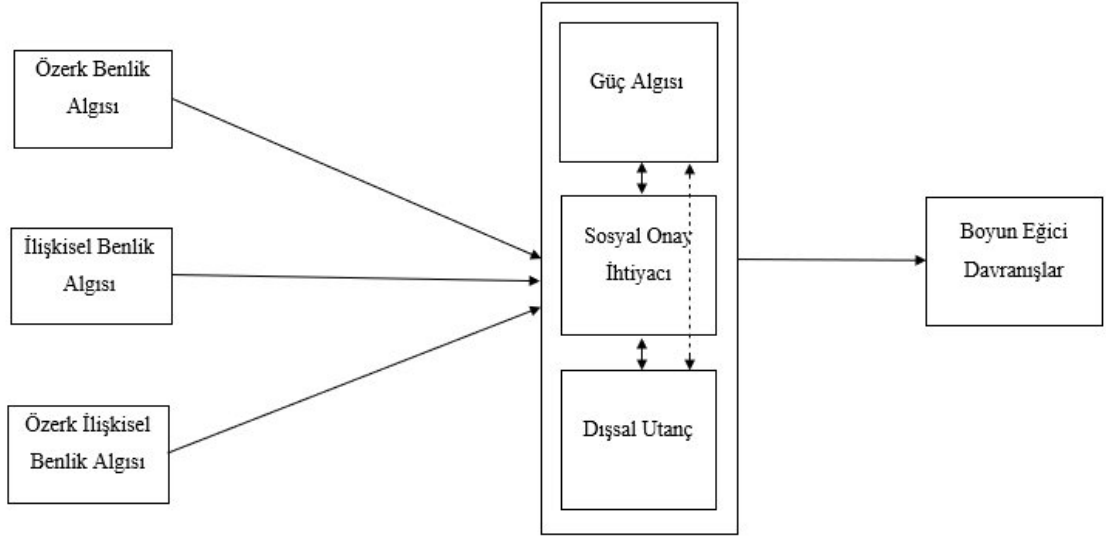
Tabloya göre; dışsal utanç, sosyal onay ihtiyacı, ilişkisel benlik algısı değişkenlerinin boyun eğici davranışlar üzerindeki etkisi pozitif ve anlamlıdır ($p \leq .001$). Özerk benlik algısı, özerk-ilişkisel benlik algısı ve güç algısının boyun eğici davranışlar üzerindeki etkisi ise negatif ve anlamlıdır ($p \leq .001$), bu durum bireyler benliklerini özerk ve özerk-ilişkisel olarak algıladıklarında ve kendilerine dair yüksek güç algıladıklarında boyun eğici davranışlarının azaldığı şeklinde açıklanmaktadır.

Bağımsız değişkenlerin, bağımlı değişken üzerinde doğrudan ve anlamlı etkisi vardır. Regresyon analizinden elde edilen bulgular sonucunda; aracılık için aranan koşulun sağlandığı ortaya konulmuştur (Baron ve Kenny, 1986).

4.5. YOL ANALİZİNE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırma hipotezine dayanarak; (i) dışsal utanç, sosyal onay ve özerk-ilişkisel benlik algılarının güç algısı üzerindeki anlamlı etkisi, (ii) dışsal utanç, sosyal onay ve özerk-ilişkisel benlik algılarının boyun eğici davranışlar üzerindeki anlamlı etkisi, (iii) yakın ilişkilerde algılanan güç algısının yol analizine dahil edilmesiyle dışsal utanç, sosyal onay ve özerk-ilişkisel benlik algılarının boyun eğici davranışlar üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bu kapsamda oluşturulan yol analizi modeli Şekil 4.3 üzerinde sunulmuştur.

Şekil 4.3. Hipotez Modeli

Hipotez modelinde yer alan ilişkileri test etmek için yol analizi yapılmıştır. Yapılan yol analizi sonucunda model uyum indeksleri olan χ^2 , RMSEA, CFI, TLI, SRMR değerlerine ulaşılmıştır. Chikare değeri $\chi^2 (3) = 283.993, p < .001$ olarak hesaplanmıştır, bu sonuç modelin veriye yeterli düzeyde uyum sağlamadığını ortaya koymuştur. RMSEA değeri ise .385 olarak oldukça yüksek bulunmuştur, bu değer .10'un üzerinde çıkması, modelin uyumsuzluğuna işaret etmektedir (Hu ve Bentler, 1999). CFI .688 ve TLI -.873 olarak hesaplanmıştır. SRMR değeri ise .117 olarak bulunmuştur. Bu değerler model uyumunun zayıf olduğunu göstermektedir. Bu sebeple araştırmaya ait hipotez modelinde revizeler yapılmıştır, teorik çerçeveye uygun bir şekilde seçilen model açıklanmaktadır.

Yapılan revizeler sonucunda seçilen modelin model uyum indeksleri olan χ^2 , RMSEA, CFI, TLI, SRMR incelenmiştir. Model uyum indeksleri Tablo 4.8'de gösterilmiştir.

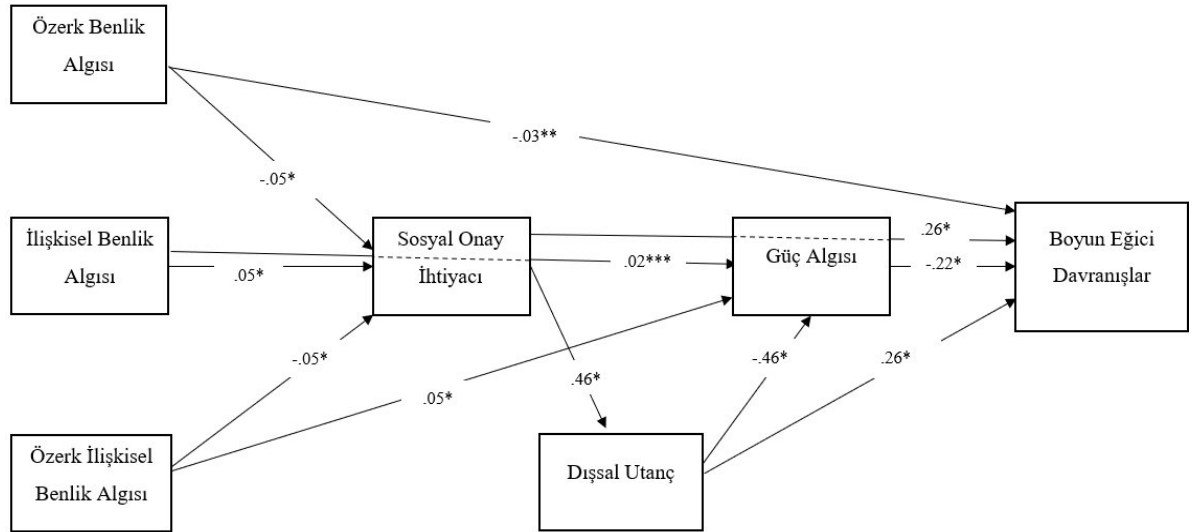
Tablo 4.8. Seçilen Modelin Model Uyum İyiliği İndeks Değerleri

Uyum İndeksleri	Kabul edilebilir uyum	Modele ait değerler
χ^2	> 0.05	0.041
RMSEA	$\leq 0.05-0.08$	0.05
CFI	$\geq .95$	.99
TLI	$\geq .90$	.96
SRMR	≤ 0.05	0.02

Seçilen modelin uyum iyiliği değerleri için model uyum indeksleri olan χ^2 , RMSEA, CFI, TLI, SRMR değerler göz önünde bulundurulmuştur. $\chi^2 (3) = 8.23, p = .04$ olarak hesaplanmıştır. Modelin veri ile uyumu değerlendirilirken Chi kare değeri için $p > .05$ iyi

uyumu açıklamaktadır ancak Hu ve Bentler (1999) diğer uyum indekslerinin ölçme konusunda yeterliliğini açıklamıştır. Seçilen modele ilişkin RMSEA değeri .05 olarak hesaplanmıştır. CFI .99 TLI .96 değerlerine ulaşılmıştır ve bu iki uyum iyiliği değerleri için de .95 üzeri değerler iyi uyum olarak değerlendirilmektedir. SRMR değeri standartlaştırılmış hata kareler ortalaması karekökü, anlamına gelmektedir; seçilen modele ilişkin SRMR değeri, .02 olarak hesaplanmıştır. Seçilen modelin χ^2 dışında tüm uyum indekslerini karşıladığı görülmektedir. Seçilen model; anlamlı ilişkiler ve standartize edilmiş puanlar üzerinden Şekilde gösterilmektedir.

Şekil 4.4. Özerk-İlişkisel Benlik Algıları ve Boyun Eğici Davranışlar Arasındaki İlişkide Sosyal Onay İhtiyacı, Dışsal Utanç ve Güç Algısının Aracılık Etkisini İnceleyen Yol Analizi Sonucu: Standardize Edilmiş Puanlar

* $p < .001$ ** $p = .001$ *** $p < .05$

Tablo 4.9’da seçilen modele ilişkin elde edilen standardize edilmemiş regresyon katsayıları(b), standardize edilmiş regresyon katsayıları (β), kritik değerler ve p değerleri yer almaktadır.

Tablo 4.9. Modelde Yer Alan Değişkenlerin Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler		(β)	(b)	Standart hata	Kritik değer	p
Özerk Benlik	→					
	Boyun Eğici Davranış	-0.03	-0.23	0.06	-3.436	0.00**

İlişkisel Benlik	→	Boyun Eğici Davranış	-0.00	-0.03	0.07	-0.48	0.62
Özerk-İlişkisel Benlik	→	Boyun Eğici Davranış	-0.01	-0.05	0.06	-0.80	0.41
Sosyal Onay İhtiyacı	→	Boyun Eğici Davranış	0.26	0.12	0.02	6.18	0.00*
Dışsal utanç	→	Boyun Eğici Davranış	0.26	0.44	0.06	6.29	0.00*
Güç Algısı	→	Boyun Eğici Davranış	-0.22	-0.29	0.04	-5.88	0.00*
Özerk Benlik	→	Güç Algısı	0.01	0.08	0.05	1.45	0.14
İlişkisel Benlik	→	Güç Algısı	0.02	0.14	0.06	2.23	0.02***
Özerk-İlişkisel Benlik	→	Güç Algısı	0.05	0.32	0.05	5.82	0.00*
Sosyal Onay İhtiyacı	→	Güç Algısı	-0.01	-0.00	0.01	-0.17	0.86
Dışsal utanç	→	Güç Algısı	-0.46	-0.62	0.05	-12.19	0.00*
Özerk Benlik	→	Sosyal Onay İhtiyacı	-0.05	-0.83	0.14	-5.58	0.00*
İlişkisel Benlik	→	Sosyal Onay İhtiyacı	0.05	0.90	0.15	5.79	0.00*
Özerk-İlişkisel Benlik	→	Sosyal Onay İhtiyacı	-0.05	-0.89	0.14	-6,34	0.00*
Sosyal Onay İhtiyacı	→	Dışsal utanç	0.46	0.13	0.01	12.00	0.00*

* $p<.001$, ** $p=.001$, *** $p<.05$ β : standardized coefficient, b: unstandardized coefficient

4.5.1. Boyun Eğici Davranışlar Değişkenini Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulgular

Boyun eğici davranışlar değişkeninin yordayıcılarını belirlemek için özerk benlik, ilişkisel benlik, özerk-ilişkisel benlik, sosyal onay ihtiyacı, dışsal utanç ve güç algısı değişkenleri ile yol analizi yapılmıştır. Bu analize göre; ilişkisel benlik ($\beta=-0.00$; $p>.001$) ve özerk ilişkisel benlik ($\beta=-0.01$; $p>.001$) değişkenlerinin doğrudan boyun eğici davranışları anlamlı bir şekilde yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Özerk benlik ($\beta=-.03$; $p=.001$) ve güç algısı ($\beta=-.22$; $p<.001$) değişkenleri, boyun eğici davranışları doğrudan anlamlı ve negatif bir şekilde yordamaktadır. Sosyal onay ihtiyacı ($\beta=.26$;

$p < .001$) ve dışsal utanç ($\beta = .25$; $p < .001$) değişkenleri ise; boyun eğici davranışları doğrudan anlamlı ve pozitif olarak yordamaktadır.

4.5.2. Güç Algısı Değişkenini Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulgular

Güç algısı değişkeninin yordayıcılarını belirlemek için özerk benlik, ilişkisel benlik, özerk-ilişkisel benlik, sosyal onay ihtiyacı ve dışsal utanç değişkenleri ile yol analizi yapılmıştır. Bu analize göre; özerk benlik ($\beta = .01$; $p > .001$), ilişkisel benlik ($\beta = .02$; $p > .001$), sosyal onay ihtiyacı ($\beta = -.01$; $p > .001$) doğrudan güç algısını anlamlı bir şekilde yordamamaktadır. Özerk- ilişkisel benlik ($\beta = .05$; $p < .001$) değişkeni, güç algısını doğrudan anlamlı ve pozitif bir şekilde yordamaktadır. Dışsal utanç ($\beta = -.46$; $p < .001$) ise güç algısını doğrudan anlamlı ve negatif bir şekilde yordamaktadır.

4.5.3. Sosyal Onay İhtiyacı Değişkenini Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulgular

Sosyal onay ihtiyacı değişkeninin yordayıcılarını belirlemek için özerk benlik, ilişkisel benlik, özerk-ilişkisel benlik değişkenleri ile yol analizi yapılmıştır. İlişkisel benlik ($\beta = .05$; $p < .001$) değişkeni, güç algısını doğrudan anlamlı ve pozitif bir şekilde yordamaktadır. Özerk benlik ($\beta = -.05$; $p < .001$) ve özerk-ilişkisel benlik ($\beta = -.05$; $p < .001$) ise güç algısını doğrudan anlamlı ve negatif bir şekilde yordamaktadır.

4.5.4. Dışsal Utanç Değişkenini Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulgular

Yapılan yol analizine göre sosyal onay ihtiyacı ($\beta = .46$ $p < .001$) dışsal utancı doğrudan anlamlı ve pozitif bir şekilde yordamaktadır.

Oluşturulan bu modelde; boyun eğici davranışların toplam varyansının %32'si güç algısı; %23'ü sosyal onay ihtiyacı, %21'ini ise dışsal utanç (utandıran diğeri) tarafından açıklanmaktadır. Boyun eğici davranışlar modelde bağımsız değişken olarak yer aldığı için R-Square değeri yorumlanmamıştır.

4.5.5. Özerk-İlişkisel Benlik Algılarının Sosyal Onay İhtiyacı, Dışsal Utanç ve Güç Algısı Aracılığı ile Boyun Eğici Davranışları Yordamasına İlişkin Bulgular

Özerk benlik algısı, ilişkisel benlik algısı ve özerk-ilişkisel benlik algısının boyun eğici davranışları yordamasında; sosyal onay ihtiyacının aracılık etkisi olduğu bulunmuştur. Özerk, ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik algılarının boyun eğici davranışları yordamasında seri aracılık etkisi mevcuttur. Bu seri aracılık etkisi ile benlik algılarının sosyal onay ihtiyacını, sosyal onay ihtiyacının dışsal utancı, dışsal utancın güç algısını,

güç algısının da boyun eğici davranışları yordadığı açıklanmaktadır. Özerk, ilişkisel, özerk-ilişkisel benlik algısının boyun eğici davranışlar ile arasındaki ilişkide sosyal onay ihtiyacı, dışsal utanç ve güç algısının aracı rolüne yönelik oluşturulan modelin analizinin doğrudan, dolaylı ve toplam etkileri Tablo 4.10’da gösterilmiştir.

Tablo 4.10. Değişkenler Arasındaki Doğrudan, Dolaylı ve Toplam Standardize Edilmiş Etkiler

Yordanan Değişkenler	Yordayıcı Değişkenler																	
	Özerk Benlik			İlişkisel Benlik			Özerk-İlişkisel Benlik			Sosyal Onay İhtiyacı			Dışsal Utanç			Güç Algısı		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
Boyun Eğici Davranış	-	-	-	-	0.0	-	-	-	-	0.2	0.1	0.4	0.2	0.1	0.3	-	-	-
	0.0	0.0	0.0		1*			0.0	0.0	6*	7*	2*	6*	0*	6*	0.23		
	2*	2*	5*		*			3*	4*	**	**	**	**	**	**	**		
	*	**	**					**	**									
Sosyal Onay İhtiyacı	-			0.05			-	0.05										
	0.0																	
	5*																	
	**																	
Güç Algısı	-	0.0	0.0	0.02	-	-	0.0	0.0	0.0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		1*	2*	*	0.0		5*	1*	6*				0.2	0.2	0.4			
		**			1*		**	**	**				1*	2*	6*			
					**								**	**	*			
Dışsal Utanç										0.4								
										6*								
										**								

* $p < .05$, ** $p < .01$ *** $p < .001$, 1= Doğrudan etkiler, 2= Dolaylı Etkiler, 3=Toplam Etkiler

Tabloda doğrudan, dolaylı ve toplam etkiler açıklanmaktadır, bu etki büyüklükleri yorumlanırken; .10’dan küçük değerler küçük etkiyi, .30’a yakın etkiler orta düzeyde etkiyi ve .50’den büyük değerler ise büyük etkiyi açıklamaktadır (Cohen, 1988).

Özerk benlik algısı, boyun eğici davranışlara doğrudan negatif ve anlamlı olarak düşük düzeyde bir etkide bulunmaktadır ($\beta = -.02$; $p < .01$). Dolaylı etkiler incelendiğinde; özerk benlik algısı ile boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkide sosyal onay ihtiyacının kısmi aracılık rolü bulunmaktadır ve bu etki negatif yöndedir ($\beta = -.01$; $p < .001$). Kısmi aracılık; bağımlı ve bağımsız değişken arasındaki ilişkinin bir kısmının aracı değişken tarafından açıklandığını ancak bağımlı ve bağımsız değişken arasındaki doğrudan ilişkinin anlamlı

olduğunu gösterir (Baron ve Kenny, 1986). Bu sonuç; bireylerde özerk benlik algısı arttığında sosyal onay ihtiyacının azaldığını göstermektedir. Böylece bu bireyler daha az boyun eğici davranış sergilemektedir.

Özerk benlik algısı, önce sosyal onay ihtiyacı sonra dışsal utanç ile boyun eğici davranışlar üzerinde anlamlı negatif yönde yordayıcı seri aracılık etkisine sahiptir ($\beta = -.00$; $p < .001$). Seri aracılık, bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisinin, bir veya birden fazla aracı değişken aracılığı ile sıralı bir şekilde açıklandığını göstermektedir (Preacher ve Hayes, 2008). Bu iki değişken arasında bir başka seri aracı model daha bulunmaktadır. Özerk benlik algısı, önce sosyal onay ihtiyacı, sonra sırasıyla dışsal utanç ve güç algısı ile boyun eğici davranışlar üzerinde anlamlı negatif yönde yordayıcı bir etkiye sahiptir ($\beta = -.00$; $p < .01$).

İlişkisel benlik algısı ile boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkide sosyal onay ihtiyacının tam aracı rolü bulunmaktadır ve bu etki pozitif yöndedir ($\beta = .01$; $p < .001$). Tam aracılık etkisi, bağımsız değişken ve bağımlı değişken arasında doğrudan bir ilişki olmadığında, bu iki değişken arasındaki ilişkinin yalnızca aracı bir değişken ile açıklanmasıdır (Baron ve Kenny, 1986). Bu sonuca bakıldığında; bireylerin benlik algısı ilişkisel olarak arttıkça sosyal onay ihtiyacı artmaktadır, böylece boyun eğici davranışlar sergilemektedirler. İlişkisel benlik algısı ve boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkide güç algısı değişkenin de tam aracı rolü bulunmaktadır ve bu etki negatif yönde anlamlıdır ($\beta = -.00$; $p < .05$). İlişkisel benlik algısı doğrudan boyun eğici davranışları etkilememektedir ($p > .05$), ancak güç algısını arttırmaktadır, bireyin güç algısı arttığında ise boyun eğici davranışları azalmaktadır.

İlişkisel benlik algısı önce sosyal onay ihtiyacı ve sonra dışsal utanç aracılığı ile boyun eğici davranışlar üzerinde anlamlı bir seri aracılık etkisine sahiptir ($\beta = .00$; $p < .001$). Bu sonuç; bireyin ilişkisel benlik algısının artmasının sosyal onay ihtiyacı ve dışsal utanç üzerinden boyun eğici davranışları arttırıcı şekilde etkilediğini ortaya koymaktadır.

İlişkisel benlik algısı ile boyun eğici davranışlar arasındaki ilişki; sosyal onay ihtiyacı, dışsal utanç ve güç algısı aracılığı ile test edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda seri aracılık etkisi açıklanmaktadır; ilişkisel benlik algısı önce sosyal onay ihtiyacını, sonra sosyal onay ihtiyacı dışsal utanıcı, dışsal utanç güç algısını, güç algısı boyun eğici davranışları etkilemektedir ($\beta = .00$; $p < .001$).

Özerk-ilişkisel benlik algısı ile boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkide; sosyal onay ihtiyacının ($\beta=-.01$; $p<.001$) ve güç algısının ($\beta=-.01$; $p<.001$) negatif yönde tam aracı rolü vardır. Analiz bulgularına göre; özerk-ilişkisel benliğin boyun eğici davranışlar üzerindeki etkisinin azaltıcı nitelikte olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle özerk-ilişkisel benlik algısı arttıkça sosyal onay ihtiyacı azalmaktadır, sosyal onay ihtiyacı azaldıkça bireyler daha az boyun eğici davranış sergilemektedir. Bir diğer aracılık analizi sonucunda ise; özerk-ilişkisel benlik algısı arttıkça bireyin hissettiği güç algısı artmaktadır, artan güç algısı bireyin boyun eğici davranışlarını azaltmaktadır.

Özerk-ilişkisel benlik algısı önce sosyal onay ihtiyacı, sonra dışsal utanç aracılığı ile boyun eğici davranışlar üzerinde negatif bir seri aracılık etkisine sahiptir ($\beta=-.00$; $p<.001$). Bireyin özerk-ilişkisel benlik algısı azaldıkça sosyal onay ihtiyacı artmaktadır, sosyal onay ihtiyacı arttıkça dışsal utanç artmaktadır, bu da boyun eğici davranışları arttırmaktadır.

Özerk ilişkisel benlik algısı önce sosyal onay ihtiyacı, sonra sırası ile dışsal utanç ve güç algısı aracılığı ile boyun eğici davranışlar üzerinde negatif seri aracılık etkisine sahiptir ($\beta=-.00$; $p<.001$). Bu analiz sonucunda görülmektedir ki; bireyin özerk-ilişkisel benlik algısı azaldıkça sosyal onay ihtiyacı düzeyi artmaktadır, sosyal onay ihtiyacı arttıkça dışsal utanç düzeyi artmaktadır, dışsal utanç arttıkça algılanan güç algısı azalır ve birey daha fazla boyun eğici davranış sergiler.

Sosyal onay ihtiyacı, boyun eğici davranışlar üzerinde doğrudan pozitif ve orta düzeyde anlamlı bir etkiye sahiptir ($\beta=.26$; $p<.001$). Sosyal onay ihtiyacı ile boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkide dışsal utancın pozitif yönde anlamlı bir kısmi aracılık etkisi vardır ($\beta=.12$; $p<.001$). Bu sonuç; bireylerde sosyal onay ihtiyacı arttığında dışsal utançlarının arttığını göstermektedir. Böylece bireyler daha fazla boyun eğici davranış sergilemektedir.

Sosyal onay ihtiyacı önce dışsal utanç, sonra güç algısı ile boyun eğici davranışlar üzerinde seri aracılık etkisine sahiptir ($\beta=.04$; $p<.001$). Bu sonuç; bireyin sosyal onay ihtiyacı arttığında dışsal utanç düzeyinin arttığını, algıladığı gücün azaldığını ve bu sebeple daha fazla boyun eğici davranışlar sergilediğini ortaya koymaktadır.

Dışsal utanç, boyun eğici davranışlar üzerinde doğrudan pozitif ve orta düzeyde anlamlı bir etkiye sahiptir ($\beta=.26$; $p<.001$). Dışsal utanç ile boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkide güç algısının pozitif yönde anlamlı kısmi aracılık etkisi vardır ($\beta=.10$; $p<.001$).

Bu sonuç; bireyin dışsal utanç hissi arttığında algıladığı güç algısının azaldığını göstermektedir. Böylece bireyler daha fazla boyun eğici davranış sergilemektedir.

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1.TARTIŞMA VE SONUÇ

5.1.1. Sosyodemografik Değişkenlere Göre Boyun Eğici Davranışlar, Benlik Algıları, Sosyal Onay İhtiyacı, Dışsal Utanç ve Güç Algısının Tartışılması

5.1.1.1.Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapılan inceleme sonucunda, boyun eğici davranışlar, güç algısı ve özerk benlik algısının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Yapılan mevcut araştırmada *boyun eğici davranışlar* cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır, bu bulgu literatürde yer alan diğer bulgularla tutarlılık göstermektedir (Yılmaz, 2023; Şen, 2023; Türkmen, 2022; Çetin, 2022; Berber Çelik, 2010; Gündüz, 2018; Erdoğan, 2016; Dönmez ve Demirtaş, 2009). Ancak bu sonuç, literatürde yer alan bazı araştırmalar ile çelişmektedir, bu araştırmalar boyun eğici davranışların cinsiyete göre farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır (Zimmerman ve ark., 2015; Sayar, 2012; Gülep, 2017). Mevcut araştırmada *güç algısı* cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Literatür incelendiğinde güç algısı ve cinsiyet arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir, bu araştırma ile benzer şekilde Dissanayake ve Jayawardana'nın (2023) yaptığı çalışmada cinsiyetin kişisel güç algısı üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı bulunmuştur ancak Sarıkabak'ın (2024) evli bireyler ile yaptığı çalışmada; kadınların erkeklere göre kendini daha güçlü hissettikleri açıklanmaktadır. Mevcut araştırmanın bir diğer bulgusu ise; özerk benlik algısının cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamasıdır, literatürde yer alan bazı araştırmalar bu bulguyu destekler niteliktedir (Kahraman ve İkiz, 2021; Bae ve Orlinsky, 2004; Kaptan, 2018). Ancak yapılan birçok araştırma *özerk benlik algısının* cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını ortaya koymaktadır. Apak'ın (2024) yaptığı çalışma sonuçlarına göre; kadınlar, erkeklere göre daha yüksek bir şekilde özerk benlik algısına sahiptir; Altıntaş'ın (2015) ve Koç Yıldırım ve arkadaşlarının (2016) yaptığı çalışmaya göre erkekler, kadın katılımcılara göre, daha yüksek özerk benlik kurgusuna sahiptir. Günümüzde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin normların giderek daha eşitlikçi bir yapıya evrilmesi (Ridgeway, 2011), bireylerin benlik kurgularında cinsiyet temelli farklılıkların azalmasına neden olmuş olabilir. Bu bağlamda, mevcut araştırmada özerk benlik algısının cinsiyete göre anlamlı biçimde farklılaşmaması, toplumsal cinsiyet

rollerinde yaşanan bu dönüşümün bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Geleneksel olarak cinsiyetle ilişkilendirilen benlik özelliklerinin (örneğin, erkeklerde özerklik, kadınlarda ilişkisel yönelim) günümüzde her iki cinsiyette de daha dengeli biçimde gözlemlenmesi, bu yapısal değişimin bir yansıması olarak açıklanabilir.

Dışsal utanç, cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır, kadın katılımcılar erkek katılımcılara göre daha fazla dışsal utanç hissetmektedir. Benzer şekilde Melo ve arkadaşlarının (2020) yaptığı çalışmada kadınların, erkeklere göre daha fazla dışsal utanç gösterdiği açıklanmaktadır. Sekizkardeş (2024), Sapan (2021), Tangney ve Dearing (2002) ve Fischer ve arkadaşları (2004) bu değişkene benzer bir değişken olan utanç hissinin, kadınlarda, erkeklere kıyasla daha yüksek düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak Türk (2023) yaptığı araştırmada, erkeklerin, kadınlara göre daha yüksek dışsal utanç hissettiğini açıklamaktadır. Bu araştırmada yer alan mevcut bulgular, alanyazındaki bazı çalışmalarla çelişmektedir; Atılgan (2022) ve Marta-Simões ve arkadaşları (2016) dışsal utancın cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını açıklamaktadır. Bu bulguların bazı literatür verileriyle tutarlılık göstermesi, bazılarının ise sapma içermesi; dışsal utancın cinsiyet bağlamında ele alınış biçiminin, araştırmaların örneklem yapısı ve kullanılan değerlendirme araçlarına göre değişebileceğine işaret etmektedir. Aynı zamanda mevcut araştırmada elde edilen sonuç; araştırmaya katılan bireylerin içinde bulundukları kültürel bağlamda içselleştirdikleri toplumsal cinsiyet rollerinden de etkilenmiş olabileceğini düşündürmektedir. Kadınların yüksek düzeyde dışsal utanç hissetmelerinin; Türk toplumunda kadınların “uyumlu ve sakin olma, temiz ve güzel görünme, diğerlerini memnun etme” rolleri sebebiyle sık sık diğerlerinin gözünden kendini değerlendirdiğini, bunun da dışsal utanca zemin hazırladığını düşündürmektedir.

Sosyal onay ihtiyacı cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Kadınların sosyal onay ihtiyacı düzeyi, erkek katılımcılara göre daha yüksektir. Alban (2024), Karakoç (2023) ve Güner (2022) yaptıkları araştırmada bu bulguyu destekler şekilde sonuç ortaya koymaktadır. Kaytanoğlu (2021) ve Çalış (2020), sosyal onay ihtiyacın alt boyutu olan “olumlu izlenim bırakma” alt boyutunun cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını ve bu farklılığın kadınların “olumlu izlenim bırakma” puanlarının, erkeklere göre daha yüksek olmasından kaynaklandığını açıklamaktadır, bu bulgular araştırma sonuçlarını destekleyici niteliktedir. Ancak Sucu (2023) ve Şavur (2020) sosyal onay ihtiyacının cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını

açıklamaktadır. Bu doğrultuda, elde edilen bulgular, literatürdeki bazı araştırmalarla örtüşürken, bazı çalışmalardan farklılaşmaktadır; bu durum sosyal onay ihtiyacının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulguların örneklem özelliklerine ve kullanılan ölçütlere göre değişkenlik gösterebileceğini düşündürmektedir.

İlişkisel benlik algısı ve özerk-ilişkisel benlik algısı, cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Kadın katılımcıların ilişkisel benlik algısı ve özerk-ilişkisel benlik algısı düzeyinin, erkek katılımcılara göre anlamlı bir şekilde yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Benzer şekilde Apak (2024), Altıntaş (2015) ve Koç Yıldırım ve arkadaşlarının (2016) yaptıkları çalışmada kadınların ilişkisel benlik algısının, erkeklere göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğunu açıklamaktadır. Araştırma bulgularını destekler nitelikte Zorlu ve Bacanlı'nın (2019) ve Koç Yıldırım ve arkadaşlarının (2016) yaptıkları çalışmalara göre; özerk-ilişkisel benlik, kadınlarda erkeklere göre anlamlı bir şekilde daha yüksek bulunmuştur. Ancak Altıntaş (2015) yaptığı çalışmada özerk-ilişkisel benliğin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını açıklamaktadır. Mevcut araştırmadan elde edilen bulguların literatürdeki bazı araştırmalarla örtüşmemesi, değişkenlerin bireyler arası ya da kültürler arası farklılıklar bağlamında ele alınmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır ve yapılan ölçümlerin bağlamdan bağımsız olarak yorumlanamayacağını göstermektedir. Mevcut araştırmadan elde edilen bulgular; toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algının kadınlardan daha ilişkisel, duyarlı ve bakım odaklı bireyler olmalarının beklenmesiyle açıklanabilir (Gilligan, 1982; Cross ve Madson, 1997). Bununla birlikte, kadınların yalnızca ilişkisel değil, özerklikle birlikte ilişkiselliği bir arada taşıyan özerk-ilişkisel benlik kurgularının da yüksek olması; kadınların bireysel sınırlarını korurken aynı zamanda sosyal ilişkileri önemseyen ve bu iki yönelimi bir arada sürdürebilen bir benlik yapısı geliştirdiklerini göstermektedir.

5.1.1.2.Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışılması

Boyun eğici davranışlar, katılımcıların eğitim düzeyine göre anlamlı şekilde farklılık göstermektedir. Lise ve ilköğretim mezunu katılımcıların boyun eğici davranış düzeyleri, lisansüstü mezunlara göre daha yüksektir. Eğitim düzeyinin boyun eğici davranışlar üzerindeki etkisi küçüktür. Tutar ve arkadaşlarının (2018) yaptığı araştırma, benzer şekilde boyun eğici davranışların eğitim durumuna göre farklılaştığını açıklamaktadır; yüksek lisans ve doktora mezunu bireyler daha az boyun eğici davranış sergilemektedir. Literatürde eğitim düzeyi ile boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkiye dair sınırlı sayıda çalışma yer almaktadır ve bazı araştırma sonuçlarına göre (Çetin, 2022; Kaçar, 2021;

Ercengiz, 2013); boyun eğici davranışlar, eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Bu doğrultuda, elde edilen bulgular, literatürdeki bazı araştırmalarla örtüşürken, bazı çalışmalardan farklılaşmaktadır. Mevcut araştırmada elde edilen bulgu incelendiğinde, eğitim düzeyinin bireylerin sosyal ilişkilerdeki davranış kalıplarını etkileyebileceğini göstermektedir. Eğitim düzeyi yükseldikçe bireylerin eleştirel düşünme becerilerinin, özgüvenlerinin, karar alma becerilerinin ve kendini ifade etme kapasitelerinin artması, başkalarına aşırı uyum gösterme ya da kendi sınırlarını ihlal ettirme eğilimini azaltabilir.

Güç algısı eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır, Lachman ve Weaver (1998) güç algısına benzer bir değişken olan kontrol hissi değişkeni ile eğitim düzeyi arasındaki ilişkide benzer bir sonuca ulaşmıştır ancak yapılan çalışmalarda güç algısı ve eğitim düzeyi arasında doğrudan bir ilişki ele alınmamaktadır, güç algısının sosyodemografik değişkenlerden etkilenme oranının çok düşük olduğu vurgulanmaktadır. Ancak Ketenci (2023) yaptığı araştırmada; üniversite mezunlarının diğer gruplara göre, kendilerine yönelik gücü olumsuz algıladığı sonucunu açıklamaktadır. Yine aynı araştırma, üniversite öğrencilerinin, orta okul öğrencilerine oranla daha yüksek olumlu güç algısına sahip olduğunu belirtmektedir.

İlişkisel ve özerk ilişkisel benlik algısı, eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Özerk benlik algısı ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır. Tukey testi sonuçlarına göre özerk benlik algısı üzerindeki anlamlı farklılık; lisansüstü mezunu katılımcıların özerk benlik algısı düzeylerinin lise mezunu katılımcılara göre yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Eğitim düzeyinin özerk benlik algısı üzerindeki etkisi küçüktür. Literatür incelendiğinde benlik kurgularının eğitim düzeyine göre değişmesine yönelik yapılan analizlerin sınırlı olduğu görülmüştür. Apak (2024) yaptığı çalışmada, üniversite öğrencisi olan bireylerin, diğer gruplara göre daha yüksek ilişkisel benliğe; üniversite mezunlarının ise anlamlı bir şekilde daha yüksek özerk benliğe sahip oldukları sonucuna ulaşmaktadır.

Dışsal utanç, eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ancak eğitim düzeyinin dışsal utanç üzerindeki etkisi istatistiksel olarak küçüktür. Bu farklılaşma lise mezunu katılımcıların, lisans mezunu katılımcılara göre daha yüksek dışsal utanç hissetmelerinden kaynaklanmaktadır. Mevcut araştırmada elde edilen bu bulgular literatürde yer alan çalışmalar ile çelişmektedir. Tiftikçigil'in (2025) yaptığı araştırmada

dışsal utanca benzer bir kavram olan utanç kavramını ele almaktadır, utanç duygusu eğitim düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır.

Sosyal onay ihtiyacının eğitim düzeyine göre farklılaşmasını incelemek amacıyla yönelik bulgular incelendiğinde; gruplar arasında anlamlı fark tespit edilmiştir ancak farklılaşmanın hangi eğitim düzeylerine ilişkin olduğu saptanamamıştır.

5.1.1.3. Medeni Durum Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışılması

Boyun eğici davranışlar, medeni duruma göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Bekar ve ilişkisi olmayan bireyler; hem bekar, ilişkisi olan hem de evli katılımcılara göre daha fazla boyun eğici davranış sergilemektedir. Özdemir (2019) hemşireler örnekleminde yaptığı araştırmada; bekar hemşirelerin, evli hemşirelere göre daha yüksek düzeyde boyun eğici davranış sergilediklerini açıklamaktadır. Araştırma sonuçları; bireyin ait olma ihtiyacının karşılandığında, yani romantik bir ilişki içinde olduğunda, sosyal uyum davranışlarının azaldığına yönelik var olan teorik bilgi ile uyum göstermektedir (Baumeister ve Leary, 1995). Ancak mevcut araştırmanın bulguları, önceki çalışmalarla kıyaslandığında farklılık ortaya koymaktadır. Literatürde yer alan diğer çalışmalar, boyun eğici davranışların medeni duruma göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını ortaya koymaktadır (Çetin 2022, Ercengiz 2013; Dönmez ve Demirtaş 2009; Tutar ve ark. 2018).

Bekar ve ilişkisi olmayan katılımcılar yakın ilişkilerinde; hem bekar, ilişkisi olan hem de evli katılımcılara göre daha az *güç algısı* deneyimlemektedir. Ülkemizde yapılmış mevcut çalışmalar incelendiğinde, araştırma sonucu destekler nitelikte başka bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmaların örnekleminin evli bireyler (Ketenci, 2023; Kaynak Malatyalı, 2014) ve romantik ilişkisi olan yetişkinler (Çaykuş, 2020; Ünver, 2023) olduğu görülmektedir. Yurt dışında yapılan çalışmalar da benzer şekilde romantik ilişkide güç algısı kapsamında yürütülmektedir (Gordon ve Chen, 2013; Lennon ve ark., 2013). Bu bağlamda yapılan araştırmada yakın ilişkilerde algılanan güç algısı; medeni durumdan etkilenmektedir ve katılımcılar arasında belirgin farklılıklar oluşturmaktadır.

Elde edilen bulgulara göre *dışsal utanç*, medeni duruma göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır; bekar ve ilişkisi olmayan katılımcıların dışsal utanç düzeylerinin, bekar, ilişkisi olan ve evli katılımcılara göre anlamlı derecede yüksek olduğu açıklanmaktadır. Bir diğer anlamlı farklılık ise; bekar ve ilişkisi olan katılımcıların, evli bireylere göre anlamlı ve yüksek düzeyde dışsal utanca sahip olmasından

kaynaklanmaktadır. Literatür incelendiğinde dışsal utancın, bireyin medeni durumuna veya romantik ilişkisinin varlığına göre farklılaşmasını inceleyen bir araştırmaya rastlanmamaktadır. Ancak utanç duygusu, kaçınan ve kaygılı bağlanma ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye sahiptir (Özer, 2011). Bu bulgular, romantik bir ilişki içinde olmayan katılımcıların daha güvensiz bağlandıklarını ve yüksek düzeyde dışsal utanç hissetmeleri varsayımını desteklemektedir. Tiftikçigil (2025) ve Ediş (2020) bu değişkene benzer şekilde suçluluk ve utancın medeni duruma göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir; utanç alt boyutu medeni duruma göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır, bu bulgular sunulan araştırma sonucu ile çelişmektedir.

İlişkisel benlik algısı, medeni duruma göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Bekar, ilişkisi olan katılımcıların ilişkisel benlik algısının, evli katılımcılara göre anlamlı bir şekilde yüksek olduğu görülmektedir. Özerk benlik algısı ve özerk-ilişkisel benlik algısı ile medeni durum arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bae ve Orlinsky'nin (2004) yürüttüğü çalışma sonuçları destekler niteliktedir; özerklik algısının, medeni duruma göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak Muştı ve Yavuzer'in (2022) sunduğu araştırma sonuçları, bu araştırma bulguları ile çelişmektedir; özerk-ilişkisel benlik kurgusu medeni duruma göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Bu araştırmada sosyal onay ihtiyacı, medeni duruma göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır.

5.1.1.4. Yaş Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmada yer alan değişkenlerin katılımcıların yaşına göre değişkenliği tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir. Katılımcıların yaşları üç gruba ayrılmaktadır; 17-24 (genç yetişkinlik), 25-44 (orta yetişkinlik) ve 45-65 (ileri yetişkinlik). Bu kapsamda elde edilen bulgular ele alınmaktadır. Yaş ile sosyal onay ihtiyacı ve özerk-ilişkisel benlik algısı arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Boyun eğici davranışlar, güç algısı dışsal utanç, özerk benlik algısı, ilişkisel benlik algısı ile yaş değişkeni arasında ise; anlamlı bir farklılık görülmüştür.

Boyun eğici davranışlar, katılımcıların yaş düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır; 17-24 yaş grubunun, 25-44 yaş grubuna göre anlamlı bir şekilde yüksek düzeyde boyun eğici davranışlar sergilemektedir. Benzer şekilde Özdemir (2019) yaptığı araştırmada; 18-29 yaş aralığındaki bireyin, 30 yaş ve üstü olanlara göre daha fazla boyun eğici davranış sergilediklerini açıklamaktadır. Ancak Yılmaz (2023) ve Çetin (2022)

boyun eğici davranışların, yaşa göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını ortaya koymaktadır.

Güç algısı, yaş düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır; 24-44 yaş grubundaki katılımcıların güç algısı düzeyi, hem 17-24 hem de 45-65 yaş grubunda olan katılımcılara göre anlamlı derecede yüksektir. Ketenci (2023) yaptığı araştırmada benzer şekilde; 41-50 yaş grubundaki bireylerin “olumlu güç algısının”, diğer gruplara göre anlamlı bir şekilde düşük düzeyde olduğu sonucunu açıklamaktadır.

Dışsal utanç 17-24 yaş grubunun, 25-44 yaş grubuna göre anlamlı bir şekilde yüksek olduğu görülmektedir. Erken yetişkinlik döneminde bireyler, sosyal kimlik arayışı içindedir ve benliğe yönelik duyguları, değerlendirmeleri sürekli değişmektedir, dışsal kabule ve onaya karşı duyarlılık hissetmektedir (Muris ve Meesters, 2014; Erikson, 1968). Araştırma sonuçları bu teorik çerçeveden değerlendirildiğinde, düşük yaş grubundaki bireylerin kimlik arayışından ötürü daha fazla dışsal utanç hissettikleri varsayımı desteklenmektedir.

İlişkisel benlik algısı ve özerk benlik algısı, katılımcıların yaş düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. 25-44 yaş grubunda olan bireylerin özerk benlik algısı düzeyinin, 17-24 yaş grubunda olan bireylere göre anlamlı bir şekilde yüksek olduğu görülmektedir. 17-24 yaş grubunda olan bireylerin ilişkisel benlik algısı düzeyinin, 45-65 yaş grubunda olan bireylere göre anlamlı bir şekilde yüksek olduğu görülmektedir. Ergenlik döneminde birey, özerklik ihtiyacını en yoğun şekilde deneyimlemektedir, kendini bağımsızlaştırmak ve kimlik oluşturmak temel hedefleridir (Steinberg ve Silverberg, 1986; Erikson, 1968), genç yetişkinlikte kimlik gelişimi tamamlanır, özerklik ihtiyacı da buna bağlı olarak gelişmiştir. Güncel çalışmalar (Steinberg, 2014; National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine, 2019) ergenliğin 20’li yaşların sonuna kadar sürdüğünü açıklamaktadır. Bu bağlamda bakıldığında, 17-24 yaş aralığındaki bireyler kimlik gelişimi sürdüğü ve kendilerini henüz yeterince bağımsız algılamadıkları için daha az özerk benlik algısına sahiptir varsayımı desteklenmektedir, benzer şekilde 17-24 yaş aralığındaki bu bireyler daha fazla ilişkisel benlik algısı hissetmektedir.

5.1.2. Boyun Eğici Davranışlar ile Benlik Algıları, Sosyal Onay İhtiyacı, Dışsal Utanç ve Güç Algısı Arasındaki Doğrudan İlişkilere Yönelik Bulguların Tartışılması

Araştırmanın bu bölümünde boyun eğici davranışlar, benlik algıları, sosyal onay ihtiyacı, dışsal utanç ve güç algısına ilişkin doğrudan yordama ve korelasyon analizlerinden elde edilen bulgulara değinilmektedir. Bu kapsamda öncelikle boyun eğici davranışları doğrudan etkileyen değişkenler; özerk benlik algısı, sosyal onay ihtiyacı, dışsal utanç ve güç algısı mevcut literatür bağlamında ele alınmıştır.

Özerk benlik algısı, *boyun eğici davranışlar üzerinde* doğrudan ve negatif yönde yordayıcı etkiye sahiptir ve bu iki değişken arasında negatif yönde bir ilişki vardır. Türkmen (2022) özerk benlik algısına benzer şekilde; psikolojik iyi oluşun alt boyutu olan “özerklik” ile boyun eğici davranışlar arasında ters yönde bir ilişkinin varlığını açıklamaktadır. Benzer şekilde Hamurcu ve Sargın (2011) bireyin özerklik ve başatlık ihtiyacının artmasının boyun eğici davranışları arttırdığını ortaya koymaktadır, yine aynı araştırma özerklik ihtiyacının boyun eğici davranışlar üzerindeki en güçlü yordayıcı olduğunu tespit etmektedir. Özerklik ihtiyacı bireyin temel psikolojik ihtiyacıdır (Deci ve Ryan, 2000), bu ihtiyaç karşılanmadığında bireyin benlik algısı da özerk olarak gelişmemektedir ve birey kendi davranışlarının sorumluluğunu diğerlerine devretmektedir. Bu bağlamda literatürde yer alan araştırmalar, destekleyici niteliktedir.

Sosyal onay ihtiyacı, *boyun eğici davranışlar üzerinde* doğrudan ve pozitif yordayıcı etkiye sahiptir ve bu iki değişken arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Literatürde yer alan diğer araştırmalar da benzer sonuçları ortaya koymaktadır; Sincar’ın (2021) lise öğrencileri örneklemini ile yürüttüğü araştırmanın bulguları incelendiğinde; öğrencilerin sosyal onay ihtiyacının tüm alt boyutları ile boyun eğici davranışlar arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulunduğu görülmektedir. Öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının, boyun eğici davranışlar üzerinde anlamlı yordayıcı bir etkisi olduğu açıklanmaktadır. Aynı doğrultuda, yapılan başka bir araştırmada (Şahan Yılmaz, 2015) ise onaylanma kaygısı, boyun eğici davranışların %21,6’sını açıklamaktadır. Endler, Minden ve North (1973) araştırmanın bulgularını destekler nitelikte; sosyal onay ihtiyacı arttıkça uyum davranışının da arttığını ortaya koymuştur. Sosyal onay ihtiyacı hisseden bireyde, çevresinde olumlu bir izlenim bırakmak amacıyla ve diğerleri tarafından reddedilmemek kazancı ile başkalarının düşüncelerine uyma isteği ortaya çıkmaktadır (Twenge ve Im, 2007).

Dışsal utanç, *boyun eğici davranışlar üzerinde* doğrudan ve pozitif yordayıcı etkiye sahiptir ve bu iki değişken arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Bu sonuca paralel olarak Türk (2023) yaptığı araştırmada; diğeri yönelimlilik şema alanı

(boyun eğicilik bu şema alanında yer almaktadır) ile dışsal utanç arasında pozitif, orta düzeyde anlamlı bir ilişki ortaya koymaktadır. Benzer sonuçlara, doğrudan dışsal utanç değil ancak utanç düzeyiyle ilişkili çalışmalarda da rastlanmaktadır. Sadıkaj ve arkadaşları (2015) sosyal anksiyete bozukluğunda boyun eğici davranışların kişilerarası algı ve utanç ile ilişkisini incelemektedir, bu araştırma sonuçlarına göre; bireyin hissettiği utanç ile boyun eğici davranışlar anlamlı bir ilişkiye sahiptir, utanç arttıkça boyun eğici davranışlar artmaktadır. Yine aynı araştırma utancın, bireyin toplumun normlarını ve geleneklerini ihlal eden; kendine yönelik olumsuz değerlendirmelerini içeren davranışlarda bulunduğu dair inançtan kaynaklandığını, diğerine göre kendini daha önemsiz algılayan bireyin, kendini önemsemeyen itaatkâr davranışlar sergileyebileceğini açıklamaktadır. İlişkili bulgulara Aksoy'un (2012) lise öğrencileri ile yaptığı çalışmada da rastlanmaktadır; boyun eğici davranışlar ile suçluluk ve utanç arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

Güç algısı, *boyun eğici davranışlar* üzerinde doğrudan ve negatif yordayıcı etkiye sahiptir ve bu iki değişken arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Benzer bir bulguya Pietromonaco ve arkadaşlarının (2020) yaptığı çalışmada rastlanmaktadır; çiftlerin tartışma sırasında daha düşük güç algılayan partnerin daha fazla boyun eğici davranış (alttan alma, tartışmadan kaçınma gibi) sergilediği açıklanmaktadır. Literatürde bu iki değişken arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen araştırmalar sınırlıdır. Birey yakın ilişkilerinde kendine yönelik yüksek güç algılıyorsa bu, diğer kişiler üzerindeki etki gücünün fazla olduğunu göstermektedir (Simpson, Farrell, Oriña ve Rothman, 2015) ancak boyun eğici davranışlar çoğunlukla sosyal kaçınma ve otorite karşısında teslimiyetle ilişkilendirilmektedir (Eren, 2019; Sarıyar, 2015).

Araştırma bulgularına göre özerk benlik algısı ve özerk-ilişkisel benlik algısı, *sosyal onay ihtiyacını* doğrudan ve negatif yönde; ilişkisel benlik algısı ise pozitif yönde yordayan değişkenler arasında yer almaktadır. Sosyal onay ihtiyacı ile ilişkisel benlik algısı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Sosyal onay ihtiyacı ile özerk benlik algısı arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki; özerk-ilişkisel benlik algısı ile arasında ise negatif yönde düşük düzeyde ilişki bulunmaktadır. Benzer şekilde Alagöz'un (2019) yaptığı araştırma da bu ilişkiyi destekleyen sonuçları sunmaktadır; benlik kurgusu ile sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişki incelenmektedir. Araştırmada yer alan bulgulara göre; sosyal onay ihtiyacı alt boyutlarından olan başkalarının yargılarına duyarlılık, ilişkisel benlik kurgusunu anlamlı düzeyde ve pozitif yönde yordamaktadır.

Başkalarının yargılarına duyarlılık, özerk benlik kurgusunu anlamlı düzeyde ve negatif yönde yordamaktadır. Sosyal onay ihtiyacının alt boyutu olan sosyal geri çekilme, özerk-ilişkisel benlik kurgusunu negatif yönde ve anlamlı olarak yordamaktadır. Şavur ise (2020) yaptığı araştırmada; benlik kurgusunun tüm alt boyutlarının (ilişkisel dikey, ilişkisel yatay, toplulukçu yatay, toplulukçu dikey, insancıl ve kişisel), sosyal onay ihtiyacını anlamlı bir şekilde yordadığını ve varyansın %7'sini açıkladığını ortaya koymuştur.

Dışsal utanç üzerinde doğrudan ve pozitif yönde yordayıcı olan tek değişken sosyal onay ihtiyacıdır ve bu iki değişken arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Gilbert (2019) bu bulguya paralel olarak; dışsal utanç deneyimleyen bireylerin, kendilerine olan duygularını, düşüncelerini diğerlerinin onayına göre şekillendirdiğini, kabul görmek için savunma mekanizması geliştirdiklerini açıklamaktadır. Şimşek (2020) dışsal utanca benzer bir değişken olan utanç kavramı ile “onay arayıcılık şeması” arasındaki ilişkinin pozitif yönde anlamlı olduğunu ortaya koymaktadır, bu sonuç araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Güç algısı değişkeni üzerinde doğrudan etkili olan değişkenler; ilişkisel benlik algısı, özerk-ilişkisel benlik algısı ve dışsal utançtır. Güç algısı ile ilişkisel benlik algısı ve özerk-ilişkisel benlik algısı ile arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Güç algısı ve ilişkisel benlik algısının birlikte artıyor olması sonucu, literatürde yer alan bilgiler ile tutarsızlık göstermektedir; bireyin algıladığı güç arttıkça diğerlerine daha az bağımlı hale gelmektedir ve birey kendine güvenen, risk alabilen davranışlar sergileme eğiliminde olmaktadır (Anderson ve Galinsky, 2006). Güç algısı yüksek bireyler, yakın ilişkilerde kendilerine dair alanı korumaktadırlar, kendilerini ihmal ve feda etmeden sınır çizerler, ilişki içinde etkili problem çözme stratejileri uygularlar (Falbo ve Peplau, 1980) ve bireyin yüksek güç algısı hissetmesi ilişkiden elde edilen doyumunu arttırmaktadır (Uslu Taş, 2020). Bireyin kişisel güç algısının yüksek düzeyde olması hem ilişkiyi hem de bireyi korumaktadır, bu bilgilerden yola çıkıldığında elde edilen bulgular, güç algısı ile özerk-ilişkisel benlik algısı arasındaki ilişkiye dair varsayımları doğrulamaktadır.

Dışsal utanç, güç algısını negatif bir şekilde yordamaktadır ve bu iki değişken arasındaki ilişki negatif yönde ve orta düzeydedir. Bireyin hissettiği dışsal utanç arttıkça, algıladığı güç azalmaktadır. Literatür incelendiğinde doğrudan bu iki kavram arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bulgu; bireyin kendini değersiz ve kusurlu olarak algıladığında, kendini düşük bir sıralamada görmesi yani utanç deneyimlemesi

(Gilbert, 1997) ile bulunduğu çevre içinde kendine dair daha düşük güç algılaması şeklinde tartışılabilir.

5.1.3. Benlik Algılarının Sosyal Onay İhtiyacı, Dışsal Utanç ve Güç Algısı Aracılığı ile Boyun Eğici Davranışları Yordamasına Yönelik Bulguların Tartışılması

Araştırmanın bu bölümünde boyun eğici davranışlar ile benlik algısı arasındaki ilişkide sosyal onay ihtiyacı, dışsal utanç ve güç algısının aracılık (tam, kısmi ve seri) analizlerinden elde edilen bulgulara değinilmektedir. Yol analizi bulguları kapsamında sırası ile; özerk benlik algısı, ilişkisel benlik algısı özerk-ilişkisel benlik algısının hangi aracı değişkenler aracılığıyla ve hangi sıralamayla boyun eğici davranışları etkilediği, sunulmuş ve tartışılmıştır.

Özerk benlik algısı, boyun eğici davranışlar üzerinde doğrudan etkilidir. Bu ilişkide sosyal onay ihtiyacının kısmi aracılık rolü bulunmaktadır. Bir başka deyişle bu bulgu, sosyal onay ihtiyacının, özerk benlik algısı ile boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkiye kısmi bir açıklama getirdiğini ancak bu ilişkinin onun dışındaki diğer etmenlerle de sürdüğünü ortaya koymaktadır. Alagöz (2019) bireyin başkalarının yargılarına duyarlı olmasının, özerk benlik algısını negatif düzeyde yordadığı sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Boduroğlu (2024) ve yaptığı çalışmada benlik ayırılma düzeyinin, sosyal onay ihtiyacı üzerinde negatif yordayıcı etkiye sahip olduğunu açıklamaktadır ve Değirmenci (2019) da benlik ayırılması ile sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkinin negatif yönde olduğunu ortaya koymuştur. Bireyin benliğinin ayırılma düzeyi, özerklikle bağlantılıdır; ayırılma, bireyin yakınlarına olan bağımlılığın azalmasıdır ve ayırılmamayan birey fikir ve davranış ortaya koyduğunda onaya ihtiyaç duymaktadır, kendi düşüncelerinde sabit kalmakta zorlanır (Bowen, 1978, 1966; Gladding, 2017; Kerr ve Bowen, 1988). Bu araştırmalar bireylerde özerk benlik algısı arttığında sosyal onay ihtiyacının azaldığı bulgusunu desteklemektedir. Başkalarının kişi hakkında ne düşündüğü benlik algısı ve sosyal rolleri etkilemektedir, olumlu izlenim bırakmak amacıyla, kişi diğerlerinin beklentilerine uymaktadır, pasif ve boyun eğici davranışlara yönelir (Leary ve Kowalski, 1990). Bu da demektir ki; benliğini özerk algılayan birey, daha az sosyal onay ihtiyacı hisseder ve böylelikle boyun eğici davranışlarında azalma olur. Seri aracılık analizinden elde edilen bilgilere göre; özerk benlik algısı, önce sosyal onay ihtiyacı sonra dışsal utanç ile boyun eğici davranışlar üzerinde anlamlı negatif yönde yordayıcı seri aracılık etkisine sahiptir. Gilbert ve arkadaşları (2009) sosyal onay ihtiyacı,

dışsal utanç ve boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkiyi ele alan bir çalışma yürütmüşlerdir; bu araştırmanın sonucuna göre sosyal onay ihtiyacı, bireyin benliğini dışsal etmenler aracılığı ile değerlendirmesine yol açmaktadır ve birey dışsal utanç hissetmektedir, bu da kişiyi yakın ilişkilerde uyum gösterme ve fikir ayrılıklarından kaçınma gibi boyun eğici davranışlara sebep olmaktadır. Bir diğer seri aracılık bulgusu ise; özerk benlik algısının, önce sosyal onay ihtiyacı, sonra sırasıyla dışsal utanç ve güç algısı ile boyun eğici davranışlar üzerinde anlamlı negatif yönde yordayıcı bir etkiye sahip olmasıdır. Özlü'nün (2024) yaptığı çalışma doğrudan bu sonucu desteklemez ancak ilişkilendirilebilir değişkenleri ele almaktadır; çocuklukta onaylamayan çevre ile sosyal kaygı arasında içselleştirilmiş utancın aracı rolünü incelemiştir, onaylamayan çevre ve utanç arasında anlamlı ilişki olduğu ortaya koyulmuştur. Bireyin onaylanmama deneyimi, diğerleri tarafından reddedilme duyarlılığını arttırmakta ve kişiyi sosyal ortamlarda incinmeye daha açık hale getirmektedir, kişi benliğini kusurlu olarak değerlendirir -utanç hisseder- ve sağlıklı baş etme mekanizmaları kullanamaz hale gelir (Gilbert, 2000; Tangney ve Dearing, 2002). Başka bir ifadeyle; bir diğerini etkileme kapasitesi olan güç algısı azalır, kendisi için işlevli olacak kararları verebilmek zorlaşmaktadır, bu da boyun eğici davranışlar sergileme eğilimin artışına sebep olmaktadır. Bu sonuç, bireyin boyun eğici davranışlarını etkileyen psikolojik süreçlerin doğrusal değil, birbirini etkileyen dinamik bir yapı halinde ele alınabileceğini ortaya koymaktadır.

İlişkisel benlik algısı, boyun eğici davranışlar üzerinde doğrudan değil dolaylı bir şekilde etkiye sahiptir. Bu ilişkide sosyal onay ihtiyacının pozitif yönde tam aracı rolü bulunmaktadır. İlişkisel benlik algısına sahip bireyler, diğerleri ile olan ilişkilerini kendi benliklerinin merkezi haline getirecek denli önemsemektedir, bu sebeple de diğerlerinin yargılarına karşı oldukça duyarlı olma eğilimi gösterirler, sosyal onay ihtiyaçları artmaktadır (Alagöz, 2019). Bireyin diğerleri tarafından onaylanma ihtiyacı yüksek olduğunda; çevresinin istek ve kararlarına uyum gösterme yani boyun eğme düzeyi artmaktadır. Mevcut araştırmadan elde edilen bulgular ilişkisel benlik algısının boyun eğici davranışlar üzerindeki etkisinin doğrudan değil; önce sosyal onay ihtiyacını arttırarak ve sonra dışsal utanç duygusunun artması ile boyun eğici davranışlar üzerinde arttırıcı bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Yukarıda ifade edildiği gibi, birey sosyal bağlamlarda kabul edilmediğini hissettiğinde, onay arayışı artar ve diğerleri tarafından kabul edilmediğini deneyimleyen kişi dışsal utanç hissetmektedir, böylelikle diğerlerine yönelik daha uysal ve geri çekilen boyun eğici davranışlar sergileme eğilimi

göstermektedir. İlişkisel benlik algısı ve boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkide güç algısı değişkenin de tam aracı rolü bulunmaktadır ve bu etki negatif yönde anlamlıdır. Kişi yakın ilişkilerinde kendine dair yüksek düzeyde güç algısı hissettiğinde, daha bağımsız ve kendi sınırlarını koruyabilen bir yapıda olmaktadır (Fablo ve Peplau, 1980) ancak ilişkisel benlik algısına sahip bireyler, diğerlerinin kararlarından ve davranışlarından etkilenmektedir ve bu da bireyin algıladığı gücü azaltmaktadır. Yukarıda yer alan bilgilerde ortaya koyulduğu gibi; kişi kendine yönelik düşük güç algıladığında boyun eğici davranışlara yönelmektedir. İlişkisel benlik algısından boyun eğiciliğe doğru açıklanan bir diğer seri aracılık ilişkisi ise; ilişkisel benlik algısının önce sosyal onay ihtiyacını, sonra sosyal onay ihtiyacı dışsal utancı, dışsal utanç güç algısını, güç algısı boyun eğici davranışları etkilemesidir. Bu bulgular, ilişkisel benlik algısının boyun eğici davranışlar üzerindeki etkisinin tamamının psikolojik ara unsurlar yoluyla gerçekleştiğini göstermektedir.

Özerk-ilişkisel benlik algısı, boyun eğici davranışlar üzerinde doğrudan bir etkiye sahip değildir ancak dolaylı etkilerle boyun eğici davranışları etkilemektedir. Bu ilişkide sosyal onay ihtiyacının ve güç algısının negatif yönde tam aracı rolü vardır. Özerk-ilişkisel benliğin boyun eğici davranışlar üzerindeki etkisinin dolaylı bir şekilde azaltıcı nitelikte olduğu görülmektedir. Daha önce belirtildiği üzere özerk-ilişkisel benliğe sahip bireyler hem sağlıklı yakın ilişkiler kurabilmektedir hem de kendine dair tutarlı ve bağımsız bir benlik algısı edinmektedir, bu sebeple birey, diğerlerinden onay alma konusunda yoğun bir istek hissetmemektedir. Düşük sosyal onay ihtiyacı ise boyun eğici davranışları azaltıcı bir etkiye sahiptir. Diğer bir ifadeyle özerk-ilişkisel benlik algısı arttıkça sosyal onay ihtiyacı azalmaktadır, sosyal onay ihtiyacı azaldıkça bireyler daha az boyun eğici davranış sergilemektedir. Özerk-ilişkisel benlik algısı önce sosyal onay ihtiyacı, sonra dışsal utanç aracılığı ile boyun eğici davranışlar üzerinde negatif bir seri aracılık etkisine sahiptir. Söz konusu önceki açıklamalarda da vurgulandığı gibi sosyal onay ihtiyacı arttığında, birey diğerleri tarafından olumsuz bir şekilde algılandığını deneyimler ve buna yönelik dışsal utanç hissetmektedir. Sonuç itibari ile; özerk-ilişkisel benlik algısı azaldıkça sosyal onay ihtiyacı artmaktadır, sosyal onay ihtiyacı arttıkça dışsal utanç artmaktadır, bu da boyun eğici davranışları arttırmaktadır. Güç algısı değişkeni de özerk-ilişkisel benlik algısı ile boyun eğici davranışlar arasında tam aracılık rolü üstlenmektedir, özerk-ilişkisel benlik algısı arttıkça bireyin hissettiği güç algısı artmaktadır, artan güç algısı bireyin boyun eğici davranışlarını azaltmaktadır. Özerk ilişkisel benlik algısı

bireyin kendi kararlarını sahiplenmesini sağlar, bu sayede güç algısı artar ve diğerlerini etkileyebilme potansiyeli taşır (Anderson ve Keltner, 2012). Bu da kurduğu yakın ilişkilerde daha az uyma davranışı sergilemesini sağlamaktadır. Özerk ilişkisel benlik algısı önce sosyal onay ihtiyacı, sonra sırası ile dışsal utanç ve güç algısı aracılığı ile boyun eğici davranışlar üzerinde negatif seri aracılık etkisine sahiptir. Bu analiz sonucunda görülmektedir ki; bireyin özerk-ilişkisel benlik algısı azaldıkça sosyal onay ihtiyacı düzeyi artmaktadır, sosyal onay ihtiyacı arttıkça dışsal utanç düzeyi artmaktadır, dışsal utanç arttıkça algılanan güç algısı azalır ve birey daha fazla boyun eğici davranış sergiler.

5.2. ÖNERİLER

5.2.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Bu araştırmanın sonucunda boyun eğici davranışları en fazla güç algısı daha sonra ise sosyal onay ve dışsal utanç değişkeninin yordadığına ulaşılmıştır. Boyun eğici davranışları azaltmak amacıyla yürütülecek araştırmalarda bu bulguların göz önünde bulundurulmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Katılımcıların boyun eğici davranışları; dışsal utanç ve güç algısı bağlamında nasıl deneyimlediğini ve anlamlandırdığını daha ayrıntılı biçimde ortaya koymak amacıyla, nitel bir çalışma planlanmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu araştırmada benlik algılarının boyun eğici davranışlar üzerindeki etkisi incelenmiştir, benlik algıları kültürel değişkenler ve aile yapısı gibi etmenler ile şekillenmektedir, bu bağlamda katılımcıların “yaşamının büyük bölümünü geçirdiği şehir” ve “aile yapısı” gibi değişkenler dikkate alınarak araştırmanın kapsamı arttırılabilir. Araştırmada ele alınan değişkenlerin her biri sosyal etkileşim bağlamında anlama bürünmekte ve bu etkileşimlerden etkilenmektedir. Bu kapsamda boyun eğici davranışların diğer değişkenler ile çiftler arası (diyardik) etkileşim düzeyinde ele alınmasının literatüre fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Boyun eğici ve teslimiyetçi davranışların bireyin kendi üzerinde ve partneri üzerindeki etkilerinin derinlemesine analiz edilmesi bütüncül bir bakış açısının geliştirilmesinde önemlidir.

5.2.2. Psikolojik Danışmanlara Yönelik Öneriler

Bu araştırmanın sonucunda boyun eğici davranışların, özerk benlik algısından ve dolaylı olarak ilişkisel, özerk-ilişkisel benlik algısından etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Aracı değişkenler (sosyal onay ihtiyacı, dışsal utanç ve güç algısı) dikkate alındığında; bireyin

yakın ilişkilerinde kendine dair algıladığı birçok psikolojik etmen dinamik bir şekilde uyma ve teslimiyet içeren davranışları etkilemektedir. Araştırma sonucunda oluşturulan model; psikolojik danışma süreçlerinde danışanın davranışlarını anlamlandırmak ve derinleştirmek amacı ile vaka formülasyonu kapsamında dikkate alınmasının önemli olacağı görülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre, benlik algısı ergenlik ve genç yetişkinlik döneminde gelişmektedir, ilerleyen yıllarda ihtiyaçlar ve davranışlar üzerinde etkili olmaktadır. Bireyin benlik algısı, kurduğu yakın ilişkilerin örüntüsünü belirlemektedir, bu sebeple ilerleyen yıllarda yaşanabilecek boyun eğici davranışları azaltmak amacıyla; ortaokul ve lise dönemindeki öğrenciler üzerinde benlik algısının gelişimini odağına alan, sosyal olarak kabul edilmeyi, görülmeyi ve onaylamayı arttıracak psikoeğitimler yürütülebilir. Buna benzer önleyici grup çalışmaları psikolojik danışmanlık merkezlerinde çeşitli yaş gruplarına yönelik olarak planlanabilir.

6. KAYNAKÇA

- Acar, E. (2024). *Ergenlerde sosyal kaygı: Boyun eğici davranışlar, sosyal onay ihtiyacı ve öz-şefkatin rolü* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Trabzon Üniversitesi, Trabzon.
- Adler, A. (2002). *İnsanı Tanıma Sanatı*. (Çev. K. Şipal). İstanbul: Say Yayınları.
<https://hajinski.com/uploads/books/files/insani-tanima-sanati-2021-01-07-162411494569.pdf>.
- Agnew, C. R., Kim, J. J., & Impett, E. A. (2019). Power in close intimate relationships. In C. R. Agnew & J. J. Harman (Eds.), *Advances in Personal Relationships: Power in Close Relationships* (pp. 192–224). Cambridge University Press.
- Akçınar, B., & Özbek, E. (2017). Benlik gelişiminin öz-yeterlik algısı ve ebeveyn davranışlarıyla ilişkisi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 20(40), 38–53.
- Akın, A. (2009). Özduyarlık ve Boyun Eğici Davranış. *Eğitim ve Bilim*, 34(152), 138-147.
- Aksoy, Y. D. (2012). *Ortaöğretim öğrencilerinde sosyal yetkinlik beklentisi düzeylerinin suçluluk, utanç, boyun eğicilik davranışı ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Alban, E. B. (2024). *Beliren yetişkinlik döneminde benliğin ayrımlaşması ile bireylerin sosyal onay ihtiyacı ve kişilerarası duyarlılık düzeyleri arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Aliakbar Foroughi, Sajad Khanjani, & Esmail Mousavi Asl. (2019). Relationship of Concern About Body Dysmorphia with External Shame, Perfectionism, and Negative Affect: The Mediating Role of Self-Compassion. *Iranian Journal of Psychiatry & Behavioral Sciences / Progress in Psychiatry & Behavioral Sciences*, 1–7.
<https://doi.org/10.5812/ijpbs.80186>
- Allan, S., & Gilbert, P. (1997). Submissive behaviour and psychopathology. *British Journal of Clinical Psychology*, 36(4), 467–488. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8260.1997.tb01255.x>

- Allan, S., ve Gilbert, P. (2002). Anger and anger expression in relation to perceptions of social rank, entrapment and depressive symptoms. *Personality and Individual Differences*, 32(3), 551–565. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(01\)00057-5](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(01)00057-5)
- Allport, G. W. (1943). The ego in contemporary psychology. *Psychological Review*, 50(5), 451–478. <https://doi.org/10.1037/h0055375>
- Allport, G. W. (1955). *Becoming: Basic considerations for a psychology of personality*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Altıntaş, A. (2015). *Üniversite öğrencilerinin benlik kurguları ile travmatik stres belirti düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Anderson, C., John, O. P., & Keltner, D. (2012). The personal sense of power. *Journal of Personality*, 80(2), 313–344. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2011.00734.x>
- Anlı, G. (2017). *Boyun eğici davranışları azaltmaya yönelik bilişsel davranışçı psiko-eğitim programının kişilerarası duyarlılık, öfke ve düşmanlık (hostilite) üzerine etkisi* [Yayımlanmamış Doktora lisans tezi], Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Apak, B. M. (2024). *İlişkisel-özerk benlik kurgusu ile utanç ve temas biçimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Haliç Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Aronson, E., Wilson, T. D., Akert, R. M., & Sommers, S. R. (2016). *Social psychology* (9th ed.). Pearson Education. Erşışim adresi: https://students.aiu.edu/submissions/profiles/resources/onlineBook/U6D2K4_Social_Psychology%202.pdf
- Asch, S. E. (1951). Effects of group pressure upon the modification and distortion of judgments. In H. Guetzkow (Ed.), *Groups, leadership and men; research in human relations* (pp. 177–190). Carnegie Press.

- Asch, S. E. (1956). Studies of independence and conformity: I. A minority of one against a unanimous majority. *Psychological Monograph: General and Applied*, 70, Whole No. 416.
- Atılğan, H. A. (2022). *Psikopatolojiye yönelik inançlar ile psikolojik yardım almaya yönelik tutum arasındaki ilişkide içsel utanç, dışsal utanç ve toplulukçuluğun rolü* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı.
- Atış, Y. (2019). *Ergenlerde sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi] Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Aydın, G. ve Çağ, P. (2017). *İlişkilerde güç algısı ölçeğini Türkçe'ye uyarlama çalışması*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 26 (2), 217-225.
- Aydın, H. B. (2024). *Mesleki eğitim merkezi öğrencilerinin benlik saygısı ile boyun eğici davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Bae, S. H., & Orlinsky, D. E. (2004). The experience of professional autonomy among psychotherapists in Korea and the United States. *International Journal of Intercultural Relations*, 28(6), 481–504. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2005.01.001>
- Balım, S., & Aydın, M. Ş. (2024). The Role of Self-Constraint, Values, and Religiosity on Judgements of the Reasonability of Lying. *Selçuk University Journal of Faculty of Letters*, 51, 323–348. <https://doi.org/10.21497/sefad.1344323>
- Banaji, M. R., & Prentice, D. A. (1994). The self in social contexts. *Annual Review of Psychology*, 45, 297–332. <https://doi.org/10.1146/annurev.ps.45.020194.001501>
- Bandura, A. (1991). Social cognitive theory of self-regulation. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 248–287. [https://doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90022-L](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90022-L)

- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173–1182.
- Baumeister, R. F. (2012). Self and identity: An introduction. In M. R. Leary & J. P. Tangney (Eds.), *Handbook of self and identity* (2nd ed., pp. 69–104). The Guilford Press.
- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). *The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation*. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497–529.
- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497–529. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.117.3.497>
- Bentler, P. M. (1990). Comparative fit indexes in structural models. *Psychological Bulletin*, 107(2), 238–246. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.107.2.238>
- Bentler, P. M., Bonett, D. G. (1980). Significance tests and goodness of fit in the analysis of covariance structures. *Psychological Bulletin*, 88(3), 588-606.
- Berber Çelik, Ç. (2010). *Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantılarının kendilik algısı ve boyun eğici davranışlar üzerine etkisi* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Blum, A. (2008). Shame and guilt, misconceptions and controversies: A critical review of the literature. *Traumatology*, 14(3), 91-102.
- Boduroğlu, H. (2024). *Benlik ayrımlaşması ve problemli sosyal medya kullanımı arasındaki ilişkide sosyal onay ihtiyacının aracı rolü* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Bollen, K. A. (1989). A new incremental fit index for general structural equation models. *Sociological Methods & Research*, 17(3), 303-316.
- Bowen, M. (1966). The use of family theory in clinical practice. *Comprehensive Psychiatry*, 7(5), 345–374.

- Bowen, M. (1978). *Family therapy in clinical practice*. New York, NY: J. Aronson.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss: Vol. 1. Attachment*. New York: Basic Books.
- Bozdağ, F., & Bilge, F. (2023). Self-Construals, adjustment problems and coping styles of internal migrant and non-migrant adolescents. *Current Psychology*, 42(7), 5265–5279. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-01889-z>
- Brezsnyak, M. & Whisman, M. A. (2004). Sexual desire and relationship functioning: The effects of marital satisfaction and power. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 30(3), 199-217. doi: 10.1080/00926230490262393
- Browne, M. W., & Cudeck, R. (1993). *Alternative ways of assessing model fit*. Sage Focus Editions, 154, 136-136.
- Budak, S., (2000). *Psikoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö., Köklü, N. (2017). *Sosyal Bilimler için İstatistik*. (19. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2020). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (28. Baskı). Pegem Akademi.
- Callow, T. J., Moffitt, R. L., & Neumann, D. L. (2021). External shame and its association with depression and anxiety: the moderating role of self-compassion. *Australian Psychologist*, 56(1), 70–80. <https://doi.org/10.1080/00050067.2021.1890984>
- Castilho, P., Pinto-Gouveia, J., Amaral, V. and Duarte, J. (2014), Recall of Threat and Submissiveness in Childhood and Psychopathology: The Mediator Effect of Self-Criticism. *Clin. Psychol. Psychother.*, 21: 73-81. <https://doi.org/10.1002/cpp.1821>
- Cheng, J. T., Tracy, J. L., Foulsham, T., Kingstone, A., & Henrich, J. (2013). Two ways to the top: Evidence that dominance and prestige are distinct yet viable avenues to social rank and influence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 104(1), 103–125. <https://doi.org/10.1037/a0030398>

- Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.
- Connan, F., Troop, N., Landau, S., Campbell, I. C., & Treasure, J. (2007). Poor social comparison and the tendency to submissive behavior in anorexia nervosa. *International Journal of Eating Disorders*, 40(8), 733–739.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4th ed.). SAGE Publications. Retrieved from https://www.ucg.ac.me/skladiste/blog_609332/objava_105202/fajlovi/Creswell.pdf
- Cromwell, R. L., & Olson, J. E. (1975). Power in small groups: A social exchange perspective. *Sociometry*, 38(4), 476–491. <https://doi.org/10.2307/3033544>
- Cross, S. E., Madson, L. (1997). Models of the self: Self-construals and gender. *Psychological Bulletin*, 122(1), 5–37. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.122.1.5>
- Crowne, D. P., & Marlowe, D. (1960). A new scale of social desirability independent of psychopathology. *Journal of Consulting Psychology*, 24(4), 349–354. <https://doi.org/10.1037/h0047358>
- Çalış, M. (2020). *Sosyal medya kullanımı ile sosyal onay ihtiyacı ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bilim Dalı.
- Çaykuş, E. T. (2020). *İlişki istikrarı: İlişkilerde güç algısı, ilişkisel alçakgönüllülük ve romantik ilişkilerde obsesyon ve kompulsiyon ilişkilerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Doktora tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çetin, A. A. (2022). *Öğretmenlerin olumsuz otomatik düşünceleri ve boyun eğici davranışlarının özyeterlik düzeylerine etkisinde benlik saygısının aracı rolü* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. İstanbul Topkapı Üniversitesi, İstanbul.
- Dagnan, D., Trower, P., & Gilbert, P. (2002). *Measuring vulnerability to threats to self-construction: The self and other scale. Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 75(3), 279–293. <https://doi.org/10.1348/147608302320365271>

- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227–268. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01
- Değirmenci, E. (2019). *Çekirdek veya geniş ailede yetişen bireylerde sosyal onay ihtiyacı ile benliğin ayrımlaşması arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Deluty, R. H. (1985). Consistency of assertive, aggressive, and submissive behavior for children. *Journal of Personality and Social Psychology*, 49(4), 1054–1065. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.49.4.1054>
- Deluty, R. H. (1985). Consistency of assertive, aggressive, and submissive behavior for children. *Journal of Personality and Social Psychology*, 49(4), 1054–1065.
- DeWall, C. N., ve Bushman, B. J. (2011). Social acceptance and rejection: The sweet and the bitter. *Current Directions in Psychological Science*, 20(4), 256–260.
- Dissanayake, D. M. S., & Jayawardana, A. K. L. (2023). The impact of personal sense of power on unethical decision-making: a moderated mediation model of love of money motive and power distance orientation. *Decision* (0304-0941), 50(1), 19–34. <https://doi.org/10.1007/s40622-023-00340-5>
- Dolan R. J. (2002). Emotion, cognition, and behavior. *Science (New York, N.Y.)*, 298(5596), 1191–1194. <https://doi.org/10.1126/science.1076358>
- Dönmez, B. ve Demirtaş, H. (2009). Lise öğretmenlerinin boyun eğici davranışlarına ilişkin algıları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2): 445-456.
- Dönmez, B., & Demirtaş, H. (2009). Lise Öğretmenlerinin Boyun Eğici Davranışlarına İlişkin Algıları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 445-456
- Dunbar, R. I. M. (1998). *The social brain hypothesis*. *Evolutionary Anthropology*, 6(5), 178–190.

- Ediş, S. (2020). *Aleksitiminin sosyodemografik özelliklere göre suçluluk ve utanç duygusuyla olan ilişkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. skdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ekman, P. (1992). An argument for basic emotions. *Cognition & Emotion*, 6(3–4), 169–200. <https://doi.org/10.1080/02699939208411068>
- Endler, N. S., Minden, H. A., & North, C. (1973). The effects of reinforcement and social approval on conforming behaviour. *European Journal of Social Psychology*, 3(3), 308–315. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2420030308>
- Ercengiz, M. (2013). *İlköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin yıldırma (mobbing) algılayışları ile boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Erdoğan, D. (2016). *Lise ğrencilerinin boyun eğici davranışlarında depresyon ve dürtüsellik düzeylerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erdoğan, D. (2016). *Lise ğrencilerinin boyun eğici davranışlarında depresyon ve dürtüsellik düzeylerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi] Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eren, M. (2019). *niversite ğrencilerinin boyun eğici davranışı ile sosyal anksiyete ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi] Trabzon Üniversitesi, Trabzon.
- Ergül, . (2019). *niversite ğrencilerinde çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile kişilerarası duyarlılık ve sosyal onay ihtiyaı arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York: Norton.

- Erol Öngen, D. (2006). The relationships between self-criticism, submissive behavior and depression among Turkish adolescents. *Personality and Individual Differences*, 41(5), 793–800. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2006.03.013>
- Falbo, T., & Peplau, L. A. (1980). Power strategies in intimate relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 38(4), 618–628. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.38.4.618>
- Farshad, M. R., & Samavi, S. A. (2022). External shame and self-criticism in married women: The mediating role of cognitive fusion and experiential avoidance. *Women's Health Bulletin*, 9(4), 216–223. <https://doi.org/10.30476/WHB.2022.96102.1187>
- Festinger, L. (1954). A theory of social comparison processes. *Human Relations*, 7(2), 117–140. <https://doi.org/10.1177/001872675400700202>
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using SPSS*. Sage Publications. Retrieved from: <http://repo.darmajaya.ac.id/5678/1/Discovering%20Statistics%20Using%20IBM%20SPSS%20Statistics%20%28%20PDFDrive%20%29.pdf>
- Fischer, A. H., Manstead, A. S. R., Mosquera, P. M. R., & Van Vianen, A. E. M. (2004). Gender and culture differences in emotion. *Emotion*, 4(1), 87–94.
- French, J. R. P., Jr., & Raven, B. (1959). The bases of social power. In D. Cartwright (Ed.), *Studies in social power* (pp. 150–167). University of Michigan Press.
- Galinsky, A. D., Magee, J. C., Inesi, M. E., & Gruenfeld, D. H. (2006). Power and perspectives not taken. *Psychological Science*, 17(12), 1068–1074. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2006.01824.x>
- Galinsky, A.D., Magee, J.C., Inesi, M.E. & Gruenfeld, D.H. (2006). Power and perspectives not taken. *Psychological Science*, 17, 1068–1074.
- Gedik, R. (2024). *Genç yetişkinlikte sosyotelizm, sosyal ve empatik öz yeterlik algısı ve sosyal onay ihtiyacı: Bağlanma stilleri ve kimlik algısının etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Gilbert, P. (1997). The evolution of social attractiveness and its role in shame, humiliation, guilt and therapy. *British Journal of Medical Psychology*, 70(2), 113–147. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8341.1997.tb01893.x>
- Gilbert, P. (1997). The evolution of social attractiveness and its role in shame, humiliation, guilt and therapy. *British Journal of Medical Psychology*, 70(2), 113-147.
- Gilbert, P. (1998). What is shame? Some core issues and controversies. P. Gilbert ve B. Andrews (Ed.), *Shame: Interpersonal behavior, psychopathology, and culture* içinde (ss. 3-38). Oxford University Press.
- Gilbert, P. (2000). The relationship of shame, social anxiety, and depression: The role of the evaluation of social rank. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 7(3), 174–189.
- Gilbert, P. (2003). Evolution, social roles, and the differences in shame and guilt. *Social Research: An International Quarterly*, 70(4), 1205-1230.
- Gilbert, P. (2019). Distinguishing shame, humiliation and guilt: An evolutionary functional analysis and compassion-focused interventions. In C. H. Mayer & E. Vanderheiden (Eds.), *The bright side of shame: Transforming and growing through practical applications in cultural contexts* (pp. 413–431). Springer.
- Gilbert, P. (2019). Distinguishing shame, humiliation and guilt: An evolutionary functional analysis and compassion focused interventions. C. H. Mayer ve E. Vanderheiden (Ed.) *The bright side of shame: Transforming and growing through practical applications in cultural contexts* içinde (ss. 413-431). Springer.
- Gilbert, P., & Allan, S. (1994). Assertiveness, submissive behaviour and social comparison. *British Journal of Clinical Psychology*, 33(3), 295-306. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8260.1994.tb01125.x>
- Gilbert, P., & Trent, D. (1991). *Depression in relation to submission and other rank related attributes*. Manuscript submitted for publicatio.
- Gilbert, P., Cheung, M. S.-P., Grandfield, T., Campey, F., ve Irons, C. (2003). 'Assessment Recall of Threat and Submissiveness in Childhood: Development of A New Scale and Its

Relationship with Depression, Social Comparison and Shame', *Clinical Psychology and Psychotherapy*, Vol.10, pp. 108-115.

Gilbert, P., Cheung, M. S.-P., Granfield, T., Campey, F., & Irons, C. (2003). Assessment recall of threat and submissiveness in childhood: Development of a new scale and its relationship with depression, social comparison and shame. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 10(2), 108–115.

Gilbert, P., Cheung, M.S.-P., Grandfield, T., Campey, F. and Irons, C. (2003), Recall of threat and submissiveness in childhood: development of a new scale and its relationship with depression, social comparison and shame. *Clin. Psychol. Psychother.*, 10: 108-115. <https://doi.org/10.1002/cpp.359>

Gilbert, P., McEwan, K., Bellew, R., Mills, A., & Gale, C. (2009). The dark side of competition: How competitive behaviour and striving to avoid inferiority are linked to depression, anxiety, stress and self-harm. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 82(2), 123–136. <https://doi.org/10.1348/147608308X379806>

Gilbert, P.T. (1995). Power, social rank and depression: Comments on Price & Gardner. *British Journal of Medical Psychology*, 68, 211-215.

Gilligan, C. (1982). *In a different voice: Psychological theory and women's development*. Harvard University Press.

Gladding, S. T. (2017). Aile Terapisi; Tarihi, kuram ve uygulamaları. Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları.

Goldhamer, H., & Shils, E. A. (1939). Types of power and status. *American Journal of Sociology*, 45(2), 171–182. <https://doi.org/10.1086/218208>

Gordon, A. M., & Chen, S. (2013). Does Power Help or Hurt? The Moderating Role of Self–Other Focus on Power and Perspective-Taking in Romantic Relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 39(8), 1097-1110. <https://doi.org/10.1177/0146167213490031>

- Görgülü, T. (2009). *Tutuklu ve hükümlü erkek bireylerin depresyon düzeyleri, boyun eğici davranışları ve intihar olasılıklarının incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Guo, Z., Xu, T., & Li, H. (2025). The Moderating Effect of Self-Constraint on the Relationship Between Mindfulness and Forgiveness. *Behavioral Sciences* (2076-328X), 15(2), 195. <https://doi.org/10.3390/bs15020195>
- Güçlü, E. (2023). *Yetişkinlerde duygusal yeme davranışının genel aidiyet, sosyal onay ihtiyacı ve algılanan ebeveyn red-kabulü ile ilişkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yakın Doğu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Lefkoşa.
- Gülep, Z. P. (2017). *Lise öğrencilerinin üstbilişlerinde boyun eğici davranışların ve akademik erteleme incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi] Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Gündüz, M. (2018). *Psikolojik danışman adaylarının stresle başa çıkma tarzlarının çok yönlü eylemli kişilik özelliklerine, öznel iyi oluşlarına ve risk faktörlerine göre incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Güner, B. (2022). *Ortaöğretim öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacı, psikolojik iyi oluş ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkilerin yordanması: Gümüşhane ili örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Haaken, J. (1993). From Al-Anon to ACOA: Codependence and the reconstruction of care giving. *Signs*, 18(2), 321-345.
- Hacıbayramoğlu, S. (2021). *İnternet bağımlılığı, benlik saygısı ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Kent Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Harlow: Pearson New International Edition.

- Hamurcu, H. ve Sargın, N. (2011). Lise Öğrencilerinin Boyun Eğme Davranışları ve Psikolojik İhtiyaçları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31, 71-187.
- Hao Zhou & Hao He (2020) Exploring Role of Personal Sense of Power in Facilitation of Employee Creativity: A Dual Mediation Model Based on the Derivative View of Self-Determination Theory. *Psychology Research and Behavior Management*, 13:, 517-527.
- Haq, B. U., Hassan, M. (2023). Impact of fear of negative evaluation, submissiveness and rejection sensitivity on university students. *Advanced Psychological Research*, 1(1), 34–48
- Harvey, S. M., Beckman, L. J., Browner, C. H., & Sherman, C. A. (2002). Relationship power, decision making, and sexual relations: An exploratory study with couples of Mexican origin. *Journal of Sex Research*, 39(4), 284- 291. doi: <https://doi.org/10.1080/00224490209552152>
- Hofmann, S. G., ve DiBartolo, P. M. (2010). Introduction: toward an understanding of social anxiety disorder. S. G. Hofmann., P. M. DiBartolo (Eds.). *Social anxiety: clinical, developmental, and social perspectives*. Oxford, UK: Elsevier/Academic.
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1–55.
- Huang, S. (2007). *Development of a coach power base inventory in Taiwan* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. United States Sports Academy, Daphne, Alabama.
- Hughes-Hummer, C., Martsof, D. S. ve Zeller, R. A. (1998). Development and testing of the Codependency Assessment Tool. *Archives of Psychiatric Nursing*, 6(24), 264-72.
- Huston, T. (1983). Power. In H. H. Kelley, E. Berscheid, A. Christensen, J. Harvey, T. Huston, G. Levinger, E. McClintock, A. Peplau, & D. Peterson (Eds.), *Close relationships* (pp. 169–219). New York: Freeman.

- Hyun, S., & Ku, X. (2020). How does power affect happiness and mental illness? The mediating role of proactive coping. *Cogent Psychology*, 7(1), 1844515. <https://doi.org/10.1080/23311908.2020.1844515>
- James, W. (1890). *The principles of psychology* (Vol. 1). New York: Henry Holt and Company.
- James, W. (1950). *The Principles of psychology*. Vol 1. Reprint Edition, Dover Publications.
- Johnson, T. P., & Van de Vijver, F. J. R. (2003). Social desirability in cross-cultural research. In J. A. Harkness, F. J. R. Van de Vijver, & P. P. Mohler (Eds.), *Cross-cultural survey methods* (pp. 195–204). Hoboken, NJ: Wiley.
- Jöreskog, K. G., Sörbom, D. (1988). LISREL 7: A guide to the program and applications. Chicago,IL: SPSS Inc
- Kaçar, S. (2021). *Yetişkin bireylerde benlik saygısı, boyun eğici davranış ve karakter özelliklerinin bağlanma stillerine göre incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. İstanbul Gedik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Kağıtçıbaşı, C. (2013). Ebeveynlik ve Özerk-İlişkili Benlik. *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi* (s.184-203). Mahwah,NJ: Erlbaum.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1990). *Family and self: Cross-cultural perspectives*. In H. Selçuk & Ç. Kağıtçıbaşı (Eds.), *Personality development across cultures* (pp. 173–186). Lawrence Erlbaum.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). Özerk-İlişkisel Benlik: Yeni Bir Sentez. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11(37), 36–44. Erişim adresi: <https://psikolog.org.tr/tr/yayinlar/dergiler/1031828/tpd1300443319960000m000275.pdf>
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). The autonomous-relational self: A new synthesis. *European Psychologist*, 1(3), 180-186. <https://doi.org/10.1027/1016-9040.1.3.180>
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2005). Autonomy and relatedness in cultural context: Implications for self and family. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 36(4), 403–422. <https://doi.org/10.1177/0022022105275959>

- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Benlik, aile ve insan gelişimi: Kültürel psikoloji*. (2.bs.). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kahraman, M., & İkiz, F. E. (2021). Ergenlerin Ebeveyn Duygusal Erişilebilirliği, Benlik Kurgusu ve Bilişsel Esneklik Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Buca Faculty of Education Journal / Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 52, 58–76.
- Kaiser, H. F. (1974). An index of factorial simplicity. *Psychometrika*, 39(1), 31–36. <https://doi.org/10.1007/BF02291575>
- Kaptan, N. (2018). *Benlik kurguları açısından ilişki tarzlarının incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karakaş, R. (2023). *Ergenlerde sosyal onay ihtiyacı, risk alma davranışları, depresyon ve akran ilişkileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Arel Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Karakoc, B. (2023). *Lise son sınıf öğrencilerinde sınav kaygısı ile olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Karakoc, B. (2023). *Lise son sınıf öğrencilerinde sınav kaygısı ile olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Karaşar, B. & Öğülmüş, S. (2016). Sosyal onay ihtiyacı ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik analizi. *Ege Eğitim Dergisi*, 17(1), 84-104.
- Karaşar, B., & Öğülmüş, S. (2016). Need For Social Approval Scale: The Validity and Reliability. *Ege Journal of Education*. 17 (1). 84-104.
- Karremans, J. C., & Smith, P. K. (2010). Having the Power to Forgive: When the Experience of Power Increases Interpersonal Forgiveness. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 36(8), 1010-1023. <https://doi.org/10.1177/0146167210376761>

- Kayan, H. G. (2012). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin saldırganlık ve boyun eğici davranışlarının algılanan anne-baba tutumları açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kaygısız, F. (2019). *Ergenlerin psikolojik sağlamlıklarının boyun eğici davranışlar ve öz anlayış açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi] Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Kaynak Malatyalı, M. (2014). *Evli çiftlerde algılanan gücün bağlanma boyutları ve yatırım modeli değişkenleri açısından incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Kaytanoğlu, H. (2021). *Genç yetişkinlerde sosyal onay ihtiyacı, beden memnuniyeti ve sosyal medya kullanım amaçlarının sosyal medya bağımlılığı ile ilişkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.
- Keen, N., George, D., Scragg, P., & Peters, E. (2017). The role of shame in people with a diagnosis of schizophrenia. *The British journal of clinical psychology*, 56(2), 115–129. <https://doi.org/10.1111/bjc.12125>
- Kelley, H. H., Holmes, J. G., Kerr, N. L., Reis, H. T., Rusbult, C. E., & Van Lange, P. A. M. (2003). An atlas of interpersonal situations. Cambridge, UK: Cambridge University.
- Anderson, C., & Galinsky, A. D. (2006). Power, optimism, and risk-taking. *European Journal of Social Psychology*, 36(4), 511–536. <https://doi.org/10.1002/ejsp.324>
- Keltner, D. & Harker, L. (1998). The forms and functions of the nonverbal signal of shame. P. Gilbert & B. Andrews (Ed.), *Shame: Interpersonal behaviour, psychopathology and culture* (s. 78-98). New York: Oxford University Press.
- Keltner, D. (1995). Signs of appeasement: Evidence for the distinct displays of embarrassment, amusement, and shame. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68(3), 441-454.
- Keltner, D., Gruenfeld, D. H., & Anderson, C. (2003). Power, approach, and inhibition. *Psychological Review*, 110(2), 265–284. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.110.2.265>

- Kerr, M. E., & Bowen, M. (1988). *Family evaluation*. New York, NY: W. W. Norton & Company.
- Ketenci, H. (2023). *Evlilik doyumunun evlilikte güç algısı ve bağışlayıcılık açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kim, J.J., Gerrish, R., Gilbert, P. and Kirby, J.N. (2021), Stressed, depressed, and rank obsessed: Individual differences in compassion and neuroticism predispose towards rank-based depressive symptomatology. *Psychol Psychother Theory Res Pract*, 94: 188-211. <https://doi.org/10.1111/papt.12270>
- Kim, S., Thibodeau, R. ve Jorgensen, R. S. (2011). Shame, guilt, and depressive symptoms: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 137(1), 68- 96
- Kim, S., Thibodeau, R., & Jorgensen, R. S. (2011). Shame, guilt, and depressive symptoms: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 137(1), 68–96. <https://doi.org/10.1037/a0021466>
- Kline, R. B. (2016). *Principles and practice of structuralequation modeling* (3th ed.). New York: The GuilfordPress.
- Knudson-Martin, C., Mahoney, A. R. (2009). *Couples, gender, and power: Creating change in intimate relationships*. Springer Publishing Company.
- Koç Yıldırım, P., Yıldırım, E., Otrar, M., Şirin, A. (2016). Ergenlerde Psikolojik Dayanıklılık ile Benlik Kurgusu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 42(42), 277-297. <https://doi.org/10.15285/ebd.58203>
- Kökdemir, G. Y. (2023). *Orta yetişkinlik döneminde materyalizm: Üretkenlik ve psikolojik iyi oluş ile arasındaki ilişkide öz duyarlılık ve sosyal onay ihtiyacının aracı etkileri* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

- Körner, R. (2023). *Advances on personal sense of power: How people experience power, how it affects self-evaluations, and how it pervades close relationships* [Doctoral dissertation]. Martin Luther University of Halle-Wittenberg.
- Kraus, M. W., Chen, S., & Keltner, D. (2011). The power to be me: Power elevates self-concept consistency and authenticity. *Journal of Experimental Social Psychology*, 47(5), 974–980. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2011.03.017>
- Kutlu, Z. S. (2014). *Lise 9. sınıf öğrencilerinin zorbalık düzeylerinin problem çözme becerisi ve boyun eğici davranışları ile ilişkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Lachman, M. E., & Weaver, S. L. (1998). The sense of control as a moderator of social class differences in health and well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(3), 763–773. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.74.3.763>
- Lalwani, A. K., Shavitt, S., & Johnson, T. (2006). What is the relation between cultural orientation and socially desirable responding? *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(1), 165–178. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.90.1.165>
- Leach, S., & Weick, M. (2020). Taking charge of one's feelings: Sense of power and affect regulation. *Personality and Individual Differences*, 161, 109958. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.109958>
- Leary, M. R., & Kowalski, R. M. (1990). Impression management: A literature review and two-component model. *Psychological Bulletin*, 107(1), 34–47. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.107.1.34>
- Leite, W. L., & Beretvas, S. N. (2005). Validation of scores on the marlowe-crowne social desirability scale and the balanced inventory of desirable responding. *Educational and Psychological Measurement*, 65(1), 140-154.
- Leite, W. L., ve Beretvas, S. N. (2005). Validation of scores on the Marlowe-Crowne social desirability scale and the balanced inventory of desirable responding. *Educational and Psychological Measurement*, 65(1), 140–154. <https://doi.org/10.1177/0013164404267285>

- Lennon, C. A., Stewart, A. L., & Ledermann, T. (2012). The role of power in intimate relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 30(1), 95-114.
- Lennon, C. A., Stewart, A. L., & Ledermann, T. (2013). The role of power in intimate relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 30(1), 95-114. <https://doi.org/10.1177/0265407512452990>
- Lin, C. Y. C., & Fu, V. R. (1990). *A comparison of child-rearing practices among Chinese, immigrant Chinese, and Caucasian-American parents*. *Child Development*, 61(3), 749-763. <https://doi.org/10.2307/1131104>
- Lindsay-Hartz, J. (1984). Contrasting experiences of shame and guilt. *American Behavioral Scientist*, 27, 689-704.
- Markus, H. R., & Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review*, 98(2), 224-253. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.98.2.224>
- Marta-Simões, J., Ferreira, C., & Mendes, A. L. (2016). Exploring the effect of external shame on body appreciation among Portuguese young adults: The role of self-compassion. *Eating Behaviors*, 23, 174-179. <https://doi.org/10.1016/j.eatbeh.2016.10.006>
- Martens, J. P., Tracy, J. L. ve Shariff, A. F. (2012). Status signals: Adaptive benefits of displaying and observing the nonverbal expressions of pride and shame. *Cognition and Emotion*, 26(3), 390-406.
- Maslow, A. H. (1943). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396.
- Maslow, A. H. (1954). *Motivation and personality*. New York: Harper ve Row.
- Matos, M., Pinto-Gouveia, J., & Gilbert, P. (2013). The effect of shame and shame memories on paranoid ideation and social anxiety. *Clinical psychology & psychotherapy*, 20(4), 334-349. <https://doi.org/10.1002/cpp.1766> Formun Üstü
- Matos, M., Pinto-Gouveia, J., Gilbert, P., Duarte, C. ve Figueiredo, C. (2015). *The other as shamer scale-2: Development and validation of a short version of a measure of external shame*. *Personality and Individual Differences*, 74, 6-11.

- Matos-Pina, I., Trindade, I. A., & Ferreira, C. (2022). Internal and External Shame in Healthy and Chronically Ill Samples: Exploring Links to Psychological Health. *Journal of Clinical Psychology in Medical Settings*, 29(2), 412–420. <https://doi.org/10.1007/s10880-022-09855-y>
- Matsumoto, D. (1999). Culture and self: An empirical assessment of Markus and Kitayama's theory of independent and interdependent self-construal. *Asian Journal of Social Psychology*, 2(3), 289–310. <https://doi.org/10.1111/1467-839X.00042>
- McClelland, D. C. (1961). *The Achieving Society*. New York: Van Nostrand Reinhold
- Melo, D., Oliveira, S., & Ferreira, C. (2020) The link between external and internal shame and binge eating: the mediating role of body image related shame and cognitive fusion. *Eating and Weight Disorders Studies*. 25:1703–10.
- Middleton, K. L., & Jones, J. L. (2000). Socially desirable response sets: The impact of country culture. *Psychology & Marketing*, 17(2), 149–163.
- Milgram, S. (1963). Behavioral study of obedience. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 67(4), 371–378. <https://doi.org/10.1037/h0040525>
- Milgram, S. (1974). *Obedience to authority: An experimental view*. USA: HarperCollins
- Misailidi, P. (2020). Understanding internal and external shame in childhood: the role of theory of mind. *European Journal of Developmental Psychology*, 17(1), 19–36. <https://doi.org/10.1080/17405629.2018.1514296>
- Morrison, A. (1989). *Shame, the underside of narcissism*. Analytic Press.
- Morrison, A. (1994). The breadth and boundaries of a self- psychological immersion in shame a one-and-a-half- person perspective, *Psychoanalytic Dialogues*, 4(1), 19-35.
- Moulton, P., Moulton, M., & Roach, S. (1998). Eating disorders: A means for seeking approval? *Eating Disorders: The Journal of Treatment & Prevention*, 6(4), 319–327. <https://doi.org/10.1080/10640269808249268>

- Muris, P., & Meesters, C. (2014). Small or big in the eyes of the other: On the developmental psychopathology of self-conscious emotions as shame, guilt, and pride. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 17(1), 19–40. <https://doi.org/10.1007/s10567-013-0137-z>
- Murray, H. A. (1938). *Explorations in personality*. New York: Oxford University Press.
- Muştucu, Z., & Yavuzer, N. (2022). Kullanılan savunma mekanizmalarında benlik kurgularının etkisi: Evli ve bekar bireylerin karşılaştırılması üzerine bir çalışma. *International Journal of Education, Art and Social Science (IJEASS)*, 5(1), 21–39.
- National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine. (2019). *The promise of adolescence: Realizing opportunity for all youth*. The National Academies Press. <https://doi.org/10.17226/25388>
- O'Connor, L. E., Berry, J. W., Weiss, J., & Gilbert, P. (2002). Guilt, fear, submission, and empathy in depression. *Journal of Affective Disorders*, 71(1–3), 19–27. [https://doi.org/10.1016/S0165-0327\(01\)00408-6](https://doi.org/10.1016/S0165-0327(01)00408-6)
- Okur, B. (2020). *Üniversite öğrencilerinin boyun eğcilik düzeyleri ile sosyal onay ihtiyacı ve Makyavelizm düzeyleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Doğu Akdeniz Üniversitesi, Gazimağusa.
- Oruçlular, Y. (2013). *Vücut algısının aracı rolü üzerinden özerk-ilişkisel benlik özellikleri ve yeme tutumu ilişkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özçelik, M. B. (2020). *Çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile boyun eğici davranışlar arasındaki ilişki: Benlik saygısının aracı rolü* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Özdemir, E. D. (2019). *Hemşirelerde boyun eğici davranışlar ile örgütsel adalet ve örgüt kültürü ilişkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Özdemir, H. D. (2020). *Bağlanma stilleri ile partner şiddeti arasındaki ilişkide öz-anlayışın ve boyun eğici davranışın aracılık rolü* [Yayımlanmamış doktora tezi]. İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.
- Özdemir, M. (2024). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik kırılganlık, sosyal onay ihtiyacı ve iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Erzurum.
- Özdemir, Y. (2012). Ergenlerin öznel iyi oluşlarının özerk, ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurguları açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(38), 188- 198.
- Özer, M. (2011). *Suçluluk-utanç, bağlanma, algılanan ebeveynlik (anne) tarzı ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kara Harp Okulu, Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Pallant, J. (2020). *SPSS Survival Manual: A Step by Step Guide to Data Analysis Using IBM SPSS*. McGraw-Hill Education.
https://vle.upm.edu.ph/pluginfile.php/203943/mod_resource/content/1/spss-survival-manual-a-step-by-step-guide-to-data-analysis-using-spss-for-windows-3rd-edition-aug-2007-2.pdf
- Patel, T. A., Cogle, J. R. (2023). Submissive behavior as a transdiagnostic construct: Associations with internalizing symptoms and distress intolerance. *Journal of Clinical Psychology*, 79, 1314–1327. <https://doi.org/10.1002/jclp.23478>
- Pearson, K. A., Watkins, E. R., & Mullan, E. G. (2010). Submissive interpersonal style mediates the effect of brooding on future depressive symptoms. *Behaviour Research and Therapy*, 48(10), 966–973. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2010.05.029>
- Pietromonaco, P. R., Overall, N. C., Beck, L. A., & Powers, S. I. (2020). Is Low Power Associated With Submission During Marital Conflict? Moderating Roles of Gender and Traditional Gender Role Beliefs. *Social Psychological and Personality Science*, 12(2), 165-175. <https://doi.org/10.1177/1948550620904609>

- Pinto-Gouveia, J., Matos, M., Castilho, P. and Xavier, A. (2014), Differences between Depression and Paranoia: The Role of Emotional Memories Shame and Subordination. *Clin. Psychol. Psychother.* 21: 49-61. <https://doi.org/10.1002/cpp.1818>
- Preacher, K. J., Hayes, A. F. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behavior Research Methods*, 40(3), 879–891.
- Rafaeli, E., Bernstein, D. P. & Young, J. E. (2021). *Şema terapi ayırıcı özellikler* (Çev. Ed. H. A. Karaosmanoğlu ve N. Azizlerli). Psikonet.
- Raven, B. H. (2008). The bases of power and the power/interaction model of interpersonal influence. *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 8(1), 1– 22. doi: 10.1111/j.1530-2415.2008.00159.x
- Ridgeway, C. L. (2011). *Framed by gender: How gender inequality persists in the modern world*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199755776.001.0001>
- Roediger, E. (2020). *Yaşam tuzakları için şema terapi* (Çev. A. Gündoğdu ve G. Çaylak). Psikonet.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton University Press.
- Ryan, R. M. (1993). *Agency and organization: Intrinsic motivation, autonomy, and the self in psychological development*. In J. E. Jacobs (Ed.), *Nebraska Symposium on Motivation: Developmental perspectives on motivation* (Vol. 40, pp. 1–56). University of Nebraska Press.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68–78. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>
- Sadikaj, G., Moskowitz, D. S., Russell, J. J., & Zuroff, D. C. (2015). Submissiveness in social anxiety disorder: the role of interpersonal perception and embarrassment. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 34(1), 1-27.

- Safi, O. A., & Erdem, G. (2024). The Cultural Self-Construals and the Romantic Relationship Experiences of Turkish Young Adults. *International Journal of Systemic Therapy*, 35(1), 108–126. <https://doi.org/10.1080/2692398X.2023.2224716>
- Sajadian, M., Younesi, S. J., Jafari, P., Azkhosh, M., Yarandi, R. B., & Kordbagheri, M. (2024). Shame, fear of compassion, self-criticism, and self-reassurance mediate the effect of early life events on emotional disorders among male prisoners: A structural equation modeling analysis. *Acta psychologica*, 242, 104116. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2023.104116>
- Sapan, D. (2021). *Yetişkinlerde cinsel işlev ile suçluluk ve utanç duyguları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Sarıkabak, H. (2024). *Evlilik ilişkilerinde eşitliğin yordayıcısı olarak güç algısı* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Sarıyar, B. (2015). *Lise öğrencisi ergenlerde atılganlık, sosyal fobi ve boyun eğici davranışları arasındaki ilişki* [Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi] Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Satıcı, S. A., Yılmaz, F. B., Karaağaç, Z. G., & Okur, S. (2024). From childhood psychological maltreatment to fear of happiness: Exploring the serial mediation of external shame and family communication. *Children and Youth Services Review*, 157. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2023.107425>
- Sayar, B. (2012). *Üniversite öğrencilerinin mizah tarzları ile umutsuzluk ve boyun eğici davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Sekizkardeş, N. G. (2024). *Yetişkin bireylerde değer odaklı yaşam düzeylerinin sosyal kaygı ile utanç duygusu arasındaki ilişkideki moderatör etkisinin incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Haliç Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.

- Sherman, R. (1983). The power dimension in the family: A synthesis of Alderian perspectives. *American Journal of Family Therapy*, 11, 43–53.
- Shim, J. Y. (2019). How do the dynamics of shame influence smartphone addiction of Korean Christian adolescents? A study based on external and internal shame. *Mental Health, Religion & Culture*, 22(3), 293–304. <https://doi.org/10.1080/13674676.2019.1618804>
- Silfver, M. (2007). Coping with Guilt and Shame: A Narrative Approach. *Journal of Moral Education*, 36(2), 170-179.
- Simpson, J. A., Farrell, A. K., Oriña, M. M., & Rothman, A. J. (2015). Power and social influence in relationships. In M. Mikulincer, P. R. Shaver, J. A. Simpson, & J. F. Dovidio (Eds.), *APA handbook of personality and social psychology, Vol. 3. Interpersonal relations* (pp. 393–420). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/14344-015>
- Sincar, Y. B. (2021). *Sportif etkinlikler kapsamında lise öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı ile boyun eğici davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Batman Üniversitesi, Batman.
- Singelis, T. M. (1994). The measurement of independent and interdependent self-construals. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 20(5), 580–591. <https://doi.org/10.1177/0146167294205014>
- Sorensen, C. A. C., & Bijsterbosch, J. (2021). *Exploring Associations Between Social Appearance Anxiety, External Shame and Body Dissatisfaction*. Thesis.
- Sosik, J. J. and Dinger, S. L. (2007). Relationships between leadership style and vision content: the moderating role of need for social approval, selfmonitoring, and need for social power. *The Leadership Quarterly*, 18, 134– 153.
- Steinberg, L. (2014). *Age of opportunity: Lessons from the new science of adolescence*. Houghton Mifflin Harcourt.
- Steinberg, L., & Silverberg, S. B. (1986). The vicissitudes of autonomy in early adolescence. *Child Development*, 57(4), 841–851. <https://doi.org/10.2307/1130366>

- Sturman, E. D. (2011). Involuntary subordination and its relation to personality, mood, and submissive behavior. *Psychological Assessment*, 23(1), 262–276. <https://doi.org/10.1037/a0021499>
- Sucu, E. N. (2023). *Üniversite öğrencilerinde sosyal kaygı, sosyal onay ihtiyacı ve mükemmeliyetçilik düzeylerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yakın Doğu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Sünbül, M. G. (2021). *Üniversite öğrencilerinin beden imgesi, baş etme stratejileri ile narsistik özellikler ve boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkilerin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Şahan Yılmaz, B. (2015). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranışlarının Yordayıcıları. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5(43), 82-94.
- Şahin Ekim, S. (2023). *Benlik saygısı ve sosyal kaygının boyun eğici davranışlar ile ilişkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Şahin, N.H., Şahin, N. (1992). *Adolescent Guilt, Shame and Depression in Relation to Sociotropy and Autonomy*. Paper presented at the World Congress of Cognitive Therapy, June 17-23, Toronto, Canada.
- Şavur, İ. (2020). *Üniversite öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacı: Yetiştirilme tutumlarına yönelik algı ve benlik kurgusunun rolü* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Şeleci, Z. (2014). *Evli bireylerde bağlanma stilleri ile boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şen, E. (2023). *Benlik saygısı, boyun eğici davranışlar, romantik ilişkilerde algılanan istismar ve ilişki doyumu* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Trabzon Üniversitesi, Trabzon.
- Şimşek, B. (2020). *Obsesif kompulsif bozukluk tanısı almış bireylerdeki onay arama şemasının, utanç ve suçluluk duygularının varlığı ile obsesif kompulsif bozukluk tanısı almayan*

bireylerdeki onay arama şemasının, utanç ve suçluluk duygularının varlığının karşılaştırılması [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (6. baskı). Pearson Education. Retrieved from: https://hispl.htm.ch/pluginfile.php/77114/mod_resource/content/0/Using%20Multivariate%20Statistics%20%28Tabachnick%20and%20Fidell%29.pdf

Tangney, J. P. (2005). The self-conscious emotions: Shame, guilt, embarrassment and pride. T. Dalgleish ve M. J. Power (Ed.), *Handbook of cognition and emotion* içinde (ss. 451-568). John Wiley & Sons.

Tangney, J. P. ve Dearing, R. (2002). *Shame and guilt*. Guilford Press.

Tangney, J. P., & Dearing, R. L. (2002). *Shame and guilt*. Guilford Press.

Tangney, J. P., Miller, R. S., Flicker, L., & Barlow, D. H. (1996). Are shame, guilt, and embarrassment distinct emotions? *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(6), 1256–1269. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.70.6.1256>

Teroni, F., & Deonna, J. A. (2008). Differentiating shame from guilt. *Consciousness and Cognition*, 17(3), 725–740. <https://doi.org/10.1016/j.concog.2008.02.002>

Thibaut, J. W., & Kelley, H. H. (1959). *The social psychology of groups*. New York: Wiley.

Tiftikçigil, Ö. (2025). *Çocukluk çağı travmaları ile utanç ve suçluluk duyguları arasındaki ilişkide nesne ilişkilerinin aracı rolü* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Gedik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Tooby, J., & Cosmides, L. (2008). The evolutionary psychology of the emotions and their relationship to internal regulatory variables. In M. Lewis, J. M. Haviland-Jones & L. F. Barrett (Eds.), *Handbook of emotions* (3rd ed., pp. 114–137). Guilford Press.

Tracy, J. L., & Robins, R. W. (2004). Putting the self into self-conscious emotions: A theoretical model. *Psychological Inquiry*, 15(2), 103–125. https://doi.org/10.1207/s15327965pli1502_01

- Tracy, J. L., Robins, R. W. (2007). The self in self-conscious emotions: A cognitive appraisal approach. In J. L. Tracy, R. W. Robins, & J. P. Tangney (Eds.), *The self-conscious emotions: Theory and research* (pp. 3–20). The Guilford Press.
- Traş, Z., Atış, Y. (2020). Investigation of the relationship between trait anger and anger expression and submissive behaviors in adolescents. *Advances in Education Sciences*, 2(1), 17–39. <https://doi.org/10.5281/zenodo.4008075>
- Triandis, H. C. (1989). The self and social behavior in differing cultural contexts. *Psychological Review*, 96(3), 506–520. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.96.3.506>
- Triandis, H. C., & Gelfand, M. J. (1998). Converging measurement of horizontal and vertical individualism and collectivism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(1): 118–128. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.74.1.118>
- Tucker, L. R., & Lewis, C. (1973). A reliability coefficient for maximum likelihood factor analysis. *Psychometrika*, 38(1), 1–10. <https://doi.org/10.1007/BF02291170>
- Tuncay, E. (2023). *Benlik yapısı ve duygu düzenleme güçlüğü'nün beden algısı ile ilişkisinde şişmanlık hakkında konuşmanın aracı rolünün incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tutar, H., Öztürk Başpınar, N., & Güler, S. (2018). Benlik Saygısı ve Boyun Eğici Davranışlar Arasındaki İlişki. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 1039-1052.
- Türk, E. (2023). *Erken dönem uyumsuz şema alanlarının depresyon ve anksiyete ile ilişkisinde şefkat korkusu ve dışsal utancın aracı rolü* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Arel Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Türkmen, K. (2022). *Boyun eğici davranış biçimlerine dindarlık tiplerinin ve demografik özelliklerin etkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Doktora lisans tezi]. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Twenge, J. M., & Im, C. (2007). Changes in the need for social approval, 1958-2001. *Journal of Research in Personality*, 41(1), 171–189. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2006.03.006>

- Uçar, M. E., & Gündoğdu, R. (2024). Association of Self-Construal with Disclosure and the Need for Affect among Psychological Counselor Candidates. *Universal Academic Research Journal (TUARA)*, 6(1), 16–28. <https://doi.org/10.55236/tuara.1382302>
- Uslu Taş, M. (2020). *Kadınlarda cinsel mitler, evlilikte güç algısı ve evlilik doyumu* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep
- Ünver, D. (2023). *Romantik ilişkisi olan kadınlarda ilişkisel güç algısının yordayıcıları olarak bağlanma stilleri, narsisizm ve bilişsel duygu düzenleme* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bahçeşehir Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Van Kleef, G. A., Oveis, C., Van der Löwe, I. K., LuoKogan, A., Goetz, J., & Keltner, D. (2008). Power, distress, and compassion: Turning a blind eye to the suffering of others. *Psychological Science*, 19(12), 1315-1322. doi: 10.1111/j.1467-9280.2008.02241.x
- VanderDrift, L. E., Ioerger, M., & Arriaga, X. B. (2019). Interdependence perspectives on power in relationships. *Power in close relationships (Advances in Personal Relationships)*, 55-71. <https://doi.org/10.1017/9781108131490.004>
- Wasti, S., & Erdil, S. E. (2007). Bireycilik ve toplulukçuluk değerlerinin ölçülmesi: Benlik kurgusu ve INDCOL ölçeklerinin Türkçe geçerlemesi. *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 7(24), 39-66.
- Weeks, J. W., Heimberg, R. G., & Heuer, R. (2011). Exploring the role of behavioral submissiveness in social anxiety. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 30(3), 217–249. <https://doi.org/10.1521/jscp.2011.30.3.217>
- Whisman, M.A., Jacobson, N.S. (1990). Power, marital satisfaction, and response to marital therapy. *Journal of Family Psychology*, 4(2), 202-212.
- Wicker, F. W., Payne, G. C., Morgan, R. D. (1983). Participant descriptions of guilt and shame. *Motivation and Emotion*, 7, 25-39.

- Williams, K. D., & Galliher, R. V. (2006). Predicting depression and self-esteem from social connectedness, support, and competence. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 25(8), 855-874. <https://doi.org/10.1521/jscp.2006.25.8.855>
- Wood, L., & Irons, C. (2017). Experienced stigma and its impacts in psychosis: The role of social rank and external shame. *Psychology & Psychotherapy: Theory, Research & Practice*, 90(3), 419-431. <https://doi.org/10.1111/papt.12127>
- Yadav, A., & Kamra, A. (2019). Submissive behaviour and depression: A case-control study done at tertiary care centre in Jaipur. *Journal of Advanced Research in Psychology & Psychotherapy*, 2(2), 17-23.
- Yeo, G. (2021). Emotional Disclosure and Secrecy in the Development of Autonomous-Related Self among Singaporean Adolescents. *Journal of Child and Family Studies*, 30(2), 350-363. <https://doi.org/10.1007/s10826-021-01899-2>
- Yıldırım, J. C., Kozak, E. D. ve Türkarlan, K. K. (2021). *Utandırıcı Diğer Ölçeği-2'nin Türkçe Formunun psikometrik özellikleri*. Klinik Psikoloji Dergisi, 5(1), 13-26.
- Yılmaz, A. S. (2020). *Ergenlerde kişiler arası problem çözme ve ergen boyun eğiciliği arasındaki ilişki: Anne baba güvenli üs aracı rolü* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Yılmaz, B. (2023). *Üniversite öğrencilerinin algıladıkları ebeveyn psikolojik kontrolünün ve çocukluk örseleyici yaşantılarının boyun eğici davranışlarla ilişkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Young, J. E., & Klosko, J. S. (2022). *Hayatı yeniden keşfet* (Çev. S. Kohen ve D. Güler). Psikonet.
- Zaffar, W., Arshad, T., (2020), The relationship between social comparison and submissive behaviors in people with social anxiety: Paranoid social cognition as the mediator. *Psych J*, 9: 716-725. <https://doi.org/10.1002/pchj.352>
- Zhang, K., Qiu, C., Du, Y., Zhang, Y., Zhao, K., & Wang, Y. (2025). *Body surveillance and physical activity: The parallel yet opposite mediating roles of internal and external*

shame. *Current Psychology*, 44, 2776–2784. <https://doi.org/10.1007/s12144-025-07367-0>

Zimbardo, P., Haney, C. ve Banks, W.C. (1973a). Interpersonal dynamics in a simulated prison. *International Journal of Criminology & Penology*, 1(1), 69–97.

Zimbardo, P., Haney, C. ve Banks, W.C. (1973b). A Study of Prisoners and Guards in a Simulated Prison. *Naval Research Review*, Donanma Komutanlığı, Washington, D.C., ABD.

Zimmerman, J., Morrison, A.S. and Heimberg, R.G. (2015), Social anxiety, submissiveness, and shame in men and women: A moderated mediation analysis. *Br J Clin Psychol*, 54: 1-15. <https://doi.org/10.1111/bjc.12057>

Zorlu, H., & Bacanlı, H. (2019). Benlik yapılarına göre yaşam doyumunun incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(65), 1223–1231. <https://doi.org/10.17719/jisr.2019.3482>

7. EKLER

7.1.EK-1: KATILIM ONAM FORMU

Sevgili katılımcı;

Bu araştırma ile boyun eğici davranışlar ile çeşitli psikolojik faktörler arasındaki ilişkileri incelemek amaçlanmaktadır. Araştırma, psikolojik danışman Şeyma AKKUŞ tarafından, Düzce Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı kapsamında Dr. Öğr. Üyesi Pınar ÖZDEMİR YILMAZ danışmanlığında yürütülmektedir.

Katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Bu araştırma kapsamında çeşitli ölçekleri doldurmanız beklenmektedir. Lütfen her maddeyi dikkatli bir şekilde okuyarak, kendinize uygun bulduğunuz seçeneği işaretleyiniz. Hiçbir maddeyi boş bırakmayınız. Araştırmada ölçeklerin doldurulması yaklaşık 7-8 dakika sürecek ve sonlandırılacaktır. Formda araştırma süresince elde edilen tüm bilgiler ve kişisel detaylar gizli kalacak ve araştırmacılar tarafından üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır. Veriler Google Form üzerinden online olarak toplandığı için, sadece araştırmacıda olan hesapta 5 yıl boyunca muhafaza edilecektir. Araştırma sonuçları, istatistiksel yöntemlerle analiz edip, işlenecek ve bunun sonucunda elde edilen bilgiler rapor edilecektir. Kabul görmesi halinde literatüre kazandırılacaktır.

Daha ayrıntılı bilgi için;

Şeyma Akkuş: Mail atarak bilgi alabilirsiniz. Araştırmamıza ayırdığınız zaman ve göstermiş olduğunuz ilgiden dolayı teşekkürler.

Araştırmacı yürütücü Şeyma Akkuş ve Dr. Öğr. Üyesi Pınar ÖZDEMİR YILMAZ tarafından araştırmanın amacı, süresi, gizliliği ve katılımcıların yapması gerekenler

hakkında gereken bilgileri aldım. Araştırma sonuçlarının bilimsel amaçlı yayın, rapor ve benzeri bilimsel dokümanlarda kullanılabileceğini ve 18 yaşından büyük olduğumu kabul ederek bu çalışmaya gönüllü olarak katılıyorum.

Dr. Öğr. Üyesi Pınar ÖZDEMİR YILMAZ

Psk. Dan. Şeyma AKKUŞ

7.2.EK-2: KİŞİSEL BİLGİ FORMU

- 1) Yaşınızı sayı kullanarak belirtin (Örneğin: 24).
- 2) Kimlikte yer alan cinsiyetiniz (Kadın-Erkek)
- 3) Medeni durumunuz nedir? (İlişkisi yok-İlişkisi var)
- 4) Eğitim durumunuz nedir? (Lise mezunu- Lisans/Üniversite mezunu- Lisansüstü mezunu)

7.3.EK-3: BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞLAR ÖLÇEĞİ

Açıklama: Aşağıda, insanların sosyal ortamlardayken yaptıkları bazı davranışlar ve yaşadıkları bazı duygular verilmiştir. Her cümleyi dikkatle okuyun ve böyle bir davranışın sizin için ne kadar geçerli olduğunu yandaki çizelgede işaretleyin.

	Hiç Yapmam	Çok ender Yaparım	Bazen yaparım	Sıklıkla yaparım	Her zaman yaparım
1- Bir konuda benim <u>hatam olmasa da</u> , hatalı olduğum söyleniyorsa, tatsızlık çıkmasın diye sesimi çıkarmam					
2. Kendim yapmaktan <u>hoşlanmasam da</u> diğer insanlar yapıyor diye, o davranışları yaparım					
3. Paramın üstü <u>eksik verilmiş olsa da</u> , sesimi çıkarmadan oradan uzaklaşıyorum					
4- Başkalarının beni eleştirmesine ve aşağılamasına izin verir, kendimi savunamam					
5. Sevdiğim kişi benden yakınlık beklediğinde, o anda <u>içimden gelmese de</u> yakınlık göstermeye çalışırım					
6- Konuşmaya çalışırken birisi lafımı ağzımdan alıp konuşmayı sürdürürse, ben susarım					
7- Küçük hatalarım yüzünden sürekli özür dilerim					
8- Annem/babam benim hakkımda hoş olmayan şeyler söylerken, ben sessizce dinlerim					
9- Arkadaşlarıma kızdığım zaman, bu kızgınlığımı onlara söyleyemem					
10- Arkadaş toplantılarında konuşmayı başkalarının yönetimine bırakırım					
11- İnsanların, benimle konuşurken, gözlerimin içine bakmalarından hoşlanmam					

12- Bir insan benim için küçük bir iyilikte bulunsa bile, içtenlikle ve tekrar tekrar teşekkür edim					
13-İnsanlarla göz göze gelmekten kaçınırım.					
14-Arkadaş toplantılarında konuyu açan kişi hiçbir zaman ben olmam.					
15-İnsanlar ısrarla bana baktıklarında yüzüm kızarır.					
16-Birinin bir teklifini geri çevirirken mutlaka hastalık gibi <u>önemli bir bahane</u> bulmaya çalışırım.					

7.4.EK-4: UTANDIRAN DİĞERİ ÖLÇEĞİ -2

Aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneği işaretleyiniz. Lütfen hiçbir ifadeyi boş bırakmamaya çalışınız.

0 = Hiç, 1 = Nadiren, 2 = Bazen, 3 = Sık sık, 4 = Neredeyse her zaman.

1. Diğer insanların beni yeteri kadar iyi bulmadıklarını hissederim. (0) (1) (2) (3) (4)
2. Diğer insanların beni küçümsediğini düşünürüm. (0) (1) (2) (3) (4)
3. Diğerlerinin benimle ilgili fikirleri hakkında güvensiz hissederim. (0) (1) (2) (3) (4)
4. Diğer insanlar beni küçük ve önemsiz olarak görür. (0) (1) (2) (3) (4)
5. Diğer insanlar beni bir şekilde kusurlu biri olarak görür. (0) (1) (2) (3) (4)
6. İnsanlar beni diğerlerine kıyasla önemsiz görür. (0) (1) (2) (3) (4)
7. Diğerleri bende bir şeylerin eksik olduğunu düşünür. (0) (1) (2) (3) (4)

7.5. EK-5: İLİŞKİLERDE GÜÇ ALGISI ÖLÇEĞİ (YAKIN İLİŞKİLER İÇİN UYARLANMIŞ)

Yakın ilişkilerinizi düşünerek (arkadaş, flört, sevgili, anne, baba vb.), aşağıdaki ifadeleri size en uygun seçeneğe göre işaretleyiniz.

Kesinlikle Katılmıyorum (1) Katılmıyorum (2) Kısmen Katılmıyorum (3) Kararsızım (4) Kısmen Katılıyorum (5) Katılıyorum (6) Kesinlikle Katılıyorum (7)

1. Diğer insanların, söylediklerimi dinlemesini sağlayabilirim. (1)(2)(3)(4)(5)(6)(7)
2. Diğer insanlar için, benim isteklerimin pek de bir değeri yoktur. (1)(2)(3)(4)(5)(6)(7)
3. Diğer insanlara istediğimi yaptırabilirim. (1)(2)(3)(4)(5)(6)(7)
4. Diğer insanlara görüşlerimi dile getirsem bile onlara pek bir şey ifade etmez. (1)(2)(3)(4)(5)(6)(7)
5. İlişkilerimde büyük bir güce sahip olduğumu düşünüyorum. (1)(2)(3)(4)(5)(6)(7)
6. İlişkilerimde görüş ve düşüncelerim sıklıkla göz ardı edilir. (1)(2)(3)(4)(5)(6)(7)
7. İlişkilerimde denesem bile, kendi istediğimi gerçekleştiremem. (1)(2)(3)(4)(5)(6)(7)
8. İlişkilerimde eğer istersem kararları ben alırım. (1)(2)(3)(4)(5)(6)(7)

Orijinal Ölçek Maddeleri

1. Partnerimin, söylediklerimi dinlemesini sağlayabilirim. (1)(2)(3)(4)(5)(6)(7)
2. Partnerim için, benim isteklerimin pek de bir değeri yoktur. (1)(2)(3)(4)(5)(6)(7)
3. Partnerime istediğimi yaptırabilirim. (1)(2)(3)(4)(5)(6)(7)
4. Partnerime görüşlerimi dile getirsem bile ona pek bir şey ifade etmez. (1)(2)(3)(4)(5)(6)(7)
5. İlişkimizde büyük bir güce sahip olduğumu düşünüyorum. (1)(2)(3)(4)(5)(6)(7)
6. İlişkimizde görüş ve düşüncelerim sıklıkla göz ardı edilir. (1)(2)(3)(4)(5)(6)(7)
7. İlişkimizde denesem bile, kendi istediğimi gerçekleştiremem. (1)(2)(3)(4)(5)(6)(7)
8. İlişkimizde eğer istersem kararları ben alırım. (1)(2)(3)(4)(5)(6)(7)

7.6.EK-6: SOSYAL ONAY İHTİYACI ÖLÇEĞİ

Aşağıda yer alan maddeler sizlerin çeşitli sosyal durumlardaki tutumlarınıza yöneliktir. Aşağıda yer alan maddeleri dikkatlice okuyup, kendinize en uygun gelen seçeneği işaretleyiniz.

		Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1	Başkaları tarafından onaylanmadığımda kendimi değersiz hissedirim.	5	4	3	2	1
2	Sosyal ortamlarda hata yapmaktan korkarım.	5	4	3	2	1
3	Bir kişi benimle ilgili olumsuz bir tutuma sahipse, o kişinin tutumunu olumlu hale getirmek için çabalarım.	5	4	3	2	1
4	Başkalarına danışmadan bir işe başlamakta zorlanırım.	5	4	3	2	1
5	Davranışlarımın başkaları tarafından nasıl değerlendirildiğiyle ilgili kaygılanırım.	5	4	3	2	1
6	Başkaları beni olumsuz değerlendirdiğinde incinirim.	5	4	3	2	1
7	Başkaları üzerinde nasıl bir izlenim oluşturduğum benim için önemlidir.	5	4	3	2	1
8	Eleştiri almaktan kaçınırım.	5	4	3	2	1
9	Davranışlarımın, başkaları tarafından onaylanması benim için önemlidir.	5	4	3	2	1
10	Doğru olmadığına inansam bile, çoğunluğun kabul ettiği görüşlere itiraz etmekten kaçınırım.	5	4	3	2	1
11	Başkalarının davranışlarından çabuk etkilenirim.	5	4	3	2	1
12	Düşüncelerimin, başkaları tarafından onaylanması benim için önemlidir.	5	4	3	2	1
13	Başkaları tarafından sevilmediğim düşüncesini beni rahatsız eder.	5	4	3	2	1
14	Reddedilmeyi utanç verici bulurum.	5	4	3	2	1
15	Olumsuz yönlerimi gizlemeyi tercih ederim.	5	4	3	2	1
16	Olumlu yönlerimi ön plana çıkartmaya çalışırım.	5	4	3	2	1
17	Olumsuz duygularımı onaylanmayacağım korkusuyla saklarım.	5	4	3	2	1

18	Başkalarının onaylamayacağı şeylerden kaçınırım.	5	4	3	2	1
19	Beğenilmek ve takdir edilmek için çaba harcarım.	5	4	3	2	1
20	Eğer bir espriye başkaları gülüyorsa, kişisel olarak komik bulmasam bile ben de gülümserim.	5	4	3	2	1
21	Aldığım kararlarda başkalarının beklentileri etkili olur.	5	4	3	2	1
22	Başkaları tarafından onaylanmayan hareketlerimi düzeltmeye çalışırım.	5	4	3	2	1
23	Başkalarının beni olumsuz bir şekilde değerlendirmemesi için davranışlarıma dikkat ederim.	5	4	3	2	1
24	Onaylanıp onaylamadığımı anlamak için insanların yüz ifadelerine dikkat ederim.	5	4	3	2	1
25	Başkalarının ne diyeceğini düşünerek kendi isteklerimden vazgeçerim.	5	4	3	2	1

7.7.EK-7: ÖZERK-İLİŞKİSEL BENLİK ÖLÇEĞİ

Bu ankette kişilerin kendileri ve ilişkileri hakkında cümleler var. Bunların her biri hakkında ne düşündüğünüzü beş şıktan birini işaretleyerek belirtiniz.

1. Kesinlikle Katılmıyorum
2. Katılmıyorum
3. Emin Değilim
4. Katılıyorum
5. Tamamen Katılıyorum

Aşağıdaki cümlelerle ilgili görüşlerinizi, kendinize çok yakın hissettiğiniz kişi veya kişilerle olan ilişkinizi düşünerek belirtin:

1	Kendimi çok yakın hissettiğim insanların desteğine ihtiyaç duyarım.	1, 2, 3, 4, 5
2	Kararlarımda yakınlarımdan etkisi çok azdır.	1, 2, 3, 4, 5
3	Hem yakın ilişkileri olmak, hem de özerk olmak önemlidir.	1, 2, 3, 4, 5
4	Çok yakın hissettiğim bir kişinin bile hayatıma karışmasından hoşlanmam.	1, 2, 3, 4, 5
5	Yakınlarımla olan ilişkimde mesafeli olmak isterim.	1, 2, 3, 4, 5
6	Planlar yaparken yakınların önerileri dikkate alınsa bile, son karar kişiye ait olmalıdır.	1, 2, 3, 4, 5
7	Kendimi yakınlarımdan bağımsız hissederim.	1, 2, 3, 4, 5
8	Hayatımı kendimi çok yakın hissettiğim kişilerin düşüncelerine göre yönlendiririm.	1, 2, 3, 4, 5
9	Çok yakın ilişkiler içindeki kişi, kendi kararlarını veremez.	1, 2, 3, 4, 5
10	Genelde kendimle ilgili şeyleri kendime saklarım.	1, 2, 3, 4, 5
11	İnsan çok yakınlarının fikirlerine karşı çıkabilmelidir.	1, 2, 3, 4, 5

12	Benimle ilgili bir konuda, çok yakın hissettiğim kişilerin fikirleri beni etkiler.	1, 2, 3, 4, 5
13	Yakınlarımla düşüncelerine önem vermek, kendi düşüncelerimi gözardı etmek anlamına gelir.	1, 2, 3, 4, 5
14	Kişiliğimin oluşmasında yakınlarımla etkisi büyüktür.	1, 2, 3, 4, 5
15	Bir kişiye çok yakın olmak, özgür olmayı engeller.	1, 2, 3, 4, 5
16	Kararlarımı alırken yakınlarıma danışırım.	1, 2, 3, 4, 5
17	Kendime çok yakın hissettiğim kişiler sık sık aklıma gelir.	1, 2, 3, 4, 5
18	Bir kimse kendini hem yakınlarına bağlı, hem de özgür hissedebilir.	1, 2, 3, 4, 5
19	Benimle ilgili bir konuda çok yakın hissettiğim kişilerin aldığı kararlar, benim için geçerlidir.	1, 2, 3, 4, 5
20	Yakınlarımla hakkımda ne düşündüğü benim için önemli değildir.	1, 2, 3, 4, 5
21	Özerk olabilmek için yakın ilişki kurmamak gerekir.	1, 2, 3, 4, 5
22	Yakınlarımla, hayatımda en ön sıradadır.	1, 2, 3, 4, 5
23	Genellikle kendime çok yakın hissettiğim kişilerin isteklerine uymaya çalışırım.	1, 2, 3, 4, 5
24	Yakınlarımla aramdaki bağ, kendimi huzur ve güven içinde hissetmemi sağlıyor.	1, 2, 3, 4, 5
25	Özel hayatımı, çok yakınım olan birisiyle bile paylaşmam.	1, 2, 3, 4, 5
26	Bir kimse hem yakınlarına bağlı olabilir, hem de fikirleri ayrı olduğunda fikrine saygı duyulmasını isteyebilir.	1, 2, 3, 4, 5
27	Kararlarımı yakınlarımla isteklerine göre kolayca değiştirebilirim.	1, 2, 3, 4, 5

7.8.EK-8: ÖLÇEK İZİNLERİ

7.8.1. Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği Kullanım İzni:

Kimden: "Gulsen T." ·
Kime: "Pinar OZDEMIR"
Gönderilenler: 28 Ekim Pazartesi 2024 23:22:14
Konu: Ölçek Kullanım Hk

Merhaba Sayın Özdemir,

Boyuneğici Davranışlar Ölçeği'ni araştırma amaçlı olarak kullanmanızda benim açımdan bir sakınca bulunmamaktadır. Ancak sizden önemli ricam,ölçeğin başka kopyalarını değil, size gönderdiğim kopyasını, puanlama anahtarını ve ölçeğin ilk sayfasındaki kaynakçayı da kullanmanızdır. Ekte, söz konusu ölçekle ilgili yayını da gönderiyorum. Çalışmanızda başarılar dilerim.

Nesrin Hisli Sahin, PhD

Visiting Professor

Seton Hall University

Psychology Department

e-mail:

7.8.2. Utandırıcı Diğer Ölçeği-2 Kullanım İzni:

Utandırıcı Diğer Ölçeği – 2

Kullanım İzni

Geliştirdiğim(iz) / uyarladığım(iz) ölçeğin atıf gösterilmesi ve bilimsel araştırmalarla sınırlı olmak kaydıyla kullanılmasına izin veriyorum/z/. İzni için ayrıca e-posta gönderilmesine gerek yoktur.

Ölçek Formu

İNDİR

Link: <https://dergipark.org.tr/en/pub/klunikpsikoloji/issue/76296/1269598>

Ölçek Çeşidi: Uyarılama

7.8.3. İlişkilerde Güç Algısı Ölçek Kullanım İzni:

GA

Gökçen Aydın
Kime: Şeyma Akkuş >

18.07.2024

Ynt: İlişkilerde Güç Algısı Ölçek İzni

Şeyma merhaba,

Kusura bakma izinden yeni döndüm. İlişkilerde güç algısı ölçeği orjinalinde yakın ilişkiler için geliştirilmiş ve biz yalnızca romantik ilişkilerde uyarlamıştık. Ancak daha sonra tezinde yakın ilişkilerde kullanmak üzere doğrulayıcı faktör analizi yapanlar oldu diye hatırlıyorum. Yöktezde taramanı öneririm bulabilirsin diye düşünüyorum. Şayet yoksa tabii ki yakın ilişkilerde kullanmak üzere dfa yapabilirsin.

Tezinde başarılar diliyorum.
Sevgiler
Doç. Dr. Gökçen Aydın

< Gelen

İlişkilerde Güç Algısı...

4 İleti

Sevgili Şeyma merhaba,

Ölçek uyarlama çalışmasını birlikte yaptığımız değerli Pınar Hocam ile de görüştük. Şöyle bir durum var, ölçeği yakın ilişkilerde (anne-baba, arkadaş vb) kullanmak üzere bizim "partnerim" şeklinde belirttiğimiz noktaları "diğer insanlar" olarak düzenlemişsiniz, bu kısmı gayet uygun. Ancak ölçek açıklamasında yakın ilişkilerde (eş, arkadaş vb.) kısmında eş yazdığınızda bizim uyarlama yaptığımız kısımla çelişebilir. O nedenle bizim önerimiz yakın ilişkiler vurgusunun iyi yapılması, yani eş ifadesinin yer almaması.

Böylece ölçek bilgilerinde Türkçeye uyarlama çalışmasını bizi referans göstererek evli bireylerde uyarlanmış, bu çalışmada yakın ilişkilerde kullanabilmek için DFA yaparak devam ettik şeklinde belirtmeniz iyi olacaktır.

7.8.4. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği Kullanım İzni

Sosyal onay ihtiyacı ölçeği

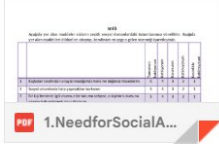
B

Burcu Karaşar
Alıcı: ben ▾

21 Eki 2024 Pzt 21:10

Merhabalar,
Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeğini çalışmanızda kullanabilirsiniz. İyi çalışmalar dilerim.

Bir ek • Gmail tarafından tarandı

7.8.5. Özerk- İlişkisel Benlik Ölçeği Örnek Maddeler ve Ölçek Kullanım İzni

Ölçeğin tam formu sorumlu yazarın kendi web sitesinde erişime açık olduğundan ve ölçeğin sorumlu yazarı vefat etmiş olduğundan ölçek kullanımına ilişkin ek bir izin alınmamıştır (<https://mysite.ku.edu.tr/ckagit/scales/>).

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Şeyma AKKUŞ

Yabancı Dili : İngilizce

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Y. Lisans	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	Düzce Üniversitesi	2025
Lisans	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	Gazi Üniversitesi	2021
Lise		Sınav Temel Lisesi	2017

Tezden Çıkan Yayın

Akkuş, Ş., & Özdemir Yılmaz, P. (2025). Boyun eğici davranışların yordayıcısı olarak ebeveyn tutumu ve dışsal utanç. In Shtepani, E. (Eds.), 12. International European Congress On Advanced Studies In Basic Sciences (pp. 625-636). Haliç Yayıncılık.